

Regeringens skrivelse

2006/07:114

Strategisk exportkontroll 2006 - krigsmateriel och
produkter med dubbla användningsområden

Skr.
2006/07:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 15 mars 2007

Fredrik Reinfeldt

Sten Tolgfors
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken avseende krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under år 2006. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den faktiska exporten av krigsmateriel under år 2006. Därtill beskrivs det samarbete som pågår inom EU och andra internationella fora om frågor rörande strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Avdelning I – Inledning.....	5
1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	5
2 Krigsmaterielexporten år 2006 och export av produkter med dubbla användningsområden.....	6
3 Informationsverksamhet	11
Avdelning II – Exportkontroll i Sverige, ansvarig myndighet m.m.	12
4 Svensk export, exportkontroll och exportstöd.....	12
4.1 Exportkontroll av krigsmateriel	12
4.2 Kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.....	15
5 Krigsmaterielutredningen	17
6 Svensk försvarsindustri – struktur och produkter.....	17
7 Svenska företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden.....	20
8 Inspektionen för strategiska produkter	21
9 Svensk kärnteknisk industri och Statens kärnkraftinspektion.....	26
Avdelning III – Internationellt samarbete	29
10 Samarbetet inom EU med exportkontroll av krigsmateriel.....	29
11 Internationell rapportering om vapenöverföringar	33
12 Aktuella frågor om internationella vapenembargon.....	35
13 Ett internationellt vapenhandelsavtal	37
14 Arbetet mot spridning av små och lätta vapen	37
15 Internationellt samarbete på försvarsmaterielsidan.....	38
16 Internationell handel med vapen	41
17 Korruptionsbekämpning inom internationell handel med vapen ...	42
18 Samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna.....	43
19 Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden.....	50
20 Att sprida exportkontrollpolitiken – outreach	52
21 Immateriella överföringar.....	54
22 Galileo – ett europeiskt positioneringssystem.....	55
Bilagor	57
23 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2006.....	57
23.1 Inledning	57
23.2 Förklaringar till tabellerna m.m. (kategorier av krigsmateriel, utförseltillstånd, faktiska leveranser,	

	följdleveranser, leasing, upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete, militärt inriktad utbildning)	57
23.3	Statistiska tabeller	61
23.3.1	Värde av beviljade utförseltillstånd under åren 2002-2006, uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK).....	61
23.3.2	Faktisk export under åren 2001-2006	61
23.3.3	Stapelldiagram över värdet av utförseltillstånd respektive faktisk export uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) under åren 2002-2006	62
23.3.4	Utförseltillstånd och faktisk export under 2006 fördelat på mottagarländer indelade i regioner, inkl. angivelse av kategori av produkter.....	63
23.3.5	Cirkeldiagram över krigsmaterielexporten, fördelning på regioner i procent av värdet år 2006	65
23.3.6	Export av krigsmateriel år 2004-2006 fördelad på länder och uppdelat på KS och ÖK.....	66
23.3.7	Följdleveranser 2006	68
23.3.8	Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbetsavtal 2006	69
23.3.9	Värdet av faktisk export under 2005-2006 fördelat på kategori av produkter.....	70
23.3.10	Svensk export 2006 av små och lätta vapen enligt definitionen i FN:s vapenregister	71
23.3.11	Svensk export 2006 av MANPADs (Man-Portable Air Defence Systems) enligt definitionen i FN:s vapenregister.....	73
23.3.12	Exporten av krigsmateriel fördelad på länder uppdelade efter inkomst.....	74
23.3.13	De exporterande företagen 2006.....	76
23.3.14	Kategorier av krigsmateriel – den svenska krigsmaterielförteckningen och EU:s militära lista, beskrivning av typ av produkter.....	77
24	Bilaga 2: Inspektionen för strategiska produkter om tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen	78
25	Bilaga 3: Vapenförmedling	87
25.1.1	Registrerade tillhandahållare under 2006	87
26	Bilaga 4: Produkter med dubbla användningsområden.....	88
26.1	Verksamhet vid Inspektionen för strategiska produkter ...	88
26.1.1	Antal inkomna utförselärenden rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2003-2006	90
26.1.2	Antal godkända individuella tillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2006	91
26.1.3	Antal utfärdade förhandsbesked och förfrågningar om okontrollerade produkter	92

26.1.4	Antal ärenden som rör begäran av förhandsbesked – kontrollerade samt icke-kontrollerade produkter 2006	92
26.1.5	Antal avslag (kontrollerade produkter) och catch-all-avslag (okontrollerade produkter) ...	92
26.2	Verksamhet vid Statens kärnkraftsinspektion.....	93
26.2.1	Beviljade exportlicenser för produkter på NSG:s lista 1 från företag i Sverige till mottagarland (redovisat av Statens kärnkraftinspektion).....	93
27	Bilaga 5: Regelverk	94
27.1	Lagen om krigsmateriel	94
27.2	Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan.....	95
27.2.1	De svenska riktlinjerna i fulltext.....	97
27.3	EU:s uppförandekod för vapenexport.....	99
27.3.1	Den svenska militära listan.....	105
27.4	Förordningen (EG) nr 1334/2000 om kontroll av produkter med dubbla användningsområden	108
27.4.1	Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer 2005	111
28	Bilaga 6: Internationella vapenembargon.....	112
28.1.1	Internationella vapenembargon under år 2006	112
29	Bilaga 7: Förklaringar.....	117
30	Bilaga 8: Förkortningslista	119
31	Bilaga 9: Vägledning till andra källor	120

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

Detta är tjuugoandra året som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin exportkontrollpolitik. Den första skrivelsen överlämnades 1985. Det finns inga formella krav på redovisning om hur exportkontrollpolitiken bedrivs i praktiken. Sverige blev ett av de första länderna i Europa som på ett öppet sätt började redovisa det gångna årets aktiviteter på exportkontrollområdet. Syftet har hela tiden varit att bidra med underlag till en bredare diskussion om frågor relaterade till exportkontroll och icke-spridning av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Sedan 1985 har mycket hänt när det gäller skrivelsens innehåll och utformning. Då utgjorde skrivelsen en högst kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport och de bifogade tabellerna gav en översiktlig bild av aktuell statistik utan några längre förklaringar. Idag är skrivelsen en relativt omfattande redogörelse över svensk exportkontrollpolitik i sin helhet. Fler statistiska uppgifter kan lämnas tack vare en öppnare politik och modernare informationsbehandlingssystem. Regeringen strävar ständigt efter att förbättra och förtydliga den information som lämnas till riksdagen. Förslag och kommentarer från riksdagsledamöter och andra läsare analyseras och varje år hålls konsultationer med intresseorganisationer om skrivelsen. Samtal förs också med övriga EU-länder om hur de utformar sin redovisning. De nyheter och förändringar som införs varje år är resultatet av detta arbete.

Skrivelsen innehåller tre avdelningar och en uppsättning bilagor. Den första avdelningen är en inledning och sammanfattning över årets verksamhet. Den andra handlar om hur exportkontroll bedrivs i Sverige och i den tredje avdelningen redogörs för det internationella samarbetet på området. Bland bilagorna finns statistik över svensk krigsmaterielexport och export av produkter med dubbla användningsområden (sedan 1996 lämnas underlag för denna statistik av Inspektionen för strategiska produkter, ISP), det svenska och europeiska regelverket och en lista över internationella vapenembargon.

Som ett led i de kontinuerliga strävandena efter ökad transparens på exportkontrollområdet har årets skrivelse utökats ytterligare i jämförelse med tidigare år. På regeringens begäran lämnar ISP och Statens kärnkraftsinspektion (SKI) nu ett bredare underlag för skrivelsen. Årets nyheter är:

- en bilaga till skrivelsen rubricerad ”Viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen” som ISP har sammanställt,
- information om den svenska exporten av små och lätta vapen,

- information om den svenska exporten av MANPADs (bärbara luftvärnssystem),
- ett avsnitt om leasing,
- utförligare information om upplåtelse av tillverkningsrätt utanför Sverige och samarbetsavtal med utländska företag,
- uppgifter om Exportkontrollrådets (EKR) sammansättning,
- utförligare beskrivning av produkter med dubbla användningsområden i bilaga 4 samt utförligare statistik (bl.a. per land) om förhandsbesked och förfrågningar,
- utförligare beskrivning av kontroll av export avseende kärnbränsle och kärnteknisk utrustning i avsnitt 9,
- beskrivning av FN:s säkerhetsråds resolutioner 1718 och 1737 (2006) om sanktioner mot Nordkorea resp. Iran samt om EU:s genomförande av dessa sanktioner.

2 Krigsmaterielexporten år 2006 och export av produkter med dubbla användningsområden

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning är viktiga uttryck för statsamfundets arbete med nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och okontrollerade flöden av andra vapen. Det krävs dock att de också kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll för att uppnå de uppställda målen. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument för enskilda stater att fullfölja sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Själva exportkontrollen utövas nationellt. Det åligger Sverige att se till att vår exportkontroll är ansvarsfull och pålitlig. För att det svenska regelverket på krigsmaterielområdet ska fortsätta vara ändamålsenligt och verklighetsanpassat tillsatte regeringen 2003 en utredning som skulle göra en översyn av den svenska krigsmateriellagstiftningen i ljuset av de förändringar som skett de senaste åren inom de utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska områdena. Utredningen lämnade sitt betänkande KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9) i februari 2005. Därefter har betänkandet remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Sverige tar också aktiv del och ansvar i det internationella arbetet på exportkontrollområdet. I de multilaterala exportkontrollregimerna och i EU sker ett omfattande samordnande arbete. Arbetet för att effektivt förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella forum. Sverige agerar därför aktivt såväl i regimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen som ett instrument för såväl icke-spridning som mot okontrollerade flöden av konventionella vapen. En särskild fråga är att EU ses som en hemmamarknad för de allra flesta produkter med dubbel användning.

En gemensam europeisk lagstiftning gäller sedan år 2000 i samtliga EU-länder (f.n. 27 länder efter Bulgariens och Rumäniens inträde i unionen den 1 januari 2007) för export av produkter med dubbla användningsområden. Kommissionen har den 19 december 2006 lagt fram förslag om revidering av det gemensamma europeiska regelverket. Vad beträffar exporten av krigsmateriel från unionen ger EU:s politiskt bindande uppförandekod för vapenexport de 27 medlemsländerna vägledning för en mer konvergent tillämpning av deras nationella lagstiftning inom området. Sammantaget betyder detta att exportkontrollen för EU som helhet kraftigt förstärkts och gått i en mer restriktiv riktning.

I denna skrivelse redovisas den svenska exporten 2006 av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har lämnat underlag till redovisningen och ger i en bilaga till skrivelsen (se bilaga 2) sin syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen.

Krigsmateriel

Den svenska materielförsörjningen bygger numera på ett internationellt samarbete där Sverige bidrar med spetsteknologi inom vissa områden. Genom ett internationellt samarbete försäkras sig Sverige om att landets utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen och behov tillgodoses. För att kunna bibehålla ställningen som ledande nation inom vissa teknologier krävs förutom internationellt samarbete även en viss export. Kontrollen av denna export är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Det är av central betydelse att säkerställa att riktlinjerna för vapenexport uppfylls.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten presenteras i bilagor till denna skrivelse. För att tydliggöra siffrorna visas också statistik från de senaste åren. Detta görs också eftersom exporten av krigsmateriel från Sverige är begränsad och enstaka försäljningar av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken. För att utläsa en mer långsiktig trend, behöver siffror från ett enstaka år ses tillsammans med statistik från tidigare år.

Uppgifterna i den årliga skrivelsen baseras på lagstadgad rapportering från de krigsmaterielexporterande företagen. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har sammanställt denna och lämnat den statistik över den svenska krigsmaterielexporten som redovisas i denna skrivelse.

Totalt mottog 57 länder leveranser av svensk krigsmateriel under 2006, jämfört med 55 år 2005 och 56 år 2004. Av de 57 länderna mottog 10 länder uteslutande jakt- och sportskytteammunition och/eller ammunition för tävlingsskytte, nämligen Brunei, Bulgarien, Kazakstan, Mauritius, Namibia, Rumänien, Ryssland, Ukraina, Island och Slovakien (samt även Nya Kaledonien).

Den regionala fördelningen av exporten uppvisar det normala mönstret som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till EU-länder, andra europeiska länder och Nordamerika. Under 2006 gick 56,2 % av den totala utförseln till dessa destinationer. 45,9 % av utförseln gick till EU och länderna i övriga Europa.

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel (inom och utom riket) under år 2006 uppgick till 19 518 miljoner kronor, motsvarande en ökning med 25 % jämfört med år 2005. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel under år 2006 var 10 372 miljoner kronor, en ökning med 20 % jämfört med föregående år räknat i löpande priser. En uppdelning i krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) visar att det för KS skett en minskning med 18 %, medan det skett en ökning med 47% för ÖK. Detta innebär att kategorin ÖK, dvs. sådan materiel som inte har förstörelsebringande verkan, utgör 72 % av den faktiska exporten 2006. Exporten svarade för ungefär 53 % av försvarsindustrins totala fakturerade försäljning av krigsmateriel under året, vilket är en minskning jämfört med 2005 då andelen var 55 %. Största enskilda mottagarland för svensk krigsmateriel år 2006 var Sydafrika (1 862 miljoner kronor), följt av Pakistan (1 201 miljoner kronor), Nederländerna (1 018 miljoner kronor), USA (953 miljoner kronor) och Finland (927 miljoner kronor). Dessa fem destinationer svarade för sammanlagt 57 % av den totala svenska krigsmaterielexporten.

Kretsen ”största mottagarländer” varierar från ett år till ett annat. Detta kan förklaras av att enskilda stora order under ett år ger ett kraftigt utslag i statistiken. Ett exempel härpå är Hägglunds framgångar de senaste åren med export av Stridsfordon 90 till Norge, Schweiz och Finland. År 2006 var det Sydafrika som, såsom mottagare av en export på 1 862 miljoner kronor, blev det största mottagarlandet p.g.a. beställningen av JAS 39 Gripen. Exporten avser i nuläget främst komponenter och utrustning för de flygplan som senare kommer att levereras.

Ett annat stort mottagarland år 2006 var Pakistan. Detta beror på att leveranser har inletts av det flygburna övervakningssystemet Erieye, som Saab tecknat kontrakt för våren 2006. Det samlade exportvärdet 2006 uppgick till 1 201 miljoner kronor. Pakistan var under 1970- och 1980-talen en betydande exportmarknad för svensk försvarsindustri. Pakistan nyttjar luftvärnssystemet RBS70, marina ledningssystem, torpeder och svenska Giraff-radar. Detta föranleder idag reservdelsleveranser.

Även Indien har traditionellt varit en mottagare av svensk krigsmateriel. Materielsystem som har exporterats till Indien är fältartilleri, fälthaubitsar och granatgeväret CarlGustaf. Under 2006 har reservdelar till tidigare levererad materiel exporterats till ett värde av ca 370 miljoner kronor. Några nya kontrakt har inte tecknats under året.

Även andra länder i Asien har fått ökad betydelse som exportmarknad. Den krigsmaterielexport som här är aktuell är i första hand övervakningssystem samt marina system såsom radar, ledningssystem och luftvärnspjäser.

Totalt exporterades 2006 ammunition och pansarskott för drygt en miljard kronor. Beträffande pansarskottet AT4 var Frankrike och USA de största mottagarländerna. När det gäller ammunition och reservdelar till

granatgevärssystemet CarlGustaf var de största mottagarna USA och Australien. Skr. 2006/07:114

En minskning av exporten har skett till vissa traditionella mottagarländer som framförallt Schweiz, men även Storbritannien. Exporten till USA var större under 2006, 953 miljoner kronor, jämfört med 2005, då den var 745 miljoner kronor. Under 2006 har exporten till Sydafrika ökat jämfört med 2005, från 1 200 till 1 862 miljoner kronor.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden år 2006 uppgick till 15 034 miljoner kronor, vilket innebär en viss minskning jämfört med år 2005, då de uppgick till 15 146 miljoner kronor. Värdet av de beviljade utförseltillstånden kan variera kraftigt från år till år, medan värdet av de faktiska leveranserna uppvisar mindre variationer. Förklaringen till detta är att ett enskilt utförseltillstånd ofta fullföljs genom delleveranser under två eller flera år.

Produkter med dubbla användningsområden

Utöver kontroll av krigsmaterielexport är exportkontrollens andra huvuduppgift att förhindra spridning av produkter som tillverkats för civilt bruk, men som riskerar att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen och krigsmateriel. En effektiv exportkontrollpolitik på detta område är direkt avgörande för att förhindra sådan export som kan ha en destabiliserande verkan i vår omvärld. Under de senaste åren har kampen mot terrorismen lett till ökad fokusering på exportkontrollen samt tydligare krav på att även införa restriktioner för viss export av såväl produkter med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Risken för spridning av massförstörelsevapen är betydande.

Samarbetet kring exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden sker främst i ett antal internationella organ, de s.k. multilaterala exportkontrollregimerna. Inom dessa sker ett regelbundet utbyte av information angående dels vilka produkter och teknologier som bör kontrolleras, dels vilka mottagare som kan vara känsliga i ett spridningsperspektiv. Detta arbete inriktas även på att förhindra terrorister (som kan finnas i alla länder) att få tillgång till känsliga produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen. Terroristhotet och den tilltagande globaliseringen av världsekonomin har tydliggjort behovet av ett fördjupat samarbete över nationsgränserna. Det aktiva arbetet inom exportkontrollregimerna Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Wassenaararrangemanget (WA) samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR) fortsatte under 2006. I regimerna har EU fortsatt att prioritera bl.a. medlemskapsfrågan, eftersom ett antal nya EU-medlemmar fortfarande saknar medlemskap i vissa av dem. Detta arbete har fortsatt under 2006. Åtta av EU:s medlemsstater (Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Slovakien, Slovenien och Rumänien) är ännu inte medlemmar i MTCR och Cypern saknar medlemskap i WA.

Då EU fick tio nya medlemmar den 1 maj 2004 genomfördes en omfattande översyn av de nationella exportkontrollsystemen, ett arbete som ingick som en viktig del i EU:s strategi mot spridning av

massförstörelsevapen som antogs 2003. Under 2005 och 2006 har ett omfattande arbete bedrivits för att identifiera behov av förbättringar i det europeiska regelverket. Under 2006 har kommissionen utformat förslag till ändringar i regelverket, som medlemsländerna ska granska och förhandla om från och med 2007. Skr. 2006/07:114

3 Informationsverksamhet

Informationsverksamhet om handel med krigsmateriel bedrivs på såväl nationell som internationell nivå. Regeringens årliga skrivelse till riksdagen om den svenska exporten är ett led i ansträngningarna att öka öppenheten på området. Den årliga skrivelsen publiceras på svenska och engelska och finns tillgänglig på webbplatserna <www.ud.se>, <www.isp.se>, <www.lagrummet.se>, <www.regeringen.se> samt <www.riksdagen.se>.

Inom ramen för EU:s uppförandekod upprättas en årsrapport som utgör ett viktigt instrument för att öka insynen på europeisk nivå. Sverige verkar för att denna rapport kontinuerligt skall förbättras och utökas. Rapporten ger en samlad bild av medlemsstaternas exportpolitik inom EU och gentemot tredje länder. Årsrapporten publiceras i Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Den senaste rapporten publicerades i EUT C 250, 16.10.2006, s. 1.

För att främja informationstillgången på detta område internationellt har regeringen sedan 60-talet bidragit ekonomiskt till SIPRI:s statistik- och informationsverksamhet. Bland annat har en databas skapats som innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt viss statistik över innehav och export. Databasen finns tillgänglig på webbplatsen <www.sipri.se>.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) verkar nationellt för att sprida kunskap om exportkontroll till allmänheten och till de företag som berörs. ISP tillhandahåller också via sin webbplats <www.isp.se> aktuella regelverk och förteckningar över såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Under året har ISP på sedvanligt vis anordnat seminarier och informationsmöten om sin verksamhet riktade i första hand till befattningshavare inom industrin. I syfte att öka öppenheten kring krigsmaterielexporten redovisar numera ISP översiktligt beviljade utförseltillstånd av krigsmateriel månadsvis.

Avdelning II – Exportkontroll i Sverige, ansvarig myndighet m.m.

4 Svensk export, exportkontroll och exportstöd

Exportkontroll omfattar strategiska produkter och teknologier, innefattande krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Kontrollen enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel. Enligt samma lag krävs även tillstånd för att bedriva militärt inriktad utbildning. Lagen gäller vapen, ammunition och annan för militärt bruk utformad materiel som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel. (Se vidare avsnitt 4.1.)

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden (dvs. produkter som kan användas såväl i civil verksamhet som för försvarsändamål eller i samband med massförstörelsevapen) och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter, regleras i lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. (Se vidare avsnitt 4.2.) Som redovisas nedan (avsnitt 5) pågår beredningen av betänkandet KRUT (SOU 2005:9) inom Regeringskansliet.

4.1 Exportkontroll av krigsmateriel

Sverige har av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel.

Ett land som exporterar vapen har också ett tungt ansvar att se till att dessa inte hamnar i orätta händer. För att förhindra detta krävs två saker. För det första att man definierar vad som är ”orätta händer”, det vill säga under vilka omständigheter Sverige anser att vapenexport till en viss mottagare inte skall ske och, för det andra, att ett tillämpningssystem upprättas som gör att reglerna kan efterlevas i praktiken.

Det svenska regelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt av regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport som godkänts av riksdagen. En

fristående myndighet, Inspektionen för strategiska produkter (ISP), har till uppgift att pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket.

Men det räcker inte med att Sverige utformar och utövar exportkontroll på ett nationellt plan. För att fullgöra ansvaret att förhindra oönskad spridning av vapen krävs också aktivt deltagande i det internationella samarbetet på området. Verkligheten har förändrats drastiskt sedan kalla krigets slut och möjligheterna till öppenhet och samarbete mellan länder har aldrig varit bättre. Till exempel enades EU:s medlemsländer 1998 om en politiskt bindande uppförandekod för vapenexport. Den tillämpas tillsammans med de svenska nationella riktlinjerna när ISP gör sina tillståndsbedömningar. Uppförandekoden reviderades under 2004 och 2005 för att ytterligare stärka den som ett instrument för exportkontroll. En moderniserad och uppdaterad text är färdigförhandlad. Det råder enighet om att anta uppförandekoden som gemensam ståndpunkt enligt EU-fördraget, men tidpunkten för antagandet är ännu inte fastställd. Förhoppningen är att den så snart som möjligt skall komma att antas som en gemensam ståndpunkt. På så sätt blir koden folkrättsligt bindande för Sverige.

Försvarsindustrin och exportens roll i ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Sedan början på 1990-talet har vi en delvis ny politisk karta i Europa. Detta har med nödvändighet medfört förändrade svenska internationella ställningstaganden. Vi gör idag andra utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar än tidigare och detta har konsekvenser även för den svenska försvarsindustrin.

Under det kalla kriget var målet att ha en inhemsk, av omvärlden oberoende försvarsindustri som konstruerade och utvecklade utpräglat svenska lösningar. Detta ter sig enligt dagens säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar inte längre vara sig möjligt eller önskvärt med hänsyn till Sveriges samlade intressen. Det ligger idag i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att, med utgångspunkt i den militära alliansfriheten, samverka med likasinnade länder såväl inom som utanför EU, om gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering. Sådan samverkan sker med civila och militära medel. De nya säkerhets- och försvarspolitiska realiteterna innebär även behov av samverkan på materielförsörjningsområdet. Önskan att vara självförsörjande när det gäller materiel till det svenska försvaret, har ersatts av det växande behovet av samarbete med likasinnade stater och grannar.

Försvarets förmåga att genomföra internationella insatser och att ha nödvändiga resurser för att hävda vår territoriella integritet är idag styrande för den svenska materielförsörjningen. Det internationella samarbetet på materielförsörjningsområdet är en förutsättning för försvarets flexibilitet och anpassningsförmåga inför nya hot och risker som kan uppstå. Riksdagen har gett anpassningsförmågan hög prioritet. Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete med traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete, inklusive samarbetsprojekt, bygger på såväl export som import av krigsmateriel.

Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen gynnas genom ett fortsatt deltagande i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet, bl.a. genom samverkan med och export till länder som är av grundläggande betydelse för Sverige säkerhets- och försvarspolitiska intressen. De försvarspolitiska aspekterna grundas bl.a. på den svenska militära alliansfriheten och på behovet av en hög svensk försvarsteknologisk nivå. Bland de utrikes- och säkerhetspolitiska intressena finns Sveriges möjligheter att bidra till internationell fred och säkerhet genom effektiv medverkan i internationell fredsfrämjande verksamhet.

Materielförsörjningen, såväl i Sverige som i andra länder, bygger numera bland annat på avtalsförpliktelser och gemensamma beroenden. De samarbetande länderna är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system, liksom produkter som är tillverkade i respektive land. Endast med fortsatt utveckling av en teknologinivå som har en internationell konkurrenskraft kan Sverige förbli ett intressant land för internationellt samarbete, och som är nödvändigt för att trygga den av oss eftersträvade gemensamma materielförsörjningen.

En konkurrenskraftig teknologinivå förutsätter för sin existens dels tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna bestå och utvecklas, dels i sin tur ett visst mått av samarbete över gränserna. Exporten bedöms vara en nödvändig faktor i bevarandet av en hög svensk teknologinivå med internationell slagkraft.

En internationellt konkurrens- och slagkraftig teknologinivå innebär i ett internationellt samarbete också bättre möjligheter för Sverige än annars att påverka det internationella exportkontrollsamarbetet i önskad riktning. Detta gäller främst inom EU, men även i ett bredare internationellt sammanhang.

Genom att delta i det s.k. sexnationsinitiativet mellan de sex största industristaterna i Europa påverkar Sverige aktivt den försvarsindustri- och exportpolitik som utvecklas i Europa. Det ger såväl ett direkt som indirekt inflytande på EU:s framväxande försvars- och säkerhetspolitik.

Efterhand kommer de resultat som sexnationsinitiativet leder fram till att överlämnas till EDA, Europeiska försvarsbyrån. EDA har dock inte kompetens på exportkontrollområdet.

Tidigare ställningstaganden av regering och riksdag

Mot bakgrund bland annat av den svenska försvarsmaktens krympande materielanslag och den vikande internationella försvarsmaterielmarknaden konstateras redan i propositionen Totalförsvar i förnyelse (prop. 1996/97:4), liksom i propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30), att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för Försvarsmaktens anpassningsförmåga.

I den förstnämnda propositionen anges också som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stödjer försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning

att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport. Skr. 2006/07:114

Riksdagen anslöt sig till försvarsutskottets uppmaning till regeringen i betänkande (bet. 1998/99:FöU1) att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmaterielprojekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen. Även Försvarsberedningen har understrukt vikten av aktiva exportstödande åtgärder från regeringens sida.

Exportstöd

En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är att exporten godkänts av ansvarig exportkontrollmyndighet.

I Materieförsörjningsutredningens slutbetänkande, Försvarsmateriel på nya villkor (SOU 2001:21), konstaterades att exporten av krigsmateriel har en säkerhets- och försvarspolitisk betydelse för Sverige, eftersom den bidrar till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet. Exportframgångar bidrar vidare till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i internationella samarbeten. Aktiva exportstödande åtgärder från regering och myndigheter förutsattes för att förbättra förutsättningarna för industrin att marknadsföra och sälja materiel utomlands.

Det finns flera motiv för staten att engagera sig i exportstödande verksamhet, som de sammanfattningsvis redovisas i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10). Således bidrar exporten till att långsiktigt säkerställa en teknologisk och industriell bas för nyutveckling, men också till vidmakthållande och vidareutveckling av befintliga materielssystem. Exporten är också en viktig förutsättning för att stärka den inhemska industrins internationella konkurrenskraft. Det finns även ett värde i att kundbasen för materiel som används i Försvarsmakten breddas, varigenom möjligheter uppstår att dela kostnaderna för vidareutveckling, samordna utbildning och underhåll samt att utbyta erfarenheter om materielens användning.

Beträffande internationaliseringen av den svenska försvarsindustrin, med därmed sammanhängande omstruktureringsåtgärder, är bedömningen att denna kommer att fortsätta. Det finns alltså en betydande överkapacitet främst inom den europeiska försvarsindustrin.

4.2 Kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Icke-spridningspolitik och exportkontroll

De multilaterala avtalen om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen, Ottawakonventionen om totalförbud för truppminor och FN:s handlingsprogram avseende lätta vapen är grundläggande internationella instrument för att skydda freden och säkerheten i världen. De är viktiga uttryck för statssamfundets arbete för nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och

okontrollerade flöden av andra vapen. Emellertid krävs att de kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll för att uppnå de uppställda målen. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument för stater att fullfölja sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Själva exportkontrollen utövas alltid nationellt. I de multilaterala exportkontrollregimerna och i EU sker emellertid ett omfattande samordnande arbete. Arbetet för att effektivt förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella fora. Sverige agerar därför aktivt såväl i exportkontrollregimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen. Det är önskvärt att samtliga EU-länder blir medlemmar i alla exportkontrollregimer eftersom EU-området utgör en hemmamarknad för de allra flesta produkter med dubbel användning. Handeln inom EU är inte export. Däremot utgör utförsel av varor och teknologi till tredje land export. Därmed är EU:s samtliga 27 medlemsländer beroende av varandras exportkontrollsystem. En effektiv svensk exportkontroll kan undermineras genom en ineffektiv exportkontroll i ett annat EU-land. Därmed får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en extra viktig dimension.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden är sådana produkter som tillverkas för ett fullt legitimt civilt bruk, men som kan användas militärt för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Det internationella samfundet har under de senaste tre decennierna utvecklat en rad samarbetsformer för att begränsa spridningen av dessa produkter. Främst sker arbete inom exportkontrollregimerna där kontrollistor fastställer vilka produkter som skall vara underställda tillståndsprovning. Ett grundläggande skäl för att denna typ av kontroll behövs är de historiska fakta som visar på att en del länder har utvecklat program för massförstörelsevapen trots att de undertecknat internationella avtal som förbjuder sådan verksamhet. Sättet på vilket dessa länder har inhämtat denna kapacitet är ofta genom att importera civila produkter som sedan kan användas för militära syften. Ett tydligt exempel på en produkt med dubbla användningsområden är exempelvis impregneringsmedel för brandskyddsdräkter som har ett fullständigt legitimt civilt syfte, men som samtidigt kan användas i ett kemiskt laboratorium vid framställningen av exempelvis nervgas. Historien har visat att de länder som på detta sätt skaffat sig en militär kapacitet genom att använda civila produkter importerat produkterna från länder som inte varit medvetna om att de bidrog till utvecklande av t.ex. massförstörelsevapen. Ofta sändes samma förfrågan till olika länder. Således kunde ett land neka export – samtidigt som ett annat land tillät export. Behovet av ett utökat samarbete och informationsutbyte mellan producentländer var därför uppenbart. Detta behov lade grunden för skapandet av exportkontrollregimerna.

Att en produkt hamnar på en kontrollista innebär inte automatiskt att export av denna produkt förbjuds, utan är närmast en försiktighetsåtgärd. Behovet av försiktighet har ytterligare understrukits på senare år i ljuset av terroristhotet. Kontrollistorna i de olika regimerna lyfts för EU:s del in i bilagan till förordning (EG) nr 1334/2000 och utgör grunden för beslut

om godkännande (exporttillstånd) eller avslag (eng. *denial*) av export. (Bilagan uppdaterades senast genom ”rådets förordning (EG) nr 394/2006 av den 27 februari 2006 om ändring och uppdatering av förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden”.) Regimerna, liksom EU, använder sig även av en mekanism som möjliggör att produkter utanför listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har vetskap om att produkten är eller kan vara avsedd att användas för militära syften eller i samband med massförstörelsevapen. Denna mekanism benämns generalklausul inom den svenska terminologin, men är mer känd under sin engelska benämning ”catch-all”. En mycket stor del av arbetet nationellt, regionalt inom det nordiska samarbetet och EU samt slutligen inom regimerna är en omfattande informationsverksamhet både internt och externt (eng. *outrreach*) – till industrin och till andra länder som exempelvis håller på att utveckla exportkontrollsystem.

5 Krigsmaterielutredningen

Regeringen beslutade den 10 juli 2003 om direktiv för en statlig offentlig utredning med uppdrag att se över den svenska krigsmaterielagstiftningen och anpassa de nuvarande riktlinjerna för krigsmateriel-export mot bakgrund av de säkerhetspolitiska förändringarna i Europa, det svenska medlemskapet i Europeiska unionen samt utvecklandet av ett europeiskt försvarsmaterielsamarbete (dir. 2003:80). Utredningen antog namnet KRUT, KRIGsmaterielUTredningen.

Utredningen lade i februari 2005 fram betänkandet KRUT, Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9). Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds inom Regeringskansliet.

6 Svensk försvarsindustri – struktur och produkter

Bakgrund och utveckling

Svensk försvarsindustri utvecklades till sin nuvarande storlek och kompetens under det kalla kriget. Sveriges neutralitetspolitik, som den utformades efter andra världskriget, krävde en stark försvarsmakt vilket i sin tur krävde en stark nationell försvarsindustri. Ambitionen var maximalt oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken.

Sovjetunionens fall och upplösningen av Warszawapakten blev startsignalen för en total omorganisation av försvarsmakten och som en

följd av det påbörjades en omfattande omstrukturering av försvarsindustrin. Skr. 2006/07:114

Den utan tvekan största förändringen var samgåendet mellan Saab och Celsius där flyg-, robot- och flygelektronik tillverkningen samlades inom Saab, medan artilleriverksamheten inklusive intelligent ammunition överfördes till BAE Systems Bofors. Saab har blivit det klart dominerande försvarsindustriföretaget med fokusering på försvar, flyg, rymd och säkerhet. Förvärvet av Ericsson Microwave Systems 2006 och dess unika radar- och sensorverksamhet har stärkt bilden av Saab som en komplett leverantör av försvars- och säkerhetssystem.

På marinsidan har såväl ytfartygs- som ubåtsutvecklingen koncentrerats till Kockums.

Ammunitions- och kruttillverkningen är numera placerad i norskägda Nammo Sweden respektive svensk/finsk/franskägda EURENCO och dess svenska bolag EURENCO Bofors.

På fordonssidan har BAE Systems Hägglunds skaffat sig en ledande position inom stridsfordons- och bandfordonsområdet, inte minst p.g.a. försäljningen av Stridsfordon 90 till Sverige, Danmark, Finland, Norge, Schweiz och Nederländerna.

Till de större företagen räknas även Volvo Aero med sin kompetens inom såväl det militära som det civila flygmotorområdet.

Bilden av en kvalificerad svensk försvarsindustri kompletteras av ett stort antal små och medelstora företag, s.k. SME-företag, vilka dels är viktiga underleverantörer, dels utvecklar och säljer egna produkter, civila som militära.

Verksamhetsområden

De framträdande verksamhetsområdena inom den svenska försvarsindustrin är i dag:

- Nätverksbaserade ledningssystem;
- Telekommunikationssystem, inklusive teleskydd;
- Stridsflygplan; bemannade och obemannade;
- Flygmotorer;
- Stridsledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar;
- System för övning och utbildning;
- Telekrigsystem; passiva och aktiva;
- Signaturanpassning (t.ex. kamoflagesystem); UV, VIS, NIR, TIR och radar;
- Ytfartyg och ubåtar byggda med smygteknik;
- Stridsfordon, bandvagnar;
- Vapensystem med kort respektive lång räckvidd; mark- och sjöbaserade samt flygburna;
- Mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system;
- Fin- och grovkalibrig ammunition;
- Intelligent artilleriammunition;
- Krut och annat pyrotekniskt material;
- Stödsystem för drift och underhåll;

De produkter som utvecklas håller en mycket hög teknologisk nivå och konkurrenskraft. En rad stora och små företag i Sverige är dessutom verksamma inom andra försvarsindustriområden.

Ägarförhållanden

Parallellt med att försvarsindustrin rationaliserats och konsoliderats har de industriella ägarförhållandena för den svenska försvarsindustrin förändrats. Staten har sedan 1997 avyttrat sitt ägande och det internationella ägarinslaget har ökat markant liksom det svenska ägandet av företag i utlandet.

BAE Systems plc äger således genom sitt amerikanska företag BAE Systems Inc. företagen BAE Systems Bofors och BAE Systems Hägglunds. BAE Systems plc äger vidare 20% av Saab. Kockums ägs av det tyska företaget ThyssenKrupp Marine Systems. I ammunitions- och kruttillverkarna Nammo Sweden och EURENCO Bofors finns betydande norska, finska och franska ägarandelar. Volvo Aero är i dag det enda större försvarsindustriföretaget som är helt ägt av svenska industriintressen. Den stora svenska ägardelen i Saab (80 %), det klart dominerande företaget, gör dock att ca 75 % av industrins totala omsättning kan sägas komma från svenskägda delar. Saab marknadsför sedan 2006 stridsflygplanet JAS Gripen på nya marknader. BAE Systems svarar fortsättningsvis för riktade insatser beträffande JAS Gripen på s.k. tagna marknader (Sydafrika, Tjeckien och Ungern).

Internationell verksamhet

En tydlig internationalisering kan noteras i industrins verksamhet. Samtidigt som det utländska ägandet i Sverige är stort investerar svenska företag utomlands. Som exempel kan nämnas Saabs företag i Australien, USA, Sydafrika och Finland samt Volvos i USA och Norge.

Försvarsindustrin spelar en viktig roll för den svenska materielförsörjningen. Men allting kan inte utvecklas och produceras i Sverige. Enligt riksdagens beslut skall Sverige sträva efter att delta i internationella samarbetsprogram för att därigenom kunna dela kostnaderna och säkerställa interoperabilitet.

En väl balanserad import och export av försvarsmateriel utgör härvidlag ett medel för ömsesidigt beroende och förtroende, vilka båda utgör hörnstenar i den svenska materielförsörjningen. Export av försvarsmateriel bidrar vidare till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet att underhålla, vidareutveckla och anpassa försvarsmaktens materiel. Exportandelen har ökat de senaste åren och låg i statistiken för 2006 fortsatt över 50%.

Exportframgångar, liksom att forskning och teknik därmed utvecklas för det svenska försvarets behov, bidrar även till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i det internationella samarbetet. Det stärker även industrins position i ett gränsöverskridande nätverk av försvarsindustrier vilket är en grund för att etablera långsiktiga relationer och öka leveranssäkerheten.

7 Svenska företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2006/07:114

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svårt att ge då största delen av försålda produkter går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av det generella tillståndet EU 001 enligt bilaga II till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Det generella tillståndet EU 001 gäller med några undantag hela produktbilagan (bilaga I) och till länderna Australien, USA, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge och Schweiz.

Till skillnad mot företag som faller under krigsmateriellagstiftningen så krävs inga grundläggande tillstånd för företag som arbetar med produkter med dubbla användningsområden. Dessa företag är heller inte skyldiga att leveransdeklarera. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat kontrollerade produkter, som omfattas av inspektionens tillsyn, samt om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2,5 miljoner kr. Härvid inräknas försäljning både inom och utom Sverige. År 2006 avgiftsdeklarerade 20 företag. Enligt f.n. tillgängliga uppgifter från 19 av dessa företag uppgick försäljningen av produkter med dubbla användningsområden under 2006 till 27 769 miljoner kronor.

Av de produkter med dubbla användningsområden som exporteras med tillstånd från ISP så är den dominerande delen telekommunikationsutrustning och som innehåller kryptering samt värmekameror som kontrolleras inom Wassenaararrangemanget. En annan produkt som är volymmässigt stor är värmeväxlare och dessa är kontrollerade inom Australiengruppen. Övriga produkter som t.ex. isostatpressar, kemikalier, separationsutrustning för satelliter är produkter som volymmässigt inte är så omfattande men kan ändå vara resurskrävande vid tillståndsprövningen.

Beträffande mottagarländer så finns det inga begränsningar så länge det inte råder någon tvekan om att det är en helt civil slutanvändning. När slutanvändningen är militär så tillämpas samma kriterier och riktlinjer som för övrig krigsmateriel.

8 Inspektionen för strategiska produkter

Bakgrund

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är enligt förordning (2005:117) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter central förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, om inte någon annan myndighet har detta till uppgift. SKI svarar för frågor om kärntekniska produkter.

ISP är vidare nationell myndighet med de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen och förordningen (1997:121) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention mot kemiska vapen m.m. Denna verksamhet hos ISP behandlas inte ytterligare i denna skrivelse.

ISP inrättades den 1 februari 1996. Inspektionen övertog därmed ansvaret för merparten av de ärenden som tidigare beslutades av regeringen efter beredning i Krigsmaterielinspektionen (KMI), och sedermera den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll. ISP har således firat tioårsjubileum under 2006, vilket bl.a. högtidlighållits med ett seminarium om exportkontroll och utgivning av en bok om exportkontrollfrågor ”Exportkontroll i tiden – från nationellt försvar till globalt ansvar”.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten.

När det gäller krigsmateriel skall företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Företagens skyldigheter regleras i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportplaner. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd. I sin tillsynsroll har ISP under 2006 genomfört 14 tillsynsbesök hos företag för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. I denna verksamhet sker ett nära samarbete med Tullverket samt med polismyndigheten i vissa fall.

Det finns även ett nära samarbete mellan ISP och företag som tillverkar produkter med dubbla användningsområden. Att lagen om

kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden är annorlunda utformad än lagen om export av krigsmateriel, påverkar formen för kontakten mellan myndighet och företag. Det är till exempel inte alltid lätt för ett företag att avgöra om det berörs av lagen. Det beror på att produkter med dubbla användningsområden omfattar en rad varugrupper och är svårare att klassificera än krigsmateriel. Den kontrollista som gäller enligt förordningen (EG) nr 1334/2000 anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Det krävs inget tillstånd för att inköpa eller tillverka produkter med dubbla användningsområden, ej heller för att sälja dem inom Sverige eller – vanligtvis – inom EU.

Inom ramen för sin utåtriktade verksamhet har ISP under 2006 medverkat i bl.a. ett seminarium vid SIPRI om kontroll av bakterier och virus och ett seminarium vid KTH om spridning av kärnteknologi.

Finansiering

ISP finansieras med avgifter som tas ut av de företag som tillverkar krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från det sammanlagda värdet av respektive företags fakturerade leveranser av kontrollerade produkter som överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Ett direkt samband mellan myndighetens verksamhet och företagets betalningar har undvikits genom att avgifterna inbetalas till staten och inte till myndigheten. Myndighetens löpande verksamhet anslagsfinansieras på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering till företagen årsvis i efterskott.

Under 2006 har den under 2005 initierade översynen av avgiftssystemet lett fram till en rapport från en arbetsgrupp med förslag om ett ändrat avgiftssystem för finansiering av ISP:s verksamhet. Rapporten har remissbehandlats och en proposition skall förberedas.

Ärenden

Antalet inkomna ärenden till ISP avseende utförelse framgår av nedanstående tabell.

	Antal KM-ärenden	Antal PDA-ärenden
2006	1038	305
2005	1141	371
2004	1042	366
2003	1070	321

År 2006 var antalet utförelselansökningar för krigsmaterielärenden lägre än föregående år. En s.k. global projektlicens har införts som ett resultat av en tillämpningsöverenskommelse om överföring och export inom ramen för sexnationsavtalet. Än så länge har dock endast ett begränsat antal ansökningar om sådana tillstånd inkommit. ISP avser därför förbättra informationen om denna typ av tillstånd.

Vad gäller produkter med dubbla användningsområden kan man se en minskning av antalet utförelseärenden och detta är en konsekvens av ett allt större utnyttjande av globala tillstånd under de senaste åren.

ISP fortsatte under 2006 sitt rationaliseringsarbete inom tillståndsgivningsområdet för att förenkla den administrativa processen för ärenden av rutinkaraktär. Målet för ISP är att utförelseärenden av rutinkaraktär skall slutbehandlas inom två veckor. Handläggningstiderna har dock varit högre än normalt beroende på inkörningsproblem vid införandet av webbaserade ansökningsformulär för utförelsetillstånd. Systemet för säker elektronisk kommunikation mellan ISP och företagen, har under 2006 kvalitetssäkrats genom förbättrade rutiner baserade på erfarenheterna av en kundundersökning år 2005. Andelen utförelseärenden som har insänts elektroniskt av företagen var 70 % för krigsmateriel och 50 % för produkter med dubbla användningsområden.

Exportkontrollrådet (EKR)

Riksdagen beslutade år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med tillskapandet av Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Regler för rådets sammansättning och verksamhet skrevs in i instruktionen för ISP. Sedan 2003 är samtliga riksdagspartier representerade i EKR. Inspektionens generaldirektör är dess ordförande. En aktuell lista över rådets ledamöter, liksom sammanträdesdatum för kommande sammanträden finns på ISP:s webbplats.

Inspektionens generaldirektör samråder med Exportkontrollrådet i de ärenden som denne bestämmer skall läggas fram för samråd. Generaldirektören skall samråda med rådet innan inspektionen lämnar över ett ärende till regeringen för dess prövning enligt krigsmateriellagen eller lagen om produkter med dubbla användningsområden. Generaldirektören skall vidare hålla rådet informerat om inspektionens verksamhet på exportkontrollområdet.

Vid Exportkontrollrådets sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella, och Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse. Generaldirektören kan även kalla andra experter. En strävan i rådet är att uttolka riktlinjerna, till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförelsebeslut avseende export, liksom även beslutade förhandsbesked som inte tidigare redovisats i EKR och ärenden beslutade efter riktlinjepraxis (anbudsunderrättelser och samarbetsavtal). Från och med 2005 har ISP även börjat redovisa samtliga beredningsärenden avseende produkter med dubbla användningsområden i EKR.

Sammantaget säkerställer detta system en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen om krigsmateriel och lagen om produkter med dubbla användningsområden. Den säkerställer också att beslut som

generaldirektören avser fatta ligger i linje med regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport. Skr. 2006/07:114

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för de politiska partierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär är aktuell. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs av enskilda mottagarländer omfattas dessutom vanligen av utrikessekretessen.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

Under år 2006 höll Exportkontrollrådet åtta sammanträden.

Under perioden 2003-2006 var följande ledamöter förordnade i Exportkontrollrådet hos ISP;

- tidigare riksdagsledamoten Åke Carnerö (kd),
- tidigare riksdagsledamoten Karin Falkmer (m),
- riksdagsledamoten Lars Johansson (s),
- tidigare riksdagsledamoten Sören Lekberg (s),
- riksdagsledamoten Göran Lennmarker (m),
- riksdagsledamoten Peter Pedersen (v),
- tidigare riksdagsledamoten Lennart Rohdin (fp),
- riksdagsledamoten Åsa Torstensson (c),
- riksdagsledamoten Majléne Westerlund Panke (s),
- riksdagsledamoten Lars Ångström (mp).

Den 1 februari 2007 beslöt regeringen att förordna nedanstående personer att vara ledamöter i Exportkontrollrådet. Förordnandena gäller tills vidare, dock längst till och med den 31 december 2010;

- riksdagsledamoten Jan Andersson (c),
- riksdagsledamoten Annicka Engblom (m),
- riksdagsledamoten Lars Johansson (s),
- riksdagsledamoten Björn Leivik (m),
- riksdagsledamoten Göran Lennmarker (m),
- riksdagsledamoten Else-Marie Lindgren (kd),
- riksdagsledamoten Peter Pedersen (v),
- tidigare riksdagsledamoten Lennart Rohdin (fp),
- riksdagsledamoten Tone Tingsgård (s),
- tidigare riksdagsledamoten Majléne Westerlund Panke (s),
- tidigare riksdagsledamoten Lars Ångström (mp).

Det teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

För att bistå inspektionens generaldirektör med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är ett teknisk-vetenskapligt råd (TVR) knutet till inspektionen. Det består av företrädare för institutioner med överblick

över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Skr. 2006/07:114
Under år 2006 hölls ett sammanträde. En aktuell lista över rådets ledamöter finns på ISP:s webbplats.

Under 2006 har sammansättningen i det teknisk-vetenskapliga rådet ändrats och alla ledamöter har fått en förordnandeperiod fram till slutet av 2008. Till dess skall ISP:s generaldirektör se över formerna för hur den teknisk-vetenskapliga rådgivningen skall gå till. Avsikten är att myndigheten själv skall utse sin teknisk-vetenskapliga expertis från och med 2009.

9 Svensk kärnteknisk industri och Statens kärnkraftinspektion

Svensk kärnteknisk industri

Svensk kärnteknisk industri agerar på en öppen, internationell och kommersiell marknad. Numera finns både privat och statligt ägda företag som verkar nationellt och internationellt.

I Sverige finns idag 10 stycken kärnkraftsreaktorer i drift. Statliga Vattenfall är huvudägare i Forsmark Kraftgrupp AB (3 reaktorer) och Ringhals AB (4 reaktorer). Tyska E-on är huvudägare i OKG AB, Oskarshamn (3 reaktorer).

Westinghouse Electric Sweden AB i Västerås producerar kärnbränsle till reaktorer, vissa reaktorkomponenter och utför servicearbeten på kärnkraftverk. Kunder finns både i Sverige och utomlands. Det svenska företaget är ett dotterbolag till det amerikanska Westinghouse Electric Company, LLC. Under 2006 övertog japanska Toshiba Corporation ägandet av Westinghouse Electric Company från brittiska BNFL Group. Studsvik Nuclear AB (som är direkta arvtagaren till det tidigare statliga AB Atomenergi) bedriver forsknings- och utvecklingsarbete inom kärnsäkerhetsområdet och inom avveckling och rivning. Företaget har kunder både inom och utom Sverige och genomför bl.a. analyser och prover på reaktorbränsle. Studsvik, liksom Ranstad Mineral AB, bearbetar lågaktivt avfall som uppkommer vid kärnteknisk verksamhet. Kärnkraftsäkerhet och Utbildning AB, KSU i Nyköping utbildar kärnkraftspersonal och gör analyser av drifterfarenheter. Flera andra svenska företag – bl.a. Uddcom Engineering AB, Elajokoncernen och SQC Kvalificeringscentrum AB – utför servicearbeten, analyser, utredningar m.m. för kärnkraftsindustrin. AB Sandvik Steel producerar rör av zirkoniumlegering speciellt avsedda för tillverkning av reaktorbränsle.

Kontroll av export

All export från EU av kärnämne (uran och plutonium) och kärntekniska produkter är reglerad i rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Förordningen reglerar även överföringar inom EU av speciellt känsligt kärnämne och av alla kärntekniska produkter. Sådana överföringar kräver tillstånd eftersom dessa produkter anses vara särskilt känsliga. De förtecknas i bilaga IV i förordningens kontrollista.

Med särskilt känsligt kärnämne avses uran med en anrikning högre än 20% och separerat plutonium. Övrigt kärnämne (däribland vanligt reaktorbränsle) får överföras inom unionen utan exportlicens. Detta beslöts genom rådets förordning (EG) 2889/2000 om ändring av förordning (EG) nr 1334/2000. I förordning (EG) 2889/2000 (se EGT L

336, 30.12.2000 s. 14) motiveras detta med att det har visat sig att kontroll av mindre känsligt kärnämne lägger hinder i vägen för handeln inom EU, utan att för den skull förstärka det skydd som redan är säkerställt genom Euratomfördraget. Kontrollen bör därför avskaffas när det gäller detta material.

Vid beslut om beviljande av exporttillstånd enligt förordning (EG) nr 1334/2000 skall medlemsstaterna enligt artikel 8 i förordningen beakta alla relevanta aspekter inbegripet bl.a. de förpliktelser och åtaganden de har accepterat i egenskap av medlemmar i de relevanta internationella icke-spridningssystemen och överenskommelserna om exportkontroll eller genom ratificeringen av relevanta internationella fördrag.

Tillämpat på kärnämne och kärntekniska produkter betyder detta att Sverige skall beakta alla de förpliktelser och åtaganden som Sverige har gjort inom internationell icke-spridning, inklusive vad som följer av icke-spridningsavtalet, NPT. Grundläggande bestämmelser vid sådana beslut anges i de riktlinjer som Nuclear Suppliers Group (NSG) har utfärdat och som de medverkande regeringarna har godkänt.

NSG:s riktlinjer innebär att Sverige, vid export av kärnämne och kärntekniska produkter till en stat som är ansluten till NPT, men som inte är en enligt avtalet erkänd kärnvapenstat, skall inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering, innan en exportlicens kan beviljas. Det mottagande landet skall i huvudsak försäkra:

- att produkterna inte kommer att användas för framställning av kärnvapen;
- att IAEA har full kontrollrätt i landet;
- att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd;
- att mottagande land försäkrar att inte vidareexportera de från Sverige erhållna produkterna, eller kärntekniska produkter som skapats med hjälp av de svenska exporterade produkterna, utan att inhämta motsvarande försäkringar.

När kärnämne och kärnteknisk utrustning importeras till Sverige kräver det exporterande landets regering på motsvarande sätt försäkringar av den svenska regeringen.

NSG:s riktlinjer har vidareutvecklats under 2006. NSG:s medverkande regeringar har i juni 2006 godkänt de uppdaterade riktlinjerna som bl.a. innebär skärpning av kontrollen av utrustning för isotopseparation. De träder i kraft våren 2007 när IAEA:s dokument "INFCIRC/254/Rev.9/Part 1" publiceras.

De regeringsförsäkringar som föreskrivs i NSG:s riktlinjer kan erhållas från den mottagande regeringen vid varje exporttillfälle eller genom bilaterala eller multilaterala avtal.

EU:s samtliga medlemsländer har anslutit sig till fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratomfördraget) vars syfte bl.a. är att upprätta en gemensam marknad för speciell material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än vad de är avsedda för. Kärnteknisk verksamhet inom EU är enligt Euratomfördraget underställd EU-kommissionens säkerhetskontroll som bl.a. säkerställer att kärnämne som överförs mellan EU:s medlemsländer används endast för civila ändamål. Dessutom har samtliga EU:s medlemsländer undertecknat icke-

spridningsfördraget (NPT) och därmed har EU:s icke-kärnvapenstater försäkrat att de inte avser att producera eller på annat sätt skaffa kärnvapen. 15 av EU:s icke-kärnvapenstater samt Euratom har också ett gemensamt kontrollavtal med IAEA med full kontrollrätt, inklusive utökade inspektionsrättigheter. (se INFCIRC/193 samt INFCIRC/193/Add.8 publicerade av IAEA). Övriga 10 icke-kärnvapenstater har ingått liknande arrangemang om kontrollrätt, inklusive inspektionsrättigheter.

Samtliga medlemsländer i EU har förbundit sig att till IAEA rapportera all utförsel av kärnämne och kärnteknisk utrustning. För Sveriges del innebär det att EU-kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratom-fördraget, rapporterar all utförsel av kärnämne till IAEA och att Statens kärnkraftinspektion (SKI) rapporterar all utförsel av kärnteknisk utrustning till IAEA.

Sverige anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt förordning (EG) nr 1334/2000 och medlemsländernas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniskt material mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer. I normalfallet behöver svenska regeringen därför inte inhämta ytterligare försäkringar vid sådana överföringar från den mottagande regeringen. Det skulle förorsaka onödiga handelshinder utan att öka säkerheten.

Statens kärnkraftsinspektion

Statens kärnkraftsinspektion (SKI) beslutar om licenser för export till land utanför EU eller överföring inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter förutom i vissa speciella eller principiella fall där regeringen är beslutande organ. Produkterna är specificerade i bilaga 1, kategori 0 till förordningen (EG) nr 1334/2000 om produkter med dubbla användningsområden. SKI:s uppgifter i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i förordning (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Ansökan om tillstånd skall ges in till SKI. En ansökan om tillstånd till export eller till överföring inom EU av använt kärnbränsle skall bl.a. innehålla uppgifter om hur materialet slutligt skall tas om hand. I fråga om material som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige skall ansökan bl.a. innehålla en försäkran att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt.

Även transporten av kärnämne är reglerad av svensk lagstiftning, som följer internationell standard, för att förhindra radiologiska olyckor och för att tillse att adekvat fysiskt skydd finns.

En tabell med uppgifter om SKI:s beviljade exportlicenser återfinns i bilaga 4 till denna skrivelse.

Avdelning III – Internationellt samarbete

10 Samarbetet inom EU med exportkontroll av krigsmateriel

EU:s uppförandekod för vapenexport

Enligt artikel 296 i EG-fördraget får varje medlemsland undanta tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel från de regler som normalt gäller enligt EG-fördraget med hänvisning till det egna landets väsentliga säkerhetsintressen. Med stöd av artikeln har EU:s medlemsländer antagit nationella regler när det gäller krigsmaterielexport. Emellertid har medlemsländerna i viss utsträckning föredragit att samordna sin exportpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport (se bilaga 5) antogs i sin nuvarande utformning 1998 och innehåller gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som skall tillämpas vid den nationella prövningen av exportansökningar. Dessa kriterier utgör en minimireglering. Medlemsländerna kan ha egna, striktare, riktlinjer.

Uppförandekodens innehåll

Uppförandekoden är indelad i två delar. Den första delen innehåller åtta kriterier som vart och ett skall beaktas innan ett beslut tas om att tillåta vapenexport till ett land. Dessa kriterier handlar om

- Situationen i mottagarlandet (kriterium 2, 3, 7 och 8)
- Situationen i mottagarlandets region (kriterium 4)
- Avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtaganden (kriterium 1, 5 och 6).

Vad gäller situationen i mottagarlandet skall hänsyn tas till respekten för mänskliga rättigheter (2), huruvida det råder spänningar eller väpnad konflikt i det mottagande landet (3), risken för att vapnen kommer på avvägar eller vidareexporteras (7) och huruvida exporten allvarligt skulle störa landets hållbara utveckling (8).

Situationen i regionen avser stabiliteten i området och risken för att mottagaren skulle kunna använda vapnen i en regional konflikt (4).

Slutligen skall beaktas exportlandets och mottagarlandets internationella åtaganden, t.ex. genom att vapenembargon måste respekteras (1), hänsyn tas till medlemsstaternas nationella säkerhet (5) samt mottagarlandets uppträdande i det internationella samfundet (6). Det sistnämnda handlar bland annat om landets attityd till terrorism, vilket slags allianser det har, samt hur väl det respekterar internationell rätt.

Till koden hör även en förteckning över de produkter som skall kontrolleras i enlighet med koden (EU:s gemensamma militära lista som bl.a. finns på webbplatsen <<http://www.consilium.europa.eu/export-controls>>) och en användarguide som mer i detalj bl.a. anger hur kodens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer skall ske och hur dess kriterier för exportkontroll skall tillämpas.

Utbyte av information om avslag

Enligt kodens tillämpningsbestämmelser skall medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag (eng. *denials*), dvs. i huvudfallet avslag på ansökningar om exporttillstånd. Om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion skall konsultationer genomföras innan tillstånd kan beviljas. Den konsulterande medlemsstaten skall även meddela den underrättande staten om sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU blir öppnare och mer enhetlig. Konsultationerna leder till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer, och genom att medlemsländerna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, minskar risken att något annat medlemsland beviljar exporten. Tanken med systemet är att när ett avslag avseende en viss export har meddelats övriga medlemsländer, skall inte samma export godkännas av ett annat medlemsland. ISP ansvarar för utfärdandet av svenska avslag och genomför konsultationer.

Under år 2006 mottog Sverige 357 underrättelser om avslag från 17 medlemsstater. Under 2005 avslogs i Sverige tio ansökningar om utförseltillstånd. Under 2006 inkom inga ansökningar till ISP som föranledde avslag.

Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för svensk export i andra fall. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke godkända mottagarländer. Varje enskild utförselansökan prövas individuellt från fall till fall mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten och EU:s uppförandekod för vapenexport.

Användarguide

Som komplettering till uppförandekoden finns en användarguide till ledning för tillståndsmyndigheterna i medlemsstaterna. Den finns på webbplatsen "Säkerhetsrelaterad exportkontroll" i avsnittet om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken på rådets webbplats: <<http://ue.eu.int>>. Guiden anger förfaranden för att förbättra systemet för information om avslag och samråd och klargör medlemsstaternas ansvar i dessa avseenden. I guiden finns också närmare riktlinjer för tillämpningen av uppförandekodens kriterier för exportkontroll. Användarguiden uppdateras med jämna mellanrum, senast i december 2006.

Arbetet inom COARM

I rådsarbetsgruppen COARM (*Council Working Party on Conventional Arms Exports*) diskuterar EU:s medlemsstater regelbundet uppförandekodens tillämpning, utbyter information om synen på exportdestinationer och utarbetar gemensamma riktlinjer för medlemsstaternas nationella regelsystem för exportkontroll. En redogörelse för detta arbete, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel, publiceras i en årlig rapport, som utges i enlighet med EU:s uppförandekod om vapenexport. Rapporten diskuteras på ett årligt möte där också kodens genomförande granskas och förbättringsbehov identifieras. De årliga rapporterna visar att uppförandekoden, som baseras på en politisk överenskommelse och inte utgör lag, har lett till viktiga förändringar i såväl medlemsstaternas nationella regelverk som i deras exportpolitik. Den senaste rapporten publicerades i EUT C 250, 16.10.2006, s. 1. I rapporten redovisas även vilka beslut som tagits under året inom COARM.

Under 2004 och första delen av 2005 gjordes ett omfattande arbete för att – för första gången sedan kodens antagande 1998 – uppdatera och modernisera texten. Sverige deltog aktivt i detta arbete. Förslaget till ny text innehåller en rad förtydliganden och, i vissa fall, skärpningar av särskilt tillämpningsbestämmelserna. Till exempel föreslås att koden skall förklaras tillämplig på tillstånd för vapenförmedling och på alla typer av överföringar av krigsmateriel, alltså även om överföringarna sker i form av licensavtal, transit eller i form av dokument eller t.ex. ritningar som skickas över Internet. Vad gäller själva kriterierna finns bland annat förslag till införande av ny text gällande hänsynstagande till ett mottagarlands respekt för internationell humanitär rätt. Den reviderade texten antogs av Coreper den 30 juni 2005. Det råder enighet om att anta uppförandekoden som gemensam ståndpunkt enligt EU-fördraget, men tidpunkten för antagande är ännu inte fastställd. Under det finska EU-ordförandeskapet hösten 2006 gjordes ansträngningar inom EU för att medlemsstaterna skulle enas om att anta den reviderade uppförandekoden. Förhandlingar skedde i ett antal EU-föra, även på ministernivå, dock utan att enighet kunde uppnås. Sverige har verkat för att koden skall antas så snart som möjligt.

Eftersom kriterierna i uppförandekoden spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en sådan gemensam syn bland medlemsländerna gällande tolkningen av uppförandekodens kriterier. Som ett första steg tog Sverige 2004 tillsammans med Storbritannien initiativ till att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av kodens kriterium 8, det s.k. utvecklingskriteriet. Under andra halvåret 2005 ledde Sverige arbetet i en underarbetsgrupp till COARM med uppgift att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av kodens kriterium 7 (risk för vidareexport till oönskade destinationer och mottagare) samt deltog aktivt i en annan arbetsgrupp om riktlinjer för tillämpningen av kriterium 2 (respekten för mänskliga rättigheter). Hösten 2006 medverkade Sverige i en arbetsgrupp under ledning av

Nederländerna om riktlinjer för tillämpning av kodens kriterier 3 och 4 rörande den interna situationen i mottagarlandet respektive bevarande av regional fred och stabilitet.

Under 2004 beslöt medlemsländerna att systematisera den verksamhet som innebär informationsverksamhet till länder utanför EU för att inleda och upprätthålla samtal om exportkontrollpolitik (s.k. *outreach*-verksamhet). Detta arbete har fortsatt under 2005 och 2006. Syftet är att, med utgångspunkt i EU:s uppförandekod, uppmuntra andra länder att utveckla liknande system för exportkontroll. En systematisering av denna verksamhet innebär att man har identifierat vilka länder som är aktuella för besök och seminarier, kontaktat dessa samt upprättat en databas över det arbete som görs – både gemensamt av flera EU-länder och bilateralt mellan ett EU-land och ett annat land utanför EU. Avsikten är att verksamheten skall bli mer effektiv och att EU skall kunna ge ett enhetligt budskap om exportkontroll och de värderingar som styr det gemensamma EU-arbetet. EU:s ordförandeländer och ett antal medlemsländer har också under året organiserat ett antal gemensamma seminarier med grannländer och kandidatländer.

Som prioriteringar för arbetet i COARM under 2007 har bl.a. följande identifierats:

- Strävan att öka informationen och kvaliteten på den statistik som lämnas till årsrapporten och att rapporten publiceras så tidigt som möjligt på året;
- Fortsatt diskussion om kontroll efter leverans, i syfte att inkludera ytterligare text om detta i användarguiden;
- Utveckling av riktlinjer för tillämpningen av kriterierna 1, 5 och 6 i uppförandekoden;
- Fortgående insatser för att främja uppförandekodens principer och kriterier i tredje länder, särskilt de som har anslutit sig till koden;
- Uppföljning av kommissionens förslag rörande överföringar av krigsmateriel och relaterade produkter inom unionen;
- Fortsätta verka för att förhandlingar påbörjas om ett globalt fördrag om kontroll av vapenhandel (Arms Trade Treaty);
- Uppföljning av ansträngningarna som syftar till att alla EU:s medlemsländer skall vara medlemmar i Wassenaar-arrangemanget;
- Ytterligare utveckling av dialogen med Europaparlamentet.

Förslag om en s.k. verktygslåda

Som en följd av diskussionerna under hösten 2004 om att häva Kinaembargot (se vidare under kapitel 12 – Aktuella frågor om vapenembargon 2006), inleddes på förslag av dåvarande ordförandeskapet, Nederländerna, arbetet med att ta fram en s.k. verktygslåda, åtgärder som skulle träda i kraft var gång ett embargo hävdades mot ett visst land. Sverige deltog aktivt i detta arbete och förslaget vann gehör hos en majoritet av EU-länderna. De föreslagna åtgärderna innebär bl.a. ökat informationsutbyte om ländernas exportpolitik och faktisk export till landet i fråga samt krav på

konsultationer om en medlemsstat överväger en större förändring i sin exportpolitik gentemot detta land. Det finns fortfarande några utestående frågor att enas om innan verktygslådan kan komma att antas. De gäller närmast hur länge åtgärderna skall vara gällande och innehållet i informationsutbytet. Arbetet med verktygslådan avtog efter att diskussionerna om att häva Kinaembargot avstannade. Sveriges förhoppning är dock att verktygslådan skall kunna antas framöver. Även om idén uppkom som en följd av diskussionerna kring Kinaembargot, är verktygslådan tänkt att fungera som ett värdefullt verktyg gentemot alla berörda länder i situationer när ett vapenembargo lyfts.

Kontroll av vapenförmedling

För att angripa problemet med okontrollerad vapenförmedling och undvika ett kringgående av vapenembargon, har rådet antagit gemensam ståndpunkt 2003/468/GUSP av den 23 juni 2003 om kontroll av vapenförmedling. Enligt den gemensamma ståndpunkten åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom deras territorium. För svensk del fanns redan sedan tidigare god kontroll av vapenförmedlingsverksamhet genom bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel om tillstånd för att tillhandahålla krigsmateriel. Inom COARM strävar man efter att arbeta fram lämpliga former för informationsutbyte om registrerade vapenförmedlare mellan medlemsstaterna. I Sverige är 35 företag registrerade som förmedlare av produkter som är klassificerade som krigsmateriel, se bilaga 3.

11 Internationell rapportering om vapenöverföringar

FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln som anmodar FN:s medlemsländer att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av tunga konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s nedrustningsavdelning. Handeln med följande sju kategorier rapporteras: stridvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. Efter översyner i FN, senast år 2006, har definitionerna av de olika kategorierna utvidgats, så att flera vapensystem ingår och möjlighet ges att frivilligt även rapportera om små och lätta vapen. Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftvärnsrobotar som sedan 2003 ingår i kategorin robotar/robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter

om stater innehav av ifrågavarande vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med försvarets myndigheter och Inspektionen för strategiska produkter sammanställer därför Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med ovannämnda resolution årligen överlämnas till FN.

Rapporteringsfrekvensen har varierat över åren. Störst antal länder, 126, rapporterade om sin vapenhandel år 2001. Sammanlagt 170 stater har rapporterat någon gång sedan 1992. För FN-registrets fjortonde år, 2005, har 115 av FN:s 192 medlemsstater rapporterat. Genom att rapporter finns från alla större exportörer utom Nordkorea och från de flesta större importörer beräknas åtminstone 95 % av världens handel med tunga konventionella vapensystem omfattas av registret.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är fortsatt liten. För år 2005 som är det senaste rapportåret, redovisade Sverige export av 14 stycken Stridsfordon 90 till Finland, 44 stycken Stridsfordon 90 till Schweiz och 2 stycken Bandvagn 206S till Tyskland. Vidare rapporterades om leasing av 14 stycken JAS Gripen till Tjeckien. Robot 15 såldes till Finland och Tyskland och Robot 70 till Australien, Thailand, Tjeckien och Tyskland. Under år 2005 hade Sverige ingen införsel av vapen i någon av de sju kategorierna.

Uppgifter lämnade till FN-registret finns tillgängliga på <<http://disarmament.un.org/cab/register.html>>.

Till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) redovisas årligen handeln med tunga vapensystem på samma sätt som till FN.

Wassenaararrangemangets (se avsnitt 18 i denna skrivelse) rapporteringsmekanism avseende export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper och en åttonde kategori tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Detta för att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras två gånger årligen.

Samarbete med FN

Sverige verkar aktivt för ökad rapportering till FN:s vapenregister och tog redan 2002 initiativet till ett samarbete med FN-sekretariatet på detta område. Som ett led i detta samarbete bidrog Sverige med finansiering och deltagande i ett möte i Bangkok i december 2006 för 16 länder i Asien om rapportering till FN-registret och särskilt om möjligheterna att framdeles även rapportera om handeln med små och lätta vapen.

Vad är ett vapenembargo och när används det?

Ibland gör händelseutvecklingen i ett land eller en region att det är nödvändigt för det internationella samfundet att vidta åtgärder för att visa att en regerings handlingar är oacceptabla och få den att upphöra med dessa. En åtgärd som kan vidtas är att besluta om ett embargo gentemot ett land. Ett embargo innebär att ett antal länder enas om att inte tillåta t.ex. handel med ett visst land. Ett embargo är till sin natur en tillfällig, extraordinär åtgärd och kan vara mer eller mindre omfattande. Vid ett vapenembargo beslutar ett eller flera länder att inte tillåta export av vapen till ett visst mottagarland. Embargot kan omfatta alla typer av militär utrustning och därtill knutna tjänster eller bara vissa kategorier. Ofta förekommer undantag för leveranser av viss militär utrustning som skall användas för humanitära ändamål eller för skydd, eller som går till internationella fredsbevakande styrkor i det aktuella landet. Med jämna mellanrum omprövas om embargot skall fortsätta gälla, om villkoren skall ändras eller om embargot helt skall hävas. En rad olika faktorer avgör vilket beslut som fattas, bland annat en analys av om de skäl som låg till grund för embargots införande fortfarande föreligger.

Syftet med ett embargo är vanligtvis dels att sända en tydlig politisk signal till en regim för att visa omvärldens syn på en händelseutveckling som regimen ansvarar för, dels att söka påverka det berörda landets politik så att situationen förbättras. Instrumentet tillgrips som regel först när övriga internationella politiska påtryckningar misslyckats. Ett embargo bör till sitt innehåll vara klart definierat och tillfälligt till sin karaktär. Syftet är alltså inte att permanent och på längre sikt reglera exporten av krigsmateriel till ett visst land. Att ett embargo hävs innebär heller inte att vapenexport automatiskt blir tillåten till det aktuella landet. Varje exportlands nationella lagar och regler styr vilka villkor som skall gälla för att bevilja export.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) om vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. EU:s medlemsstater iakttar också fullt ut sådana bindande politiska beslut om vapenembargon.

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU beslutas med enhällighet om vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa EU-beslut är ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågeställningar. Ett vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. För en förteckning över embargon se webbplatsen <http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm>. Även på SIPRI:s webbplats finns information om embargon, se <<http://www.sipri.org/contents/armstrad/embargoes.html>>.

Även inom ramen för det mellanstatliga samarbetet i OSSE fattas emellanåt beslut om embargon som genomförs i respektive medlemsstat.

Aktuella frågor om vapenembargon under 2006

Under 2006 tillämpade Sverige 17 vapenembargon mot 16 länder (ett embargo avser Usama bin Laden och medlemmar i al-Qaida). EU hade embargo mot 14 länder (ofta utfärdar flera organisationer embargo mot samma länder). En sammanställning av de internationella embargon som varit i kraft under år 2006 redovisas i skrivelsens bilaga 6.

Inom EU påbörjades en process under slutet av 2005 för att häva vapenembargot mot Bosnien-Hercegovina. Embargot upphävdes den 23 januari 2006. Beslutet fattades sedan man konstaterat att de förhållanden som föranlett införande av embargo 1996 inte längre föreligger.

Den 11 augusti 2006 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1701, varigenom ett vapenembargo mot Libanon infördes. EU beslutade därefter om ett vapenembargo mot Libanon genom en gemensam ståndpunkt den 15 september 2006. FN:s säkerhetsråd införde den 14 oktober 2006 genom resolution 1718 bl.a. ett vapenembargo mot Nordkorea och EU antog en gemensam ståndpunkt om ett vapenembargo mot Nordkorea den 20 november 2006.

Under 2004 och början av året 2005 fördes långtgående diskussioner om EU:s vapenembargo mot Kina. Detta embargo infördes mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Till sin natur är embargot inte heltäckande och definierar inte heller vilken typ av krigsmateriel som omfattas av embargot. Detta har lett till att några EU-länder har gjort tolkningen att vissa kategorier av krigsmateriel inte omfattas av embargot och därför exporterat sådan materiel till Kina. Sverige har dock valt att tillämpa embargot strikt och tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i december 2004 uttalas att unionen skall arbeta för ett hävande av embargot, men att ett hävande inte skall leda till en ökning av vapenexporten till Kina, vare sig kvalitativt eller kvantitativt. I slutsatserna understryks också vikten av EU:s uppförandekod för vapenexport och särskilt de kriterier som gäller mänskliga rättigheter och stabilitet och säkerhet i regionen. Avsikten att arbeta mot ett hävande av embargot upprepades vid Europeiska rådets möte i juni 2005. Diskussionerna kring ett hävande avstannade därefter. En orsak till detta var Kinas antagande av en ny lag riktad mot Taiwans självständighetssträvanden, den s.k. anti-secessionslagen (d.v.s. en lag mot utträde ur Kina). Under det finska EU-ordförandeskapet hösten 2006 diskuterades embargot på nytt. Frågan om ett eventuellt hävande av unionens vapenembargo mot Kina diskuterades av rådet för yttre förbindelser i december 2006. Det konstaterades återigen att ingen enighet inom unionen fanns för ett hävande av embargot. Sverige var ett av de länder som ansåg att förutsättningar för ett hävande inte förelåg.

På brittiskt förslag beslöt EU år 2005 att verka för att FN skall inleda arbetet på att utarbeta ett globalt, juridiskt bindande fördrag om kontroll av vapenhandel (Arms Trade Treaty). Tanken är att alla överföringar av vapen (import, export och transitering) skall kontrolleras och att ett internationellt regelsystem skall utarbetas med gemensamma kriterier och överenskomna principer. Vid mötet med FN:s generalförsamling hösten 2006 beslöts att FN:s generalsekreterare under tiden fram till nästa möte med generalförsamlingen skall konsultera med medlemsstaternas regeringar för att inhämta deras synpunkter och åsikter i frågan.

14 Arbetet mot spridning av små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen omfattar i princip handeldvapen, som bärs och avfyras av en person, och lätta vapen som är avsedda att bäras och användas av upp till tre personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner, exempel på den senare är tunga kulsprutor, granatgevär och bärbara luftvärnsmissiler. Någon vedertagen och allmänt erkänd definition av begreppet har inte kunnat fastställas.

I olika internationella fora pågår ett arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande anhopningar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar mer dödsoffer och lidande än dessa som dagligen används i lokala och regionala konflikter, främst i utvecklingsländerna. Väpnade konflikter i tredje världen förhindrar ekonomisk och social utveckling. FN uppskattar antalet dödsoffer för lätta vapen till mellan 300 000 och 500 000 personer årligen. Antalet sårade och lemlästade finns inte ens med i FN:s statistik. Dessa vapen är billiga, lätta att bära och lätta att smuggla.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med lätta vapen. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har år 2000 antagit ett dokument om lätta vapen som avser kontroll av tillverkning och export samt regler för märkning, registerhållning, spårning och informationsutbyte, säker förvaring samt överskottsmateriel. I EU finns ett program, antaget 1997 och reviderat 2002, för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen. En EU-strategi med en handlingsplan för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av små och lätta vapen (SALW) antogs av Europeiska rådet i december 2005. Inom Wassenaararrangemanget finns rapporteringsskyldighet rörande handel med dessa vapen.

Sverige verkar för att varje land skall inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder skall ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter, förmedlare och mellanhänder.

Uppföljning av FN:s handlingsprogram

FN:s arbete med små och lätta vapen syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan som dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridning är också angeläget för att förhindra brottslighet och terrorism. Enligt handlingsprogrammet hölls år 2006 en översynskonferens i New York. Vid konferensen kunde de deltagande staterna inte enas om ett slutdokument och förslag om att utvidga handlingsprogrammet kunde därför inte antas. Handlingsprogrammet genomförs dock fortsättningsvis. Hösten 2006 antog FN:s generalförsamling en resolution vari sägs att det möte som stater enligt handlingsprogrammet skall genomföra vartannat år skall hållas senast under år 2008.

Svensk export av små och lätta vapen

Som ett led i de kontinuerliga strävandena efter ökad transparens på exportkontrollområdet har årets skrivelse utökats med information om små och lätta vapen. Exporten av små och lätta vapen – enligt definitionen i FN:s vapenregister (se avsnitt 11 om registret och rapportering till detta) – redovisas under avsnitt 23.3.10. Värdet av exporten från Sverige av sådana vapen under 2006 uppgick till 1 389 miljoner kronor.

Svensk export av MANPADs (Man-Portable Air Defence Systems)

Inom ramen för strävandena efter ökad transparens på exportkontrollområdet har årets skrivelse också utökats med information om MANPADs. Exporten av MANPADs – enligt definitionen i FN:s vapenregister (se avsnitt 11 om registret och rapportering till detta) – redovisas under avsnitt 23.3.11. Värdet av exporten från Sverige av sådana vapen under 2006 uppgick till 364,9 miljoner kronor.

15 Internationellt samarbete på försvarsmaterielsidan

Sexnationsinitiativet – Letter of Intent (LoI)

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa, Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland undertecknade i juli 2000 det hittills viktigaste försvarsindustriella samarbetsavtalet på

regeringsnivå, det s.k. Framework Agreement. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick i juli 1998, det s.k. sexnationssinitiativet. Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin – och berör i allt väsentligt utbudssidan, dvs. de levererande staterna. I sex arbetsgrupper har därefter arbete bedrivits för att omsätta ramavtalets principer i praktik och verklighet. Verksamhetsfälten har berört leveranssäkerhet, exportkontroll, säkerhetsskydd, försvarsrelaterad forskning och teknologi, behandling av teknisk information, harmonisering av militära krav samt skydd av kommersiellt känslig information.

Under 2006 fortsatte arbetet i fyra av sex aktuella arbetsgrupper, med kontinuerliga avrapporteringar till den internationella exekutivkommitté som funnits sedan 1998. Sverige innehar ordförandeskapet i exekutivkommittén under tiden juli 2006 t.o.m. juni 2007. Under 2006 har arbetsgruppen för exportkontrollfrågor på uppdrag av exekutivkommittén fortsatt att studera förutsättningarna för att underlätta ett flöde av krigsmaterielprodukter mellan de sex, för att detta i ett senare skede skulle kunna innesluta samtliga EU-länder. Studierna fortsätter under 2007. Vissa framsteg har också gjorts under året beträffande en generell licens för att underlätta samarbetet mellan eventuellt färre än alla de sex LoI-länderna.

Europeiska försvarsbyrån (EDA)

Rådet beslutade den 12 juli 2004 att inrätta Europeiska försvarsbyrån (European Defense Agency, EDA). Regeringen har beslutat att Sverige skall delta i EDA, som har följande huvuduppgifter.

- Utveckla en gemensam försvarsförmåga avseende krishantering;
- Stödja och utveckla europeiskt försvarsmaterielsamarbete;
- Stärka den europeiska försvarsteknologiska och industriella basen med syfte att skapa en internationellt konkurrenskraftig europeisk marknad för försvarsmateriel;
- Förbättra effektiviteten inom europeisk försvarsforskning och teknologi.

EDA har en styrelse bestående av en representant för varje deltagande EU-medlemsstat och en representant för EU-kommissionen. Styrelsen utgör EDA:s beslutsorgan. Ärenden rörande EDA hanteras av försvarsdepartementet och försvarsministern är Sveriges representant i EDA:s styrelse. Styrelsen sammanträder även i andra format. Till skillnad från de flesta internationella organisationer som rör försvarssamarbete fattas beslut inom EDA med kvalificerad majoritet. Beräkning av röster utgår från motsvarande system inom EU.

EDA har nu genomfört sitt andra verksamhetsår och personalstyrkan uppgår till ca 90 personer. Under året har medlemsstaterna inom EDA initierat en s.k. uppförandekod för upphandling av försvarsmateriel. 22 av 24 medlemsländer har anslutit sig till koden som ökar öppenheten och uppmuntrar till konkurrens inom försvarsmaterielområdet. EDA:s styrelse har också med bred uppslutning antagit en s.k. långtidsvision för att stärka EU:s krishanteringsförmåga vilken skall leda till en europeisk kapacitetsplan syftande ca 25 år framåt. EDA:s styrelse har vidare fattat

beslut om att skapa en gemensam investeringsfond för att öka forskningen kring skydd av militära styrkor. Forskningen kommer att sträcka sig över tre år och budgeten omfattar drygt 54 miljoner euro. Det svenska bidraget uppgår till 2,79 % motsvarande 15 miljoner kronor. Sverige och 17 andra medlemsstater samt Norge deltar i fonden. EDA har under året övertagit all verksamhet från det nu nedlagda Western European Armaments Group (WEAG) samt även viss verksamhet från WEAO. Antalet nya projekt inom EDA har ökat i omfattning.

Information om EDA finns på webbplatsen <www.eda.eu.int>.

Western European Armaments Organization (WEAO)

Organisationen skapades 1996 och var tänkt att på sikt omvandlas till ett europeiskt materielverk. Organisationen har i huvudsak ägnat sig åt att, på uppdrag av WEAG, upphandla och övervaka olika forsknings- och utvecklingsuppdrag. Verksamheten har börjat avvecklas under 2006, varvid den efterhand överförs till EDA. Slutligt stängningsdatum är inte fastställt, men personalavveckling är inledd.

Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement (OCCAR)

Organisationen, ett embryo till ett europeiskt materielverk, sattes upp efter ett fransk-tyskt initiativ 1996 och kan sägas vara det första instrumentet för att söka åstadkomma en effektiv upphandling i samband med multinationella materielprojekt. OCCAR har sedan 2001 rätt att sköta upphandlingar och teckna kontrakt rörande projekt som omfattar två eller fler medlemsstater. Medlemmar i OCCAR är Belgien, Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien och Tyskland.

Nordiskt försvarsmaterielsamarbete

I propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10), underställde regeringen riksdagens godkännande ett den 9 juni 2001 undertecknat generellt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet, som på exportkontrollsidan i väsentliga delar är utformat efter ramavtalet mellan LoI-staterna, innebär en bekräftelse på den sedan ett antal år pågående försvarsindustriella förändringsprocessen i Norden. Som en första bilaga till det generella avtalet lades försvarsindustrisamarbetet inom det nordiska ammunitionsföretaget NAMMO AS, som bildades 1998, med delar från Raufoss ASA i Norge, Patria Oy i Finland och dåvarande Celsius AB i Sverige. Riksdagen godkände den 11 december 2001 det generella avtalet (rskr. 2001/02:104). Avtalet ratificerades av länderna under 2002 och trädde därmed i kraft den 24 november 2002.

Under 2004 förhandlade den arbetsgrupp som finns mellan länderna om nya bilagor till avtalet och länderna enades om lydelsen av två ytterligare bilagor, avseende dels BAE Systems Hägglunds AB, bestående av företagen Patria Hägglunds Oy, Finland och BAE Systems Hägglunds AB och HB Utveckling AB, Sverige, dels PD Aerotech,

bestående av Danish Aerotech, Danmark och Patria Aviation OY, Finland samt Patria Helicopters AB och Patria Heli-Support AB, Sverige. De två senaste bilagorna till ramavtalet beslutades av regeringen den 10 mars 2005.

Under 2006 har ISP samarbetat med FMV inom det s.k. helikopter 14-projektet. FMV har två ärenden under beredning avseende detta samarbetsprojekt. Dels angående annexavtal med Finland och Norge avseende underhåll och vidmakthållande av HKP 14 och dels angående avtal med Finland avseende gemensam upphandling av utbildningshjälpmedel till HKP 14.

Här kan också erinras om ett närliggande nordiskt samarbete mellan försvarsmyndigheterna på försvarsmaterielsidan, benämnt NORDAC (*Nordic Armament Co-operation*). Samarbetet inom NORDAC härrör från ett ramavtal mellan länderna från 1994, omarbetat och fastställt 2000, och omfattar ett drygt sextiotal internordiska samarbetsprojekt sedan starten. Syftet med samarbetet är i huvudsak att dels genom samarbete uppnå ekonomiska, tekniska och industriella fördelar inom försvarsmaterielområdet för de fyra länderna, dels utnyttja ländernas försvarsindustriella resurser på ett effektivt sätt samt verka för att samarbetet ökar mellan ländernas försvarsindustrier. Samarbetet tar sikte såväl på bilaterala som multilaterala projekt och är öppet även för deltagande av industrier och myndigheter från andra länder.

Beträffande inter-nordiska bolag och den fortsatt tilltagande integrationen av den överetablerade europeiska försvarsindustrin, kan noteras att under 2003, det svensk-finska gemensamägda krut- och sprängämnesföretaget Nexplo Industries AB avyttrats till en fransk köpare, SNPE Matériaux Energétiques, varefter de nordiska moderbolagen Saab AB och Patria Industries, tillsammans med den franska köparen, bildat ett nytt moderbolag, benämnt EURENCO, med de vidhängande dotterbolagen EURENCO France, EURENCO Bofors och EURENCO Vihtavuori Oy. Sedan 2004 pågår trepartsförhandlingar mellan Sverige, Finland och Frankrike om samarbetsrutiner inom EURENCO-projektet. EURENCO ägs till 60% av SNPE, till 19,9 % av Patria och 19,9 % av Saab. Under 2006 har två möten förevarit i ärendet. Det är parternas förhoppning att ett avtal skall kunna undertecknas under 2007.

16 Internationell handel med vapen

I sin årsbok och i en särskild databas, som regeringen bidrar ekonomiskt till, sammanställer SIPRI viss statistik över överföringar av vapen i världen. Statistiken är baserad på trendindikatorvärden och avser överföringar av tyngre konventionella vapen. Enligt senast tillgängliga uppgifter från SIPRI Arms Transfers database ökade överföringarna av tyngre konventionella vapen under år 2006, från 21 965 miljoner USD år 2005 till 26 765 miljoner USD år 2006.

I den lista som SIPRI årligen publicerar över exportländer avseende tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) ligger Sverige för perioden 2002-2006 på 9:e plats med 1,84 % av världens totala export, som för denna period uppgick till 106 543 miljoner USD. Största exportland är USA, som under samma period svarade för 30,2 % av den totala exporten, närmast följt av Ryssland (28,6%), Tyskland (8,5%), Frankrike (8,3%) och Storbritannien (4,2%).

Ledande importörer av tyngre konventionella vapen var under perioden 2002-2006 Kina med 13,7 % av den totala importen, närmast följt av Indien (9,5 %), Grekland (6,8 %), Förenade Arabemiraten (6,6 %) och Sydkorea (3,6 %). Sverige intog en 49:e plats för motsvarande period med 0,3% av världens totala import av tyngre konventionella vapen. För ytterligare information se SIPRI Arms Transfers databas på webbplatsen <www.sipri.org>.

17 Korruptionsbekämpning inom internationell handel med vapen

Sverige bedriver sedan flera år ett samarbete med den brittiska avdelningen av frivilligorganisationen Transparency International (TI) för att bekämpa korruption inom vapenhandeln. Vid möten med representanter för statsförvaltning, försvar, industri och den akademiska världen har man diskuterat detta problem. På grundval av diskussionerna har man utarbetat ett arbetsprogram med bl.a. följande komponenter, dels s.k. Integrity Pacts, dels bildande av ett industrikonsortium mot korruption i internationella upphandlingar. Genom en Integrity Pact upprättas ett avtal mellan en köpare, ofta en upphandlande statlig myndighet, och de olika anbudsgivarna om öppenhet i anbudsförfarandet och garantier mot mutor och andra otillbörliga förmåner. Parterna kommer också överens om en tredje part, ofta en hög jurist, som skall övervaka förfarandet. Genom industrikonsortiet främjas bl.a. utarbetande av gemensamma etiska riktlinjer. Under 2005 inledde TI med svensk finansiering arbetet på att utarbeta en modell för en Integrity Pact på krigsmaterielområdet. TI avrapporterade vid ett möte i Stockholm i mars 2006 med deltagande av myndigheter, svensk försvarsindustri och näringslivsorganisationer. Sverige har också finansiellt bidragit till ett TI-projekt i Polen som gäller en Integrity Pact vid upphandling av flygplan.

Vad är massförstörelsevapen?

Alltsedan senare delen av 1980-talet har frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen stått högt på den internationella dagordningen. Skälen härtill är framför allt att vissa länder i instabila regioner söker få tillgång till massförstörelsevapen samt indikationer på ett ökat intresse från icke-statliga aktörer att anskaffa massförstörelsevapen. Efter dåden i USA den 11 september 2001 har terroristhotet stått i särskild fokus.

Med massförstörelsevapen avses kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Därutöver inkluderas vissa vapenbärare, som ballistiska missiler med lång räckvidd och kryssningsmissiler, i arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen. Begreppet icke-spridning avser de multilaterala åtgärder som vidtas för att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Dessa åtgärder har framförallt tagit sig uttryck i dels ett antal internationella avtal och dels ett antal mer informella s.k. exportkontrollregimer.

Internationella avtal

Avseende de internationella avtalen kan särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt deras förstöring (BTWC) samt 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, lagring och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12; SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28).

Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna under fördragets artikel III att inte överföra atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll.

I enlighet med artikel III i BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel.

Likaledes föreskriver artikel I i CWC att parterna inte direkt eller indirekt skall överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

De multilaterala exportkontrollregimerna

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller alla tre också bestämmelser om att parterna skall främja handel för fredliga ändamål. Detta bottnar i att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden, dvs. de utgör produkter som kan användas för både civila och militära ändamål.

För att underlätta det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder slutit sig samman i ett antal multilaterala exportkontrollregimer: Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR) samt Wassenaararrangemanget (WA). Deltagande länder i dessa regimer redovisas i bilaga 5. Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas för framställning av massförstörelsevapen, och vars utförelse således bör kontrolleras på ett samordnat sätt av medlemmarna, samt att utbyta information om spridningsrisker. Arbetet omfattar också kontakter med tredje land för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar. Exportkontrollregimerna skiljer sig från de ovannämnda internationella avtalen genom att de inte är baserade på några folkrättsligt bindande avtal. Grunden för samarbetet står närmast att finna i en gemensam vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen samt i nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska produkter. Deltagande i regimerna underlättar vidare uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelserna i de ovan nämnda internationella avtalen om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

Grundläggande begrepp inom regimerna

Två nyckelbegrepp i det multilaterala samarbetet är avslag (eng. *denials*) och konsultationer (*no undercut*). Med begreppet avslag avses att en medlem i en regim som har nekat ett utförelsetillstånd för en specifik transaktion med hänvisning till regimens målsättningar förväntas informera de övriga medlemmarna om sitt beslut. De övriga förväntas då konsultera den stat som utfärdade detta avslag om de avser besluta om utförelsetillstånd för en motsvarande transaktion. Detta konsultationsförfarande brukar benämnas som principen om *no undercut* och syftar till att förhindra att ett annat land beviljar utförelsetillstånd för samma produkt. Systemet med att meddela avslag tillämpas inom NSG, AG, MTCR samt WA. Proceduren med sådana konsultationer tillämpas inom NSG, AG och MTCR.

Exportkontrollregimerna efter den 11 september 2001

Terroristattackerna i New York och Washington den 11 september 2001 förorsakade massförstörelse utan att massförstörelsevapen i traditionell bemärkelse kom till användning. Spridningen av mjältbrandsbakterier i USA under hösten 2001 visade att biologiskt material, som kan användas

som biologiskt stridsmedel, hade kommit i orätta händer. Dessa händelser och risken för att terrorister får tillgång till massförstörelsevapen genom export har i hög grad bidragit till att samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna också kommit att inriktas på terroristhotet. Ett första steg har varit att uttryckligen fastslå i regimernas grunddokument att ett av syftena med verksamheten just är att förhindra spridning av produkter med dubbla användningsområden till terrorister. En sådan ändring genomfördes i Wassenaararrangemanget 2001, i Australien-gruppen och NSG 2002 samt i MTCR 2003. En annan åtgärd är att det informationsutbyte som äger rum inom regimerna även inriktas på spridningsriskerna till icke-statliga aktörer, som kan finnas i alla länder.

Generalklausulen (catch-all)

För att ytterligare stärka exportkontrollen har regimerna också infört en s.k. generalklausul i riktlinjerna för sin verksamhet (för ytterligare förklaring av begreppet, se Förklaringar i bilagedelen). Genom bestämmelser om en generalklausul ges en juridisk grund för att även kunna kontrollera export av sådana produkter och teknologier som inte är uppförda på regimernas kontrollistor, om det finns skäl att misstänka att de kan komma att användas för tillverkning av massförstörelsevapen och deras vapenbärare. AG införde en generalklausul 2002. I MTCR och WA skedde detta 2003 och i NSG 2004. EU, som redan hade denna mekanism i förordningen (EG) nr 1334/2000, var drivande i arbetet på området, liksom Sverige.

FN:s säkerhetsråds resolution 1540 (2004)

Den 28 april 2004 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1540, vilken syftar till att förhindra att icke statliga aktörer får tillgång till massförstörelsevapen och vapenbärare för dem. I resolutionens inledning fastslås att spridning av kärnvapen, kemiska och biologiska vapen, liksom deras vapenbärare, utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Resolutionen är bindande för FN:s medlemsländer och ålägger dessa enligt FN-stadgans kapitel VII att vidta en serie åtgärder för att förhindra spridning. Avseende exportkontroll fastslås att alla stater skall upprätta, utveckla, granska och upprätthålla lämpliga effektiva nationella kontroller, inklusive lämpliga lagar och förordningar för att kontrollera export, transittrafik, omlastningar och vidareexport samt kontroller över tillhandahållande av finansiella medel och tjänster som är förknippade med sådan export och omlastningar. Slut användarkontroller skall också införas. Alla stater skall vidare införa lämpliga straffrättsliga eller administrativa åtgärder för brott mot lagar och förordningar om exportkontroll.

Resolutionen innehåller också bestämmelser om bistånd för att genomföra den. Stater som har möjlighet härtill ombeds att som svar på specifika förfrågningar erbjuda lämpligt bistånd till de stater som saknar nödvändig infrastruktur för lagstiftning och övervakning, erfarenhet av

genomförande och/eller resurser för att uppfylla resolutionens bestämmelser. Skr. 2006/07:114

Genom resolution 1540 beslöts också att för en period om högst två år upprätta en kommitté knuten till säkerhetsrådet, den s.k. 1540-kommittén, med uppgift att rapportera till rådet för dess granskning om genomförandet av resolutionen. Vidare uppmanades FN:s medlemsländer att senast den 28 oktober 2004 rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit eller avsåg vidta för att genomföra resolutionen. I kommittén ingår företrädare för alla medlemmar i säkerhetsrådet.

Det stora flertalet av FN:s medlemsländer, däribland Sverige, har rapporterat till 1540-kommittén. Europeiska kommissionen har rapporterat i sådana frågor på området som faller under EU:s första pelare. 1540-kommittén har också inhämtat kompletterande information från FN:s medlemmar under arbetets gång. Genom resolution 1673, som antogs den 27 april 2006, beslöt FN:s säkerhetsråd att förlänga 1540-kommitténs mandat med två år, till den 27 april 2008. I resolutionen uppmanades alla stater som ännu inte lämnat en första rapport om åtgärder de vidtagit eller avser vidta för att genomföra resolution 1540 att avge en sådan rapport till kommittén utan dröjsmål. Vidare beslöt säkerhetsrådet att 1540-kommittén skall intensifiera sina ansträngningar för att främja ett fullständigt genomförande av resolution 1540 av alla stater genom ett arbetsprogram som skall inkludera sammanställning av information om staters genomförande av resolutionens alla aspekter och om kontakter utåt, dialog, bistånd och samarbete. FN:s resolution 1540 innebär förpliktelser som många länder idag, inklusive Sverige, inte uppfyller helt och hållet. I Sveriges fall gäller att exportkontrollen för produkter med dubbla användningsområden styrs av förordningen (EG) nr 1334/2000, som saknar reglering avseende kontroll av förmedlande verksamhet, transiteringar och omlastning. En översyn av EG-förordningen pågår för närvarande. Inom Regeringskansliet planeras en översyn av det svenska genomförandet av resolution 1540 vad avser resolutionens delar om icke-spridning och exportkontroll, med syfte att kunna bedöma om EU-reglerna bör kompletteras med svenska nationella bestämmelser på dessa områden.

FN:s säkerhetsråds resolution 1718 (2006)

Till följd av Nordkoreas kärnvapenprov den 9 oktober 2006 antog FN:s säkerhetsråd den 14 oktober resolution 1718 om sanktioner under FN-stadgan kapitel VII, artikel 41. Sanktionerna, som bl.a. innefattar förbud mot export av krigsmateriel, produkter med dubbla användningsområden som kan missbrukas för massförstörelsevapen, missilteknologi samt lyxvaror, kommer att genomföras gemensamt av EU:s medlemsstater genom en gemensam ståndpunkt som antogs av rådet den 20 november 2006 samt genom en kompletterande rådsförordning. Den gemensamma ståndpunkten har publicerats i EUT L 322, 22.11.2006, s. 32.

FN:s säkerhetsråds resolution 1737 (2006)

Bl.a. med anledning av att Iran enligt FN:s säkerhetsråd inte uppfyllt de krav som säkerhetsrådet ställt i resolution 1696 (2006) beslöt rådet den 23 december 2006 att skärpa kraven på Iran. Detta skedde genom resolution 1737 (2006) om sanktioner i enlighet med FN-stadgans kapitel VII, artikel 41. I resolutionen beslutas att Iran skall upphöra med en rad känsliga nukleära aktiviteter. Avseende exportkontroll skall alla stater genomföra nödvändiga åtgärder för att förhindra export till Iran av produkter som kontrolleras av Nuclear Supplier's Group (NSG) och Missile Technology Control Regime (MTCR). Alla stater skall vidare förhindra export av övriga produkter om staten bedömer att produkterna skulle kunna bidra till Irans anrikningsverksamhet, upparbetning och tungvatten-relaterade aktiviteter eller till utveckling av vapenbärare för kärnvapen.

I EU har arbete inletts för att genomföra resolution 1737 genom en gemensam ståndpunkt och en kompletterande särskild förordning.

Genomförandet i Sverige av sanktionerna mot Nordkorea resp. Iran

När EG-förordningarna om sanktioner mot Nordkorea resp. mot Iran antagits av EU:s ministerråd kommer de att få ställning som svensk lag. Det ankommer sedan på berörda myndigheter att genomföra sanktionerna och de ökade kontrollerna.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén (ZC), som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material enligt fördragets artikel III. NPT föreskriver att export av sådan utrustning och materiel till en icke-kärnvapenstat, liksom atområbränsle och särskilt klyvbart material, endast får ske om det klyvbara materialet underställs IAEA-kontroll. Utrustningen och materielen anges i kommitténs kontrollista, som kontinuerligt uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.2).

Under 2006 övertog Tjeckien ordförandeskapet i Zanggerkommittén. Vidare fortsatte arbetet syftande till en översyn av kommitténs fortsatta roll och verksamhet, bl.a. i ljuset av det liknande arbete som bedrivs av Nuclear Suppliers Group (NSG). Zanggerkommittén beslöt under året att i sin kontrollista inkludera sådana ventiler som särskilt utformats och framställts för användning i anrikningsanläggningar. Information om ZC finns på webbplatsen <www.zanggercommittee.org>.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Group (NSG) har sitt ursprung i den s.k. "Londonklubben", som bildades i mitten av 1970-talet bl.a. mot

bakgrund av den kärnsprängning som Indien genomförde år 1974. NSG:s arbete avser exportkontroll av dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk och dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas vid tillverkning av kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller en kontrollista för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.8/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.7/Part 2).

NSG:s arbete under 2006 innefattade bl.a. informationsutbyte och analys av aktuella spridningshot. Regimen uppmanade alla stater att utöva yttersta vaksamhet för att tillse att ingen export av varor och teknologier bidrar till kärnvapenprogram. NSG:s medlemsländer erkände att FN:s säkerhetsråds resolution 1540 spelar en avgörande roll för att utveckla en effektiv mekanism för att förhindra spridning av massförstörelsevapen, deras vapenbärare och därtill hörande materiel till eller från stater och icke-statliga aktörer, samt välkomnade förlängningen av 1540-kommitténs mandat för ytterligare en tvåårsperiod. NSG beslöt vidare att fortsätta arbetet syftande till att stärka regimen riktlinjer ifråga om exportkontroll av särskilt känslig utrustning liksom arbetet om icke-medlemsländers anslutning till NSG:s riktlinjer för att säkra bredare genomförande av allomfattande och effektiva kontrollsystem. Under året beslöt NSG också att i kontrollistan över kärntekniska produkter inkludera sådana ventiler som är särskilt utformade och framställda för användning i anrikningsanläggningar. Sverige (FOI) utsågs att leda arbetet i en teknisk arbetsgrupp som skall rapportera till plenarmötet 2007. Information om NSG finns på webbplatsen <www.nuclearsuppliersgroup.org>.

Australiengruppen

Australiengruppen (AG) bildades år 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen till såväl stater som terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

I centrum för AG:s arbete under 2006 stod bl.a. informationsutbyte om utveckling av nya teknologier som potentiellt kan utgöra hot på icke-spridningsområdet. I det fortlöpande arbetet rörande uppdatering av regimen kontrollistor beslöts att inkludera kemisk produktions- och apparatutrustning tillverkad av niobium och niobiumlegeringar. Vidare beslöts att uppföra tre nya ämnen på den biologiska kontrollistan. Beslut fattades också om ett gemensamt förhållningssätt bland AG:s medlemmar till kontroll av export till återförsäljare samt att genomföra ett seminarium gällande kontroll av förmedlande verksamhet. I arbetet under året fastställdes också strategier för AG:s kontakter med tredje land samt beslöts att fortsatt granska frågor avseende kontroll av immateriella överföringar av teknologi och programvara.

Information om AG finns på webbplatsen <www.australiagroup.net>.

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilssystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av sådana missiler.

Under året fortsatte arbetet med att se över innehållet i listorna med kontrollerade produkter, utbyta information om känslig spridning av missilutrustning och bedriva utåtriktad verksamhet till en rad länder, bl.a. i Asien. Vid plenarmötet 2006 noterade medlemmarna den ökande risken för spridning av massförstörelsevapen och missiler. Speciellt är spridningen i nordöstra och södra Asien, liksom i mellanöstern alarmerande. Medlemmarna bekräftade på nytt sin vilja att stärka exportkontrollen av utrustning som kan få sådan användning. Man uttryckte starkt stöd för FN:s säkerhetsråds resolution 1695 (2006) om Nordkorea. Medlemmarna kom överens om åtgärder för att stärka sitt informationsutbyte och begärde att alla länder skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att genomföra åtgärderna i 1695 (2006).

Medlemmarna betonade vikten av att kontrollera immateriella överföringar av teknologi och programvara via Internet och enades om att MTCR:s riktlinjer gäller för både fysiska och immateriella överföringar.

Danmark, som valdes som ordförande i MTCR för 2006/2007, avser att genomföra en internationell konferens om missilspridning i Köpenhamn i april 2007 i samband med 20-års jubileet av regimen bildande. Information om MTCR finns på webbplatsen <www.mtcr.info>.

Wassenaararrangemanget

Wassenaararrangemanget (WA) bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete, som tidigare hade bedrivits inom ramen för Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (COCOM).

Syftet med regimen verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. WA baserar sin verksamhet på föresatsen att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna skall vara tillåten, men måste ske under kontrollerade former.

WA har en bredare produktinriktning än övriga exportkontrollregimer. Två kontrollistor är fogade till regimen grunddokument: Munitions List, omfattande konventionell krigsmateriel, samt List of Dual-Use Goods and Technologies, omfattande produkter och teknologi med civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga regimers kontrollistor.

Under 2006 höll WA tioårsjubileum med anledning av regimens bildande. Verksamheten under året resulterade bl.a. i antagande av riktlinjer för dels exportkontroll av immateriella överföringar av teknologi och programvara och dels för licensiering av produkter på WA:s kontrollistor gällande produkter med dubbla användningsområden. Vidare beslöts om ett antal uppdateringar av regimens kontrollistor. Kontakter genomfördes med ett antal tredjeländer för att främja regimens målsättningar. Plenarmötet uppmanade regimens medlemsländer att visavi tredje land främja WA:s riktlinjer för exportkontroll av bärbara luftvärnsmissiler, s.k. MANPADS. Inför en planerad översyn 2007 av WA:s verksamhet fastställdes ett ramverk för utvärdering av regimens arbete samt upprättades särskilda arbetsgrupper för översynsarbetet. Sverige innehade under 2006 ordförandeskapet i WA:s expertgrupp för frågor om licensiering och lagövervakning.

Sydafrika upptogs som regimens fyrtionde medlem.

Information om Wassenaararrangemanget finns på webbplatsen <www.wassenaar.org>.

19 Samarbetet inom EU avseende produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna, se avsnitt 15. I Bryssel sker samordningen närmast i rådsarbetsgrupperna CONOP (Council Working Party on Non-proliferation) som handhar icke-spridningsfrågor generellt samt WPDU (Working Party on Dual-use Goods) som bl.a. arbetar med policyfrågor och hanterar uppdatering av den kontrollista som faller under rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. I det följande behandlas arbetet i WPDU.

Årets arbete med kontrollistorna

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året lyfts in i EG-förordningens bilaga och görs på så sätt juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. Ändringar i regimlistorna hösten 2004 och år 2005 har införts i EU:s kontrollista genom rådets förordning (EG) nr 394/2006 av den 27 februari 2006 om ändring och uppdatering av förordning (EG) nr 1334/2000, som trädde i kraft i Sverige i mitten av mars 2006.

Verksamheten under 2006

Europeiska rådets handlingsplan mot spridning av massförstörelsevapen från juni 2003 och strategi mot sådan spridning från december 2003 inkluderar ett åtagande att stärka effektiviteten i exportkontrollen avseende produkter med dubbla användningsområden i ett utvidgat Europa.

Den översyn av de nationella exportkontrollsystemen som genomfördes under 2004 granskades i december samma år av rådet. Rådet uttalade då att översynens rekommendationer skulle genomföras utan dröjsmål. Ett grundläggande skäl för kravet att förbättra exportkontrollen är att EU är en stor tillverkare av känsliga produkter och teknologier som skulle kunna missbrukas för framställning av massförstörelsevapen. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara proportionella mot spridningsrisken och inte onödigt störa framväxten av den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft. Inom ramen härför har verksamheten inom WPDU under 2006 omfattat:

- en databas med medlemsländernas notifieringar av avslag på ansökningar om exporttillstånd enligt förordning (EG) nr 1334/2000 har utformats. En pilotversion används f.n. Den innehåller medlemsländernas avslag i Australiengruppen och i Nuclear Suppliers' Group;
- medlemsländerna har notifierat sina ändringar i interna regelverk till kommissionen;
- den etablerade panelen med teknisk expertis från medlemsländerna för att ge råd i varuklassificeringsfrågor har fortsatt sitt arbete;
- samordningen mellan medlemsländerna har ökat vad gäller hanteringen av kontroll av produkter utanför kontrollistor. Främst har det gällt utformning av djupare samarbete för att förhindra spridning av nukleära produkter och missilprodukter till Iran;
- utåtriktad verksamhet till näringslivet har förstärkts;
- mellan medlemsländerna och kommissionen har kontakterna fördjupats i samband med att kommissionen utarbetat förslag till ändrad förordning om produkter med dubbla användningsområden.

EU-samordning inom regimerna

EU-arbetet avseende exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden har en politisk dimension. Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen från december 2003 skall medlemsstaterna arbeta för att bli en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna och detta bör ske bl.a. genom samordning av EU:s ståndpunkter inom regimerna. Ett gemensamt agerande från EU-ländernas sida i de olika regimerna har i linje med detta blivit allt vanligare de senaste åren och är nu en central del av arbetet i Bryssel och vid regimernas olika möten. Kretsen av EU-länder brukar ha samordnande möten i anslutning till regimmöten. Under senare år har EU-initiativ bl.a. resulterat i att medlemmarna i respektive regim kunnat ena sig om att upprätthålla exportkontroll även för produkter utanför kontrollistorna (catch-all), om dessa antas kunna komma att användas i

samband med massförstörelsevapen. Ett annat område där EU haft framgång är att medlemmarna i regimerna enats om att stärka riktlinjerna för exportkontroll för att förhindra att terrorister får tillgång till känsliga produkter på regimernas kontrollistor. EU har även verkat för att stärka informationsutbytet mellan medlemsländerna i regimerna.

EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater skall erbjudas medlemskap i alla regimer, vars beslut ligger till grund för kontrollistorna i förordningen (EG) nr 1334/2000. Huvudskälet är strävan att upprätthålla en för alla EU-länder harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. EU har därför med kraft verkat för att uppnå att alla EU:s medlemsstater kan bli medlemmar i alla regimer.

Genom beslut i NSG och AG är samtliga EU-länder numera medlemmar i dessa regimer. I MTCR har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Slovakien, Slovenien och Rumänien. Avseende Wassenaararrangemanget gäller detsamma för Cypern.

20 Att sprida exportkontrollpolitiken – outreach

En EU-samordnad verksamhet för information och tekniskt bistånd på exportkontrollområdet

En stor del av det svenska nationella informationsarbetet om exportkontroll sköts av ISP. Internationellt genomförs en omfattande informationsverksamhet av en rad länder och organisationer. Denna verksamhet syftar till att förstärka det internationella exportkontrollsystemet genom att höja förståelsen för behovet av exportkontroll och de krav denna ställer. Arbetet inriktas främst på de länder och regioner som för närvarande inte deltar aktivt i den multilaterala verksamheten inom regimerna och på krigsmaterielområdet. Dessa länder har ofta ett etablerat nationellt exportkontrollsystem, men saknar ett internationellt kontaktnät. Förutom den rena informationsverksamheten under möten och seminarier ges även tillfälle att ha en öppnare diskussion om olika problemområden och spridningsrisker. På så sätt ges möjlighet att utvidga det internationella samarbetet i frågor som engagerar de flesta ansvarstagande exporterande länder.

Inom EU har medlemsländerna sedan flera år bedrivit informationsverksamhet och gjort uppvaktningar i länder utanför EU för samtal om exportkontrollpolitiken. Fokus på krigsmaterielområdet har legat på EU:s uppförandekod för vapenexport och hur den fungerar i praktiken. Arbetet beskrivs närmare under avsnitt 10.

På området för produkter med dubbla användningsområden har fokus legat på att informera om rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden och hur den tillämpas i enskilda medlemsländer. Inom ramen för EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen har de senaste åren igångsatts ett arbete syftande till att stärka nationell exportkontroll i tredjeland genom seminarier och tekniskt bistånd från EU:s sida. Detta arbete bygger också på FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 (2004). Projekten ifråga har hittills berört Ryssland, Kina, Ukraina, Bosnien och Hercegovina, Serbien, Montenegro, Förenade Arabemiraten och Pakistan. Sverige bidrar aktivt med teknisk expertis, framför allt genom ISP.

ISP har under 2006 medverkat i tre EU-projekt vars syften har varit att byta erfarenheter inom området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden. De tre projekten leds av BAFA (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle), Tysklands motsvarighet till ISP;

- Samarbetsprojektet med Serbien och Montenegro har efter ländernas delning blivit två projekt. ISP har i länderna redovisat hur myndigheten arbetar i Sverige.

- I EU-projektet med Ukraina var ISP i Kiev och redovisade hur EU:s lista för exportkontroll är uppbyggd och vilka erfarenheter ISP har av listan.

- EU-projektet med Ryssland inleddes med ett besök av en rysk delegation i Stockholm under tre dagar. Delegationen fick kunskap om det svenska arbetet och samverkan mellan olika myndigheter. Vid ett återbesök i Ryssland redovisades en jämförelse av ländernas lagstiftningar inom exportkontroll-området.

Sverige har under året också deltagit i ett exportkontrollseminarium i Pakistan i EU:s regi.

Informationsverksamhet inom exportkontrollregimerna

Det finns ett stort intresse inom regimerna för att ha en god dialog med länder utanför regimerna och med intresseorganisationer. Syftet med dessa kontakter är att skapa öppenhet kring regimernas verksamhet, främja deras icke-spridningsmålsättningar, inklusive anslutning till regimernas riktlinjer för nationell exportkontroll och vid behov kunna erbjuda tekniskt bistånd för stärkande av de nationella exportkontrollsystemen. Verksamheten bedrivs inom ramen för regimernas s.k. outreach-program.

Det nordisk–baltiska samarbetet

Det nordisk–baltiska samarbetet rörande exportkontrollfrågor har alltmer breddats och fördjupats. Som ett led i detta arbete sker numera regelbundna möten mellan företrädare för de nordiska och baltiska länderna. Mötena ger möjlighet till utbyte av information och överväganden rörande aktuella exportkontrollfrågor på såväl krigsmaterielområdet som området för produkter med dubbel användning.

21 Immateriella överföringar

Kontroll av immateriella överföringar (eng. *intangible transfers*) av programvara eller teknologi är ett aktuellt problemområde som under de senaste åren fått förnyad aktualitet i arbetet i flertalet exportkontrollregimer, inom EU och i flera medlemsländer. Området berör såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Överföringen kan ske främst via elektroniska medier (datanät och Internet) från ett land till ett annat. Teknologi kan också överföras verbalt (person-till-person) av bl.a. forskare, konsulter och andra experter.

I rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden definieras programvara som en samling av ett eller flera program eller mikroprogram som är lagrade i ett konkret uttrycksmedium. Med teknologi (teknik) avses specifik information som är nödvändig för utveckling, produktion eller användning av produkter. Informationen kan ha formen av teknisk assistans eller tekniska uppgifter.

Elektronisk överföring via Internet står i fokus i det pågående arbetet.

Elektronisk överföring av programvara och teknologi kräver särskild uppmärksamhet i exportkontrollen. Mot bakgrund av den tekniska utvecklingen riskerar elektronisk överföring att bli en svag länk i exportkontrollkedjan. Internet ger mycket goda möjligheter till överföring av programvara och teknologi. Nätets utbredning medför att exportkontrollerad teknologi och programvara kan lagras på för exportören okända och olämpliga platser.

Antalet användare (sändare och mottagare) av Internet är mycket stort. För icke-statliga aktörer, t.ex. terrorister och organiserad brottslighet, är elektronisk överföring enkelt, billigt och säkert att utnyttja för egna syften. Det ökar risken för att terrorister använder överförd information för att framställa och/eller använda massförstörelsevapen. Användning av Internet ökar även deras möjligheter att genomföra informationsoperationer syftande till att sätta väsentliga samhällsfunktioner ur spel (s.k. cyberterrorism).

I arbetet med exportkontroll är det särskilt angeläget att vidta åtgärder för att förhindra icke-tillåten elektronisk spridning av teknologi. Alla betydande exportörer, såväl för krigsmateriel som för produkter med dubbla användningsområden, använder Internet för att få del av samt att sprida teknologi. I tillverkning av produkter kan exportörerna använda insatsvaror från leverantörer i andra länder. En stor del av det praktiska samarbetet sköts numera med hjälp av Internet. Dessa samarbetskedjor kan bli omfattande, och det är svårt att identifiera var känsliga exportkontrollerade komponenter utvecklas och sätts in i sin slutprodukt.

Två exportkontrollregimer har under året beslutat om riktlinjer och goda råd i samband med medlemsländernas hantering av exportkontroll vid immateriell överföring av teknologi via Internet.

Wassenaararrangemanget beslöt i december 2006 om ”best practices”. De har publicerats på arrangemangets webbplats;

<<http://www.wassenaar.org/publicdocuments/press120796.html>>

WA framhåller att sådan överföring är kritisk för trovärdigheten och effektiviteten i de nationella systemen. Denna typ av kontroll är komplicerad och svår att genomföra. Därför betonar WA att det ska finnas nationell lagstiftning med tydliga definitioner, och beskrivning av vad som utmärker export. Medlemsländerna måste samarbeta och informera näringslivet och forskarsamhället och stödja ansträngningarna hos företag att införa egna kontrollrutiner. Det är också viktigt att genomföra tillsyn och revidera sådana överföringar hos företag och forskare. Dessa måste föra loggbok över överföring av känslig teknologi och identifiera alla mottagare av sådan teknologi. Rättsvårdande myndigheter måste utbildas för att kunna identifiera när sådan icke-tillåten överföring har ägt rum. Sanktionsregler måste finnas vid upptäckt.

MTCR kom överens om liknande riktlinjer och råd vid plenarmötet i oktober, men de fick mer en karaktär av ett antal optioner som medlemsländerna kan överväga vid hantering av exportkontroll för immateriell överföring av teknologi och programvara via Internet. MTCR kommer att förtydliga rådgivningen till medlemsländerna.

22 Galileo – ett europeiskt positioneringssystem

Sedan slutet av 1990-talet utvecklar EU satellitnavigationssystemet Galileo. Avsikten är att det europeiska systemet skall bli ett alternativ och komplement till det amerikanska GPS-systemet (Global Positioning System), vilket är militärt men också används för civilt bruk. Galileo är ett civilt system och under civil kontroll. Galileo-signalerna kommer dock att kunna användas av alla för olika ändamål, även för att stödja nationell säkerhet.

Europeiska rådet har i slutsatser åren 1999–2006 betonat den strategiska betydelsen av Galileo. I rådets slutsatser den 10 december 2004 fastslogs vilka signaltjänster som Galileo skall erbjuda under driftfasen (planerad till 2011 – ca 2032). En särskild myndighet, den s.k. Europeiska tillsynsmyndigheten för GNSS (Global Navigation Satellite Systems) har inrättats. Ett långsiktigt avtal om den offentliga och privata finansieringen av Galileo håller på att förhandlas fram.

Galileo skall bestå av ca 30 radionavigationssatelliter, ca 10 huvudsakliga markstationer och ett par kontrollcentraler. Satelliterna skall sända navigations- och tidssignaler, som mottagare på marken eller i luften kan ta emot och registrera i form av tidsuppgifter och uppgifter om mottagarens lokalisering. Den första satelliten sändes upp den 26 december 2005.

Tids- och lokaliseringssuppgifterna kan införas i olika IT-styrda tillämpningar, och de kan kopplas till elektroniska kartor. Mottagarna kan finnas hos enskilda personer (klocka, mobiltelefon, särskild utrustning), i bilar, båtar, flygplan, missiler, intelligenta bomber, etc. Mottagare kan också skicka signaler som talar om var mottagaren befinner sig, s.k. tvåvägskommunikation. En rad tekniska infrastruktur-system i Sverige (t.ex. drift av elsystemen, telesystemen, mobilsystemen, flygledning) är beroende av att få korrekta tidsuppgifter från navigations-satelliter. Om tidssignalerna skulle störas bort eller än värre, ändras, skulle detta drabba de svenska infrastrukturerna och deras användare.

Frekvensutrymmet för Galileo och GPS, liksom för motsvarande ryska system Glonass och det planerade kinesiska systemet COMPASS, är begränsat. Signalerna överlappar varandras godkända områden och de kan störa varandra. Om en signal skulle missbrukas i samband med en militär konflikt kan ett land vilja störa ut den missbrukade signalen. Därmed riskeras att även de egna signalerna störs ut.

I juni 2004 slöts ett avtal mellan USA å ena sidan och Europeiska gemenskapen (EG) och dess medlemsstater å andra sidan rörande GPS och Galileo. En avgörande fråga för USA är att GPS framtida militära signaler inte störs av Galileos signaler i händelse av en kris. Detta skulle nämligen påverka USA:s och andra NATO-länders försvar liksom även den svenska försvarsmakten. För EU-länderna, å andra sidan, är det avgörande att Galileos skyddade signal (Public Regulated Service) inte störs av GPS signaler. EU och USA har därför kommit överens i avtalet om nationella säkerhetskriterier som nu är vägledande för utformningen av GPS och Galileos signaltjänster.

Denna del av avtalet, som handlar om nationell säkerhet, sköttes i EU av ett förhandlingsteam, där Sverige innehade ordförandeskapet. Det säkerhetspolitiska avtalet undertecknades av Sverige och USA. Sverige fick denna uppgift eftersom Sverige även innehar ordförandeskapet i arbetsgruppen om internationella relationer och organisering av verksamheten inom EU:s Galileo Security Board.

I mars 2006 har EU-länderna, med svenskt ordförandeskap, och USA träffat ytterligare en överenskommelse om säkerhetspolitiska frågor. Denna ingicks i samband med att både EU och USA kom överens om en gemensam förbättring av Galileos och GPS:s öppna signaler för massmarknaden. Den säkerhetspolitiska överenskommelsen slår fast att de nya föreslagna, kraftigt förbättrade, signalerna inte komma att störa andra signaler i Galileo och GPS och kan därmed sändas ut av satelliterna. Signalerna kommer att bli interoperabla och användarna kommer att kunna ha mottagare som automatiskt tar emot signaler från alla Galileo- och GPS-satelliter vilket ger en avsevärt ökad precision och kvalitet i övrigt.

Under 2006 har vidare säkerhetspolitiska krav, där icke-spridning och exportkontroll ingår, införts i samarbetsavtal om Galileo mellan EG och dess medlemsländer å ena sidan och olika tredje länder (Marocko, Sydkorea m.fl.) å andra sidan. Kraven har utformats i Galileo Security Board.

Frågan om spridning av känsliga komponenter och teknologi är fortsatt akut i Galileo-programmet och Galileo Security Board granskar förslag till olika lösningar.

Bilagor

23 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2006

23.1 Inledning

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Till skrivelsen 2005 liksom till årets skrivelse har även Statens kärnkraftinspektion (SKI) tillhandahållit underlag.

De företag som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel – för närvarande 157 stycken, varav ett 50-tal är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

23.2 Förklaringar till tabellerna m.m. (kategorier av krigsmateriel, utförseltillstånd, faktiska leveranser, följdleveranser, leasing, upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete, militärt inriktad utbildning)

Kategorier av krigsmateriel

För att de siffror som redovisas för svensk krigsmaterielexport skall bli lättare att jämföra med dem som redovisas i övriga EU-länder, specificeras krigsmaterielkategorierna i enlighet med EU:s militära lista. I tabell 23.3.14 finns en lista som jämför de svenska kategorierna och de europeiska. Här räknas också de viktigaste produkttyperna upp för varje kategori. Information om innehållet i respektive kategori (bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel) återfinns i bilaga 5.

I EU:s militära lista görs ingen uppdelning som i Sverige mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Kategorin för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid

samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljas eller export skett inom en viss kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses, eller delkomponenter till dessa. Det betyder dock inte att utförseltillstånd har beviljats för eller export skett av samtliga produkter inom varje materialkategori.

Alltför långtgående slutsatser vad beträffar trender i exporten kan inte dras, eftersom exporten totalt sett är så pass liten att den inte rymmer ett jämt flöde av materiel i alla kategorier som produceras i Sverige, utan snarare uppvisar en slumpmässig tyngdpunkt som tyngdpunkt som förskjuts över tiden beroende på vilka exportkontrakt som industrin erhållit.

För 2006 kan konstateras att inga finkalibriga eldhandvapen (EU ML 1) exporterats från Sverige. Detta är av viss betydelse att kunna konstatera i ljuset av Sveriges aktiva agerande i arbetet inom FN:s ram mot illegal handel med lätta vapen. De finkalibriga eldrörsvapen som ingår i kategorin övrig krigsmateriel är jakt- och sportskyttevapen, vars utförsel från Sverige kontrolleras i syfte att undvika att större partier av sådana vapen används för militära ändamål.

Utförseltillstånd

Utförseltillstånden för exportförsäljning avser å ena sidan många små transaktioner av exempelvis reservdelar eller ammunition, å andra sidan ett begränsat antal mycket omfattande transaktioner av stora system som levereras över flera år. Större affärer, som inte nödvändigtvis förekommer varje år, kan påverka ett enskilt års resultat påtagligt. Mot denna bakgrund uppvisar statistiken över beviljade utförseltillstånd avsevärda skillnader från år till år. Däremot uppvisar omfattningen av den faktiska exporten inte samma fluktuationer från år till år. Detta beror på att den utförsel som sammanhänger med ett värdemässigt omfattande utförseltillstånd normalt sprids ut över flera år.

I de fall där endast ett eller två utförseltillstånd har beviljats, redovisas ett närmevärde, i syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter.

Faktiska leveranser

Utförselstatistiken från Inspektionen för strategiska produkter grundar sig på exportföretagens lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel.

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan medföra kraftiga utslag i statistiken.

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgift till Statistiska centralbyrån (SCB). Statistiken från SCB skiljer sig dock från den som redovisas av ISP. I SCB:s statistik, som redovisas under rubriken "Vapen och ammunition", finns både produkter som

klassificeras som krigsmateriel och civila produkter. Militära flygplan, fordon och fartyg redovisas under andra rubriker. Vidare omfattar SCB:s statistik produkter som passerat gränsen då reparationer skall utföras i Sverige eller i utlandet och som enligt ISP:s statistik inte redovisas som export för försäljning. Dessa siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse.

Följdleveranser

Det kan ibland vara av intresse att närmare studera hur stor andel av utförseltillstånden för försäljning till ett visst land som avser s.k. följdleveranser. I tabell 23.3.7 lämnas en sådan redogörelse för ett antal länder. Därmed redovisas också vilken typ av materiel som omfattas av nya tillstånd.

Leasing

I de kontinuerliga strävandena efter ökad transparens på exportkontrollområdet har årets skrivelse också utökats med information om leasing, enligt nedan.

Svensk försvarsindustri samt även Försvarets Materielverk har under de senaste åren alltmer kommit att sluta olika former av leasingavtal med utländska kunder. Bakgrunden till detta kan sökas i den internationella utveckling på senare år där internationella operationer ofta innebär omedelbara operativa behov av materiel där normala upphandlingsformer inte klarar kraven tidsmässigt.

Modern materiel tillverkad för det svenska försvaret har också blivit tillgänglig som ett resultat av den minskade organisationen samt den förändrade hotbilden utan omedelbara hot mot Sverige.

Exempel på detta är den leasing av radarspaningsflygplan som genomfördes till Grekland i början på 2000-talet i samband med att Grekland anskaffade detta system. Ett annat exempel är den leasing som genomfördes till Storbritannien, Canada samt Italien av artillerilokaliseringsradar för några år sedan.

Under år 2005 levererade FMV 14 stycken JAS 39 Gripen till Tjeckien som ett resultat av det leasingavtal för perioden 2005-2015 som slöts mellan Sverige och Tjeckien 2004. Värdet på avtalet omfattar ca 5,7 miljarder kronor.

Leasing-avtal med utländska kunder inkluderas inte i underlaget för exportstatistik då det inte utgör en försäljning. Avtalen kan dock innebära en betydande intäkt för försvarsindustrin och staten, som framgår ovan.

Under 2006 har följande leasingleveranser genomförts: FMV levererade 8 stycken JAS 39 Gripen (av totalt 14 stycken) till Ungern. Denna leverans är ett resultat av det avtal som FMV ursprungligen slöt med Ungern 2001 avseende leasing, samt det kompletterande avtal som slöts 2003 om uppgradering av flygplanen och leasing under perioden 2006-2016 samt köp av planen vid leasingperiodens slut. Enligt överenskommelse mellan parterna är finansieringsvillkoren och tekniska detaljer belagda med kommersiell sekretess under leasingperioden.

Därutöver har mätutrustning för marina elledningssystem uthyrts till Malaysia och en pansarterrängbil har uthyrts av FMV till BAE systems

OMC, Sydafrika för demonstration i Förenade Arabemiraten. (Samtlig materiel är återförd till Sverige under 2006). Skr. 2006/07:114

Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 2006 har sju tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utanför Sverige. Tillstånden har avsett Japan, Norge, Polen, Schweiz, (3 stycken) samt USA.

Vidare har 10 stycken samarbetsavtal avseende gemensam utveckling eller produktion granskats och godkänts under 2006. Avtalen avser samarbete mellan svenska och utländska företag och är ländervis fördelade enligt följande: Kanada, Danmark, Italien, Japan, Storbritannien, Tyskland, USA, Tyskland/Italien/Frankrike, Tyskland/Norge samt USA/Sydafrika.

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, vidareexportklausuler m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs.

Utöver den utökade informationen i årets skrivelse om leasing har även informationen om upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbetsavtal utvidgats genom tabeller under 23.3.8 rörande berörda företag och produkter.

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmateriellagen inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljningen av krigsmateriel för vilken utförseltillstånd erhållits.

Inget tillstånd för militärt inriktad utbildning utfärdades under 2006.

23.3 Statistiska tabeller

23.3.1 Värde av beviljade utförseltillstånd under åren 2002-2006, uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

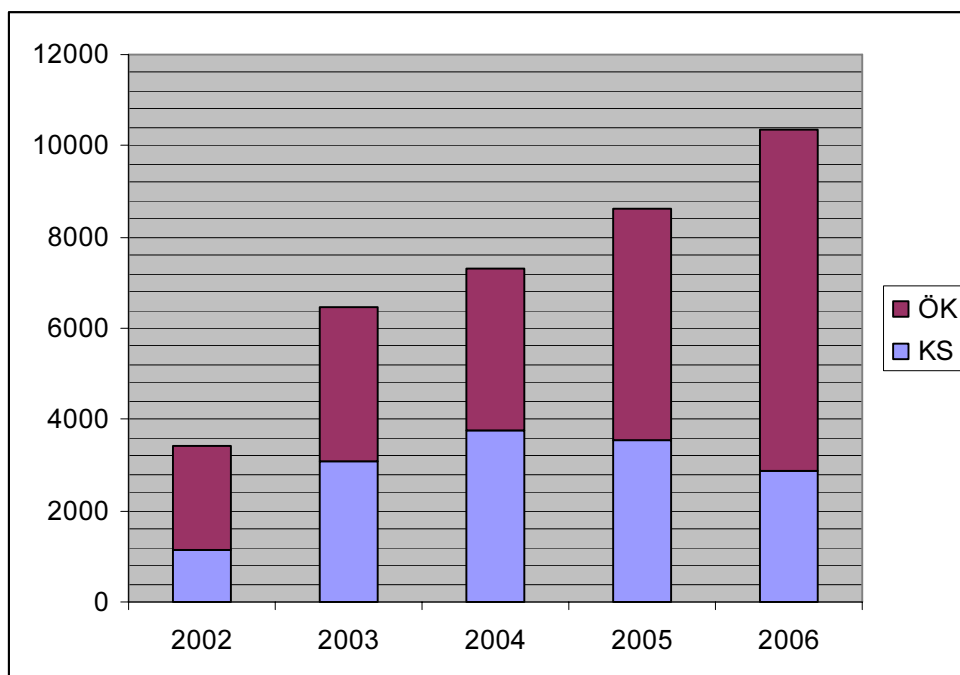
År	Värde i löpande priser, miljoner kronor			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
2002	5 882	3 094	2 788	-75,4	-85,4	+4,3
2003	9 021	4 383	4 638	+53,4	+41,8	+66,4
2004	6 491	2 077	4 413	-28	-53	-5
2005	15 147	10 214	4 933	+133	+571	+12
2006	15 034	2 132	12 902	-0,7	-79	+162

23.3.2 Faktisk export under åren 2001-2006

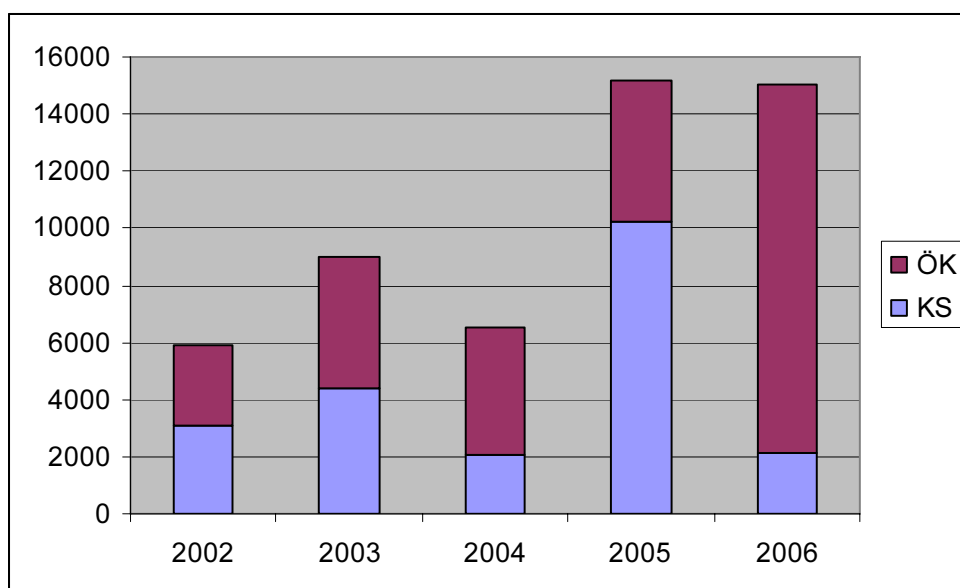
År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varu-exp. %	Löpande priser, miljoner kronor			Förändring i procent		
			Total	KS	ÖK	Total	KS	ÖK
2002	805 800	0,42	3 440	1 120	2 320	+12,4	-10,2	+28
2003	825 800	0,78	6 479	3 069	3 410	+88,3	+174	+46,9
2004	904 000	0,81	7 291	3 740	3 551	+12	+22	+4
2005	972 900	0,88	8 628	3 533	5 095	+18	-5	+43
2006	1 087 000	0,95	10 372	2 877	7 495	+20	-18	+47

**23.3.3 Stapeldiagram över värdet av utförseltillstånd
respektive faktisk export uppdelat på krigsmateriel
för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) under
åren 2002-2006**

Faktisk export 2002-2006 i miljoner kronor

Beviljade utförseltillstånd 2002-2006 i miljoner kronor

**23.3.4 Utförelsetillstånd och faktisk export under 2006
fördelat på mottagarländer indelade i regioner, inkl.
angivelse av kategori av produkter**

Skr. 2006/07:114

Värden i miljoner kronor

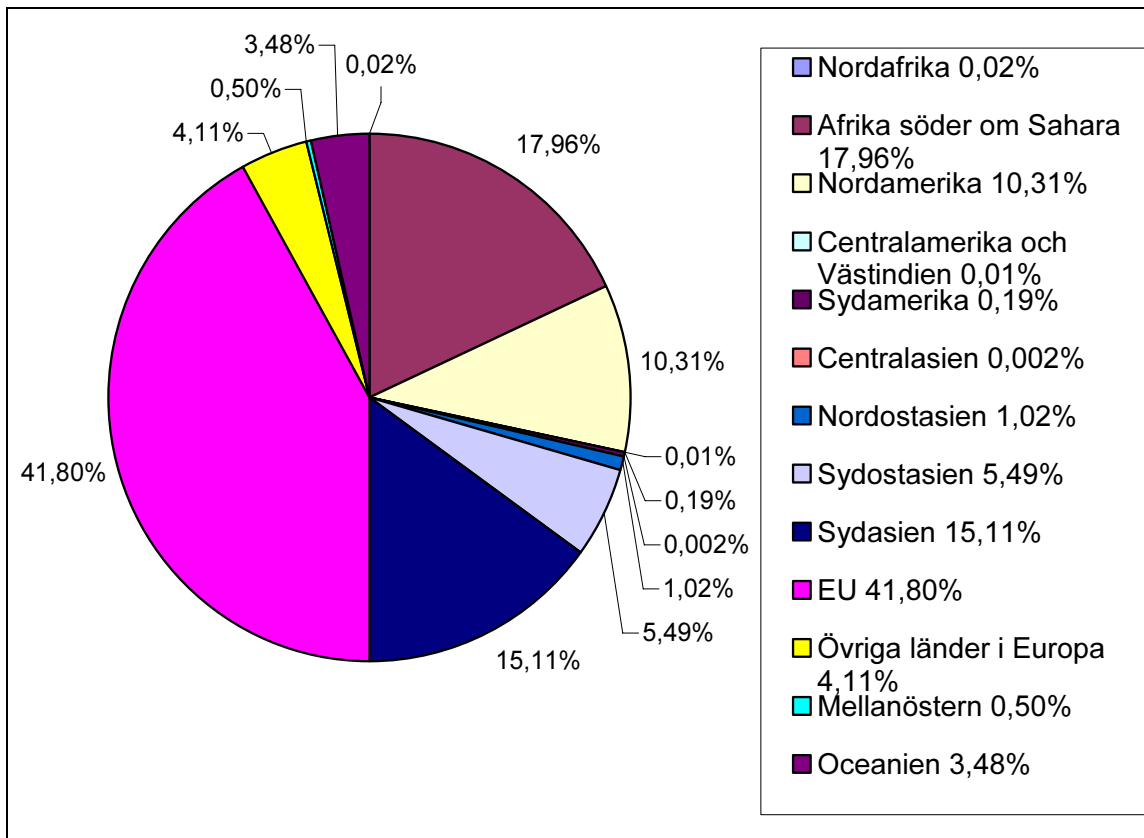
Region / land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
EU	281		4 249		4 335
Belgien	1	8	0,2	3, 5, 8	2,5
Cypern	-		-	1	0,005
Danmark	19	1, 3, 5, 6, 8, 21	66,3	2, 3, 5, 6, 9, 10, 21	95,4
Estland	6	3, 5, 14	11,6	3, 5, 14	9,5
Finland	39	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 18, 21	277,3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14	927,1
Frankrike	24	1, 3, 5, 8, 10, 11, 21	832,4	1, 2, 3, 5, 8, 10, 15	739,4
Grekland	3	1, 8	2,3	2, 5, 6, 8	89,0
Irland	1	5	1,5	3, 4, 5, 14	5,2
Italien	12	1, 5, 6, 8, 10, 11, 14	202,7	1, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 18	194,3
Lettland	12	1, 4, 5, 6, 14	184,6	1, 3, 5	35,6
Litauen	2	3	1,8	3, 14	1,7
Nederländerna	13	2, 3, 5, 6, 8, 14	637	1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 14	1 018,7
Nya Kaledonien (F)	-		-	3	0,2
Polen	9	3, 4, 8	15,2	3, 4, 5, 8	56,7
Portugal	2	3	4,5	2, 3, 14	7,1
Slovakien	3	3, 8	1,7	3	0,5
Slovenien	8	3, 5	7,7	3, 5	0,9
Spanien	4	3, 6, 8	1,4	3, 5, 6, 8	11,8
Storbritannien	31	2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 14	224,1	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 14, 18	156,1
Tjeckien	14	2, 3, 5, 6, 8, 10, 14	339,3	2, 3, 4, 5, 10, 14	265,1
Tyskland	56	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 18, 21	1410	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 14, 18	704,7
Ungern	5	3, 5, 8	1,8	3, 5, 8	2,6
Österrike	17	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 14, 18	26	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10	11,2
Övriga Europa	70		282,1		426
Bulgarien	2	3	0,6	3	0,5
Island	-		-	3	0,2
Kroatien	2	5	0,03	3, 5	0,3
Norge	42	1, 2, 3, 5, 8, 10, 18, 21	187,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14	337,9
Rumänien	4	3	1,8	3	0,3
Ryssland	2	3	8	3	3,1
Schweiz	17	3, 4, 5, 6, 10, 18, 21	83,7	3, 5, 6, 14	83,0

* En jämförelse mellan EU:s militära lista och den svenska militära listan finns i tabell 1.3.11. Den svenska militära listan återges i bilaga 5.

Region / land	Beviljade utförseltillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Ukraina	1	3	0,2	3	0,4
Nordamerika	80		969,9		1 070
Kanada	12	2, 3, 8, 14	106,3	2, 3, 5, 8, 14	116,6
USA	68	1, 2, 3, 5, 8, 13, 14, 15, 18	863,6	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 18, 21	953,1
Centralamerika och Karibien	1		23,6		0,6
Mexiko	1	9	23,6	3	0,6
Sydamerika	15		48,4		19,4
Brasilien	7	2, 3, 14, 21	4,1	2, 3, 5, 14	11,5
Chile	6	1, 2, 14	13,7	1, 2, 14	7,9
Venezuela	2	3, 14	30,6	-	-
Nordostasien	16		283,2		105,4
Hongkong, Kina	1	1	0,02	9	0,006
Japan	12	2, 3, 8, 10, 14, 18	253	2, 3, 4, 5, 8, 14	21,9
Republiken Korea	3	1, 5, 8	30,2	5, 18	83,6
Centralasien	-		-		0,2
Kazakstan	-		-	3	0,2
Sydostasien	34		56,8		569,2
Brunei	1	3	0,004	3	0,005
Indonesien	2	2	3,8	2	3,8
Malaysia	3	2, 3	1,8	2, 3, 5, 18	16,1
Singapore	20	4, 5, 8, 9, 18, 21	47,8	2, 3, 4, 5, 8, 9, 14, 18, 21	521,5
Thailand	8	2, 3, 4, 5, 14	3,4	2, 3, 4, 5, 14	27,8
Sydasien	32		8 514,5		1 567,5
Indien	28	1, 2, 5, 13	218,5	2, 5, 13	366,0
Pakistan	4	4, 5, 10, 14, 18, 21	8 296	4, 5, 10	1 201,5
Mellanöstern	6		88,1		51,6
Bahrain	-		-	5	0,7
Egypten	1	14	11,5	14	12,2
Förenade Arabemiraten	2	5, 21	42	1, 5	3,2
Oman	1	5	31,2	5	32,6
Saudiarabien	2	1, 5, 14	3,4	11, 14	2,9
Nordafrika	1		1,5		2,5
Tunisien	1	5	1,5	4, 5	2,5
Afrika söder om Sahara	3		2		1 863
Mauritius	1	3	0,3	3	0,06
Namibia	1	3	0,4	3	0,6
Sydafrika	1	8	1,3	1, 3, 5, 8, 10	1 862

Region / land	Beviljade utförseltillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)*	Värdet av tillstånden i mkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mkr
Oceanien	45		514,4		361,3
Australien	37	1, 2, 3, 4, 5, 8, 15, 18, 21	508,4	1, 2, 3, 4, 5, 8	353,9
Nya Zeeland	8	1, 3, 5, 14	6	2, 3, 5, 14	7,4
TOTALT	584		15 034		10 372

23.3.5 Cirkeldiagram över krigsmaterielexporten, fördelning på regioner i procent av värdet år 2006

23.3.6 Export av krigsmateriel år 2004-2006 fördelad på länder och uppdelat på KS och ÖK

Värden i miljoner kronor

Region / land	2004			2005			2006		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
EU	1 073	1 616	2 689	1 197	2 754	3 951	1 559	2 776	4 335
Belgien	0,9	5,8	6,6	6,6	2,4	9	0,2	2,3	2,5
Cypern	-	-	-	-	-	-	-	0,005	0,005
Danmark	1	52,1	53,1	3,3	87,8	91,1	42,5	52,9	95,4
Estland	13	0,4	13,3	0,05	2,3	2,4	6,2	3,3	9,5
Finland	827	145,7	972,7	527,5	298	825,5	491,1	436,0	927,1
Frankrike	9,1	361,2	370,3	52,1	609,9	662	240,2	499,2	739,4
Grekland	-	169,6	169,6	490,9	101,3	592,2	1,9	87,1	89,0
Irland	33,9	16	49,9	4,5	34,6	39,1	0,4	4,8	5,2
Italien	0,7	5,8	6,5	1,2	218,2	219,4	1,9	192,4	194,3
Lettland	1,4	4,4	5,8	0,01	0,8	0,8	0,02	35,6	35,6
Litauen	24,1	2,3	26,4	0,02	0,6	0,6	0,02	1,7	1,7
Nederländerna	0,1	64,3	64,4	0,06	578,6	578,6	400,1	618,6	1 018,7
Nya Kaledonien	-	0,2	0,2	-	0,2	0,2	-	0,2	0,2
Polen	57,6	35,6	93,2	2,7	0,6	3,3	2,8	53,9	56,7
Portugal	0,1	0,1	0,2	0,01	0,3	0,4	5,9	1,2	7,1
Slovakien	-	0,3	0,3	0,002	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5
Slovenien	0	2	2	0,07	2,5	2,6	0,01	0,9	0,9
Spanien	1,8	24,8	26,5	0,1	34,2	34,3	0,3	11,5	11,8
Storbritannien	89,7	431,8	521,5	67,1	286,3	353,4	48,3	107,8	156,1
Tjeckien	0,4	1,8	2,2	14,7	36,2	50,9	262,2	2,9	265,1
Tyskland	11,4	239,6	251,1	26	417,2	443,2	53,9	650,8	704,7
Ungern	0,1	5,2	5,3	0,3	1,2	1,5	0,4	2,2	2,6
Österrike	0,9	46,7	47,6	0,5	40	40,5	0,7	10,5	11,2
Övriga Europa	1 724	307	2 032	1 326	280	1 606	242	184	426
Bulgarien	-	0,9	0,9	0,02	0,1	0,2	-	0,5	0,5
Island	0	0,1	0,1	0,02	0,08	0,1	0,03	0,2	0,2
Kroatien	-	-	-	-	0,4	0,4	0,03	0,3	0,3
Norge	31,6	200,3	231,9	67,1	164	231,1	242,1	95,8	337,9
Rumänien	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3
Ryssland	0,1	3,4	3,4	-	3,5	3,5	-	3,1	3,1
Schweiz	1 693	101,7	1 794	1 258,6	112	1 370,6	0,1	82,9	83,0
Turkiet	-	0,9	0,9	-	0,2	0,2	-	-	-
Ukraina	-	0,1	0,1	-	0,05	0,05	-	0,4	0,4
Nordamerika	371	419	790	461,2	335,1	796,3	617	453	1 070
Amerikas förenta stater	369,6	400,5	770,1	458,7	286,6	745,3	597,9	355,2	953,1
Kanada	1,1	18,6	19,7	2,5	48,5	51	19,0	97,6	116,6

Region / land	2004			2005			2006		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Centralamerika och Karibien	-	175	175	-	19,6	19,6	0,6	-	0,6
Mexiko	-	174,6	174,6	-	19,6	19,6	0,6	-	0,6
Sydamerika	25	17	42	32,6	5,5	38,1	9,7	9,7	19,4
Brasilien	5,9	6,9	12,8	0,5	3,3	3,8	2,5	9,0	11,5
Chile	19,3	9,8	29	17,5	2,1	19,6	7,2	0,7	7,9
Venezuela	-	-	-	14,7	-	14,7	-	-	-
Nordostasien	111	11	123	117,7	9,2	127	95,2	10,2	105,4
Hongkong, Kina	-	0,4	0,4	-	-	-	-	0,006	0,006
Japan	111,5	9,4	120,9	117,7	9,2	126,9	13,8	8,1	21,9
Republiken Korea	-	1,5	1,5	-	-	-	81,5	2,1	83,6
Centralasien	0,1	0,1	0,1	-	0,05	0,05	-	0,2	0,2
Kazakstan	-	0,1	0,1	-	0,05	0,05	-	0,2	0,2
Sydostasien	62	114	177	11	184,5	193,5	98,9	470,3	569,2
Brunei	-	-	-	-	0,002	0,002	-	0,005	0,005
Indonesien	-	5,4	5,4	-	18,3	18,3	-	3,8	3,8
Malaysia	48,2	5,9	54	-	12,7	12,7	-	16,1	16,1
Singapore	2,3	101,2	103,5	1,2	147,8	149	80,7	440,8	521,5
Thailand	12	1,9	13,9	9,7	5,7	15,4	18,2	9,6	27,8
Sydasien	335	92	427	177	56,5	233	-	1 567,5	1 567,5
Indien	334,8	67	401,7	177	34,8	211,8	-	366,0	366,0
Pakistan	-	25,3	25,3	-	21,6	21,6	-	1 201,5	1 201,5
Mellanöstern	3	89	91	2,4	72	74,4	0,005	51,6	51,6
Bahrain	-	-	-	-	1,6	1,6	-	0,7	0,7
Egypten	-	-	-	-	-	-	-	12,2	12,2
Förenade Arabemiraten	2,8	87,4	90,3	0,6	64,5	65,1	0,005	3,2	3,2
Oman	-	0,2	0,2	1,8	1,5	3,3	-	32,6	32,6
Saudiarabien	-	1	1	-	4,5	4,5	-	2,9	2,9
Nordafrika	0	3	3	0,08	3,1	3,2	-	2,5	2,5
Tunisien	0	3,4	3,4	0,08	3,1	3,2	-	2,5	2,5
Afrika söder om Sahara	3	633	636	0,8	1 200	1 200,3	1,3	1 862	1 863
Botswana	2,6	-	2,6	-	-	-	-	-	-
Mauritius	-	0	0	-	0,05	0,05	-	0,06	0,06
Namibia	-	0,2	0,2	0,03	0,3	0,3	-	0,6	0,6
Sydafrika	0,7	632,3	632,9	0,7	1 199,2	1 200	1,3	1 861	1 862
Oceanien	33	75	108	207,5	176	383,5	253,1	108,2	361,3
Australien	29,7	73	102,6	207,5	173,3	380,8	249,6	104,3	353,9
Nya Zeeland	2,9	2,2	5,1	0,01	2,7	2,7	3,5	3,9	7,4
Övriga länder	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTALT	3 740	3 551	7 291	3 533,5	5 095,2	8 628,7	2 877	7 495	10 372

23.3.7 Följdleveranser 2006

Land	Antal tillstånd	Varav följdleverans-tillstånd	Varav nya tillstånd
Egypten	1		1 (simulatorsystem)
Förenade Arabemiraten	2	2	
Indien	28	28	
Indonesien	2	2	
Mexico	1	1	
Oman	1	1	
Pakistan	4	3	1 (6 st radarspaningsflygplan m.m.)
Saudiarabien	2	2	
Thailand	8	8	
Tunisien	1	1	
Venezuela	2	2	

23.3.8 Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbetsavtal 2006

Av ISP beviljade tillstånd för upplåtna tillverkningsrätter utanför Sverige 2006

Land	Företag	Omfattning i stort
Polen	Saab Microwave Systems AB	Följeradar för luftvärnssystem
Schweiz	Saab AB, Saab Systems	Underhåll av sikten
Schweiz	Saab AB, Saab Systems	Sikten för stridsfordon
Schweiz	Saab AB, Saab Avitronics	Fälltankar till JAS 39
Norge	Volvo Aero AB	Delkomponenter till flygmotorer
Japan	Kockums AB	Glasfiberkompositer
USA	N. Sundin Dockstavarvet AB	Stridsbåtar

Av ISP beviljade samarbetsavtal med utländska företag 2006

Land	Företag	Omfattning i stort
Japan	Saab Barracuda AB	Kamouflagemateriel
USA	Saab Microwave Systems AB	Artillerilokaliseringsradar
Italien	Saab Microwave Systems AB	Framtida radarsystem
Tyskland, Italien, Frankrike	Volvo Aero AB	Flygmotorer
Tyskland	BAE Systems Hägglunds AB	Splitterskyddad bandvagn
Danmark	BAE Systems Hägglunds AB	Torn till stridsfordon 90 DK
Storbritannien	BAE Systems Hägglunds AB	Framtida stridsfordon
Canada	Saab AB, Saab Systems	Ledningssystem
Tyskland, Norge	Saab AB, Saab Systems	Planeringssystem för helikopter
USA, Sydafrika	Saab AB, Saab Avitronics	Motmedelssystem

23.3.9 Värden av faktisk export under 2005-2006 fördelat på kategori av produkter

Värden i miljoner kronor

Krigsmateriel för strid (KS)		2005	2006	Övrig krigsmateriel (ÖK)		2005	2006
Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista			Svensk KM-förteckn.	EU:s Mil. lista		
KS1	1	-	-	ÖK21	1	32,5	21,3
KS2	2	464,5	383,4	ÖK22	2	99,6	429,8
KS3	3	523,2	829,8	ÖK23	3	338,1	380,3
KS4	4	194,9	282,2	ÖK24	4	248,1	287,1
KS5	5	1 001,1	524,9	ÖK25	5	821,5	918,5
KS6	7	1	0,3	ÖK26	13	52,7	101,8
KS7	8	114,9	138,9	ÖK27	8	3,1	2,9
KS8	9	-	27,0	ÖK28	9	141,6	421,2
KS9	10	-	-	ÖK29	10	1 606	3 618,0
KS10	6	1 233,9	690,6	ÖK30	6, 17	1 062,5	1 046,8
KS11	19	-	-	ÖK31	19	-	-
				ÖK32	13	-	-
				ÖK33	15	144,8	74,5
				ÖK34	15	-	-
				ÖK35	14	390,5	163,0
				ÖK36	18, 22	50,3	3,4
				ÖK37	21	103,9	26,3
Totalt KS		3 533,5	2 877,1	Totalt ÖK		5 095,2	7 494,9

23.3.10 Svensk export 2006 av små och lätta vapen enligt definitionen i FN:s vapenregister

Värden i tusen kronor

Kategori enligt FN:s vapenregister	Land	Produkt	Antal tillstånd	Värde tkr
Små vapen				
1. Revolver och automatpistoler	Ingen export			
2. Gevär och karbiner	Ingen export			
3. Kulsprutepistoler	Ingen export			
4. Automatkarbiner	Ingen export			
5. Lätta kulsprutor	Ingen export			
6. Övrigt				
	Australien	ammunition	1	206
	Belgien	ammunition	1	2
	Danmark	ammunition	1	626
	Estland	ammunition	1	121
	Finland	ammunition	1	477
	Finland	komponenter ammunition	5	5 012
	Frankrike	ammunition	1	26
	Island	ammunition	1	26
	Irland	ammunition	1	374
	Italien	ammunition	1	1021
	Japan	ammunition	1	411
	Lettland	ammunition	1	22
	Litauen	ammunition	1	22
	Nederländerna	ammunition	2	952
	Norge	ammunition	5	177 587
	Polen	ammunition	1	8
	Portugal	ammunition	1	3
	Schweiz	ammunition	2	5280
	Slovenien	ammunition	1	13
	Slovakien	ammunition	1	213
	Storbritannien	ammunition	1	1 234
	Spanien	ammunition	1	85
	Tyskland	ammunition	3	436
	Ungern	ammunition	1	2
	USA	ammunition	8	125 602
	Tjeckien	ammunition	1	87
	Österrike	ammunition	2	68
	Kroatien	ammunition	1	2
	Australien	fästen för sikten mm	3	12
	Chile	fästen för sikten mm	2	7
	Cypern	fästen för sikten mm	1	5
	Finland	fästen för sikten mm	6	21
	Kroatien	fästen för sikten mm	2	28
	Lettland	fästen för sikten mm	1	66
	Norge	fästen för sikten mm	2	10
	Frankrike	fästen för sikten mm	2	850
	Nederländerna	fästen för sikten mm	4	15
	Italien	fästen för sikten mm	2	219

	Schweiz	fästen för sikten mm	2	32
	Sydafrika	fästen för sikten mm	2	45
	Förenade arabemiraten	fästen för sikten mm	12	26
	USA	fästen för sikten mm	12	19 972
	Österrike	fästen för sikten mm	5	51
		Summa	106	341 277
Lätta vapen				
1. Tunga kulsprutor (12,7 mm kulspruta)				
	Norge	ammunition 12,7 mm	1	923
		Summa	1	923
2. Granattillsats för montering på vapen (40 mm granattillsats)				
	Danmark	ammunition - delar	1	165
	Spanien	ammunition - delar	1	13
	Portugal	ammunition - delar	1	4
	Rumänien	ammunition - delar	1	4
	Tyskland	ammunition - delar	1	4
	Australien	ammunition - delar	1	32
	Malaysia	ammunition - delar	1	4
	Slovakien	ammunition - delar	1	16
	Slovenien	ammunition - delar	1	4
	Frankrike	ammunition - delar	1	24
	Brunei	ammunition - delar	1	4
	Ungern	ammunition - delar	1	33
	Norge	ammunition - delar	1	4
	Finland	ammunition - delar	1	4
	Canada	ammunition - delar	1	34
	Polen	ammunition - delar	1	4
	Irland	ammunition - delar	1	4
		Summa	17	357
3. Bärbara pansarvärnspjäser				
	Ingen export			
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)				
	Indien	delkomponenter	2	198 499
	Australien	reservdelar	2	1 664
	Australien	ammunition	3	174 132
	Australien	granatgevär mm	1	441
	Brasilien	ammunition mm	2	2 202
	Canada	reservdelar mm	5	63 522
	Canada	ammunition	5	35 029
	Danmark	reservdelar	1	199
	Estland	ammunition	1	8 849
	Japan	delkomponenter	3	581
	Japan	Övningsmateriel	2	377
	Nederländerna	reservdelar	1	2
	Litauen	ammunition	1	1 082
	Nya Zeeland	reservdelar	1	33
	Nya Zeeland	ammunition	1	3 465
	Polen	ammunition	1	1 319
	Portugal	granatgevär mm	1	2 452
	Portugal	ammunition	1	4 114
	Singapore	reservdelar	1	130
	Singapore	ammunition	1	84 473
	Thailand	granatgevär mm	1	18 235
	Tjeckien	granatgevär mm	1	13 227

	USA	reservdelar	3	3 072
	USA	ammunition	3	167 746
	USA	granatgevär mm	1	4 511
	Österrike	reservdelar	1	118
		Summa	46	789 474
5. Bärbara pansarvärnsvapen				
	Brasilien	AT 4	1	3 114
	Chile	AT 4	2	7 544
	Frankrike	AT 4	1	227 286
	USA	AT 4	3	9 231
	USA	AT 4 delar	1	18
	Österrike	RBS 56 - reservdelar	2	490
	Irland	NLAW - komponenter	1	2 758
	Norge	M 72 - komponenter	2	923
	Storbritannien	NLAW - komponenter	1	2 323
		Summa	14	253 687
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm				
	Ingen export			
7. Övrigt (handgranater)				
	Norge	rökhandgranat	3	3 320
	Finland	rökhandgranat	1	4
		Summa	4	3 324
		Totalsumma	188	1 389 042

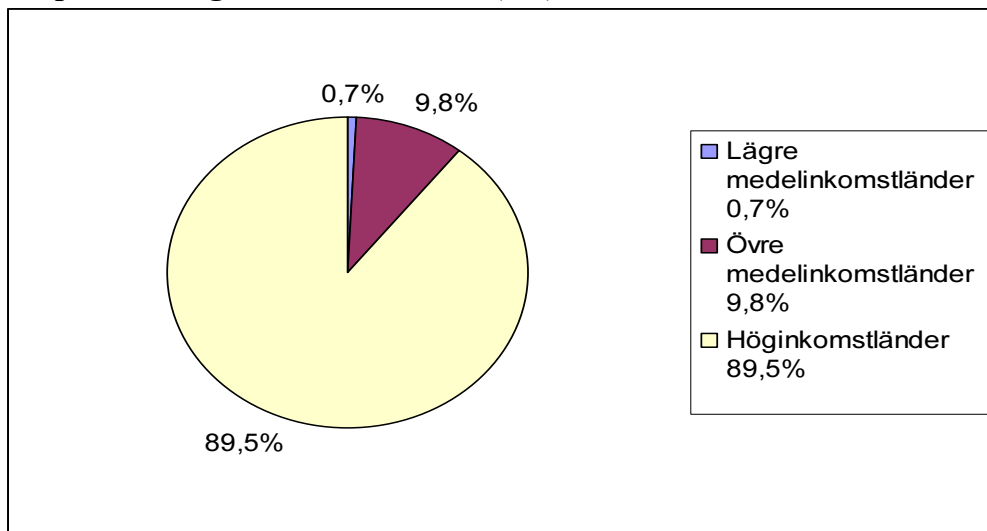
23.3.11 Svensk export 2006 av MANPADs (Man-Portable Air Defence Systems) enligt definitionen i FN:s vapenregister

Värden i tusen kronor

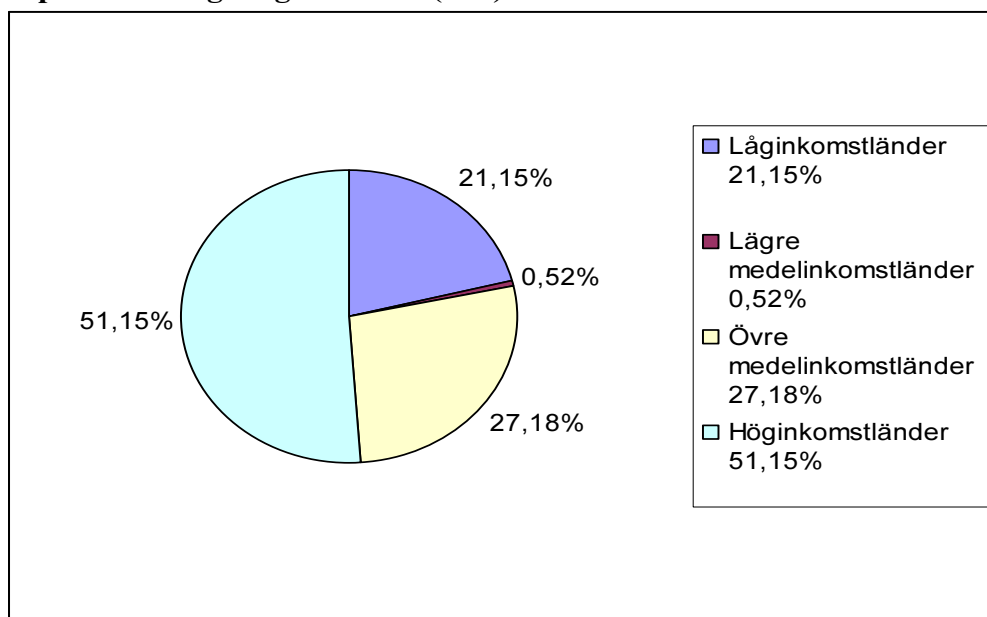
Land	Materiel i stort	Utförseltillstånd	Värde tkr
Australien	Reservdelar, robotar mm	10	135 216
Finland	Eldenheter, robotar mm	1	160 024
Irland	Reservdelar mm	1	238
Pakistan	Reservdelar mm	3	6 860
Singapore	Reservdelar mm	2	1 048
Thailand	Reservdelar mm	3	1 091
Tjeckien	Eldenheter mm	2	58 866
Tunisien	Reservdelar mm	1	1 557
Summa		23	364 900

23.3.12 Exporten av krigsmateriel fördelad på länder uppdelade efter inkomst¹

Export av krigsmateriel för strid (KS)

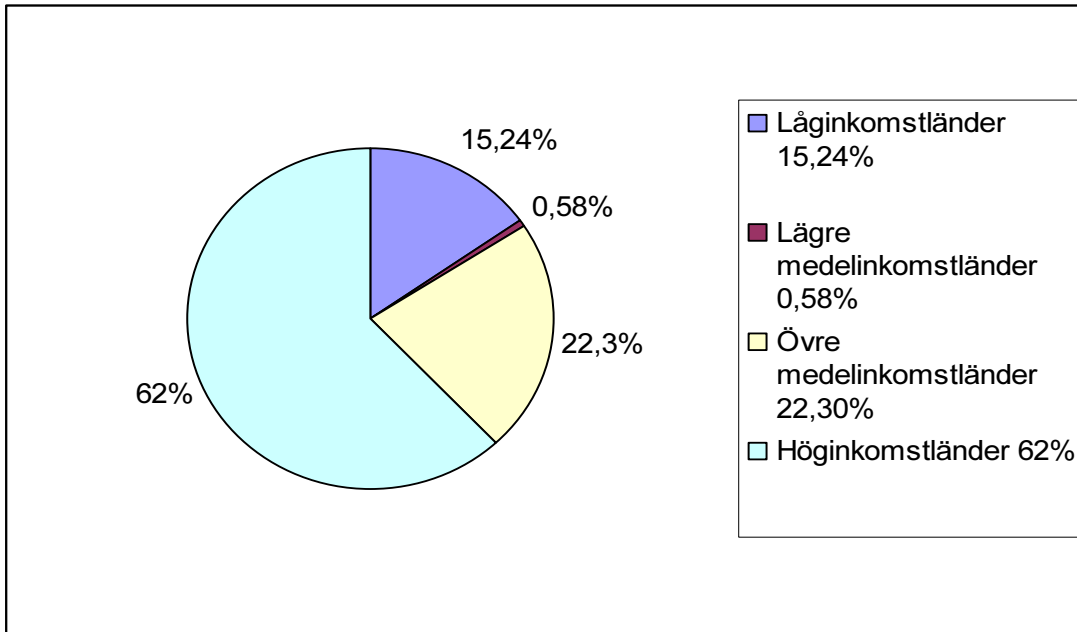
Export av övrig krigsmateriel (ÖK)

¹ Indelningen av länder är baserad på den sammanställning som Världsbanken gjort om länders ekonomiska status. En fullständig lista över länderindelningen finns på webbplatsen <www.worldbank.org>. De länder Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till under 2006 följer indelningen:

Höginkomstländer: Australien, Nya Zeeland, Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Bahrain, Singapore, Brunei, Republiken Korea, Japan, Hong Kong, Kina, Kanada, Amerikas förenta Stater, Norge, Island, Österrike, Tyskland, Storbritannien, Spanien, Slovenien, Portugal, Nya Kaledonien (FR), Nederländerna, Italien, Irland, Grekland, Frankrike, Finland, Danmark, Cypern, Belgien. **Övre medelinkomstländer:** Mauritius, Sydafrika, Oman, Malaysia, Chile, Mexiko, Ryssland, Rumänien, Kroatien, Ungern, Tjeckien, Slovakien, Polen, Litauen, Lettland, Estland. **Lägre medelinkomstländer:** Tunisien, Namibia, Egypten, Thailand, Indonesien, Kazakstan, Brasilien, Ukraina, Bulgarien. **Låginkomstländer:** Pakistan, Indien.

Export totalt

23.3.13 De exporterande företagen 2006

Företag med export över 10 miljoner kronor, i miljoner kronor

Företag	KS	ÖK	Totalt
Saab AB	-	2 206	2 206
Saab Bofors Dynamics AB	1 042	531	1 573
BAE Systems Hägglunds AB	671	560	1 231
Saab AB, Saab Surveillance Systems	-	1 182	1 182
Saab AB, Saab Microwave Systems	270	590	860
Scania CV AB	-	569	569
Kockums AB	27	417	444
BAE Systems Bofors AB	233	118	351
Saab AB, Saab Systems	180	121	301
Vanäsverken AB	287	5	292
FFV Ordnance AB	-	199	199
Volvo Aero AB	-	192	192
BAE Systems SWS Defence AB	-	165	165
EURENCO Bofors AB	133	3	136
Saab Training Systems AB	-	130	130
Norma Precision AB	7	119	126
Exensor Technology AB	-	109	109
Saab AB, Saab Avitronics	-	89	89
FLIR Systems AB	-	35	35
Saab Barracuda AB	-	33	33
Aimpoint AB	0	21	21
Scanjack AB	20	-	20
Polyamp AB	-	14	14
Botnia Production AB	-	13	13

Följande företag exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor 2006:

Saab AB, Saab Aerotech, Saab Underwater Systems AB, Nammo Vingåkersverken AB, Degerfors Formnings AB (Deform), Cross Country Systems AB, Nammo LIAB AB, N. Sundin Dockstavarvet AB, INM Mekaniska AB, Chelton Applied Composites AB, Airsafe Sweden AB, Befyraem Technologies AB, PartnerTech Karlskoga AB, Åkers Krubruk Protection AB, Schill Reglerteknik AB.

Ett antal företag exporterade för mindre än 1 miljon kronor 2006:

Techsonic Aerosystems AB, Filtrator, Värme & Vent AB, Optronic Partner dp AB, Ekenäs Mekaniska AB, Waltreco AB, Comtri Produktion AB, Comtri AB, Saab Bofors Test Center AB.

23.3.14 Kategorier av krigsmateriel – den svenska krigsmaterieförteckningen och EU:s militära lista², beskrivning av typ av produkter

Skr. 2006/07:114

Beteckning enligt EU:s Militära Lista	Beteckn enl svensk KM-förteckn (KS)	Beteckn enl svensk KM-förteckn (ÖK)	Beteckn enl svensk KM-förteckn	Typ av materiel
1	1	21	KS1	Finkalibriga eldrörsvapen
2	2	22	KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen
3	3	23	KS3	Ammunition
4	4	24	KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber
5	5	25 a-b, d	KS5	Eldledningsutrustning
6	10	30a-c,e	KS6	NBC-stridsmedel
7	6	26 a(del), b	KS7	Krut och sprängämnen
8	7	27	KS8	Krigsfartyg
9	8	28	KS9	Stridsflygplan
10	9	29	KS10	Stridsfordon
11		33 del från KS 4, 10, ÖK 28, 29	KS11	Riktade energivapen
12			ÖK21	Finkalibriga eldrörsvapen, delar m m
13		26 a (del), c-d, 32	ÖK22	Kanoner,pansarvärnsvapen,delar mm
14		35	ÖK23	Övningsammunition m m
15		33,34	ÖK24	Övn.raketer,röjningsutrustning m m
16			ÖK25	Spanings- och mätutrustningar m m
17		25 c, 30d	ÖK26	Skyddsmateriel m m
18		36a-b	ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter
19	11	31	ÖK28	Fartyg för bevakning m m
20			ÖK29	Flygplan utformade f. mil. bruk m m
21		37	ÖK30	Fordon utformade för mil. bruk m m
22		36c	ÖK31	Riktade energivapen
			ÖK32	Fortifikationer
			ÖK33	Elektronisk utrustning för mil. bruk
			ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustn.
			ÖK35	Övningsmateriel
			ÖK36	Tillverkningsutrustning
			ÖK37	Programvara

² En länk till EU:s militära lista finns bl.a. på webbplatsen <<http://www.consilium.europa.eu/export-controls>>

24 Bilaga 2: Inspektionen för strategiska produkter om tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen

Nedanstående text utgör ett bidrag från ISP (Inspektionen för strategiska produkter), där myndigheten redovisar sin syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen under 2006.

Viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen

*ISPs vision: En ansvarsfull kontroll av strategiska produkter
– vårt bidrag till en säkrare värld*

Den traditionella hotbilden, dominerad av motsättningar mellan öst och väst existerar inte längre. Warszawapakten har avvecklats. Tidigare WP-stater och sovjetrepubliker har blivit medlemmar i såväl NATO som i Europeiska unionen (EU). Sedan år 2001 deltar Sverige tillsammans med Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien och Tyskland i det s.k. LOI-samarbetet. Målet med samarbetet är att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin (prop. 2000/01:49).

Parallellt med denna utveckling framstår spridningen av massförstörelsevapen (WMD) som ett allt större hot mot den globala säkerheten. Här är det angeläget att svensk industri inte omedvetet – eller medvetet – bidrar till denna utveckling genom export av produkter med dubbla användningsområden (PDA) och teknologi till stater eller icke-statliga aktörer med WMD-ambitioner. Likaså är det angeläget att den svenska försvarsindustrins produkter inte hamnar i länder där de kan komma till nyttjande i aggressiva syften eller till förtryck av den egna befolkningen.

ISP, Inspektionen för strategiska produkter, har till uppdrag att hantera svensk exportkontroll. Det ska ske på ett effektivt och ansvarsfullt sätt. I det följande redovisas de viktigaste tendenserna i den svenska och internationella exportkontrollen vad avser PDA och försvarsmateriel och ISPs roll i denna.

Produkter med Dubbel Användning (PDA)

Bakgrund

Exportkontrollen av PDA - civila produkter med militär användning – hanteras i princip på två sätt: med utgångspunkt i produkten alternativt med utgångspunkt i slutanvändningen. **Ett produktspecifikt synsätt** innebär att man arbetar med listor som omfattar produkter som bedömts ha signifikant militär betydelse. I den svenska exportkontrollen är utgångspunkten den lista som finns som bilaga 1 till Europeiska Rådets

förordning (EG) 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Denna lista omfattar alla de överenskommelser som finns vad gäller kontroll av produkter inom Wassenaar Arrangement, MTCR, NSG, Australia Group och CWC. Om någon till ett land utanför EU m.fl. vill exportera en produkt som är listad i bilaga 1, krävs exporttillstånd.

Att ta **slutanvändningen** till utgångspunkt innebär att man känner till eller misstänker att det finns militära projekt i mottagarlandet till vilka Sverige inte vill bidra. För att kunna hantera denna kontroll måste ISP och samverkande myndigheter bygga upp kunskap om de företag, organisationer och personer som fungerar som kanaler för upphandling till den icke önskade slutanvändningen. ISP har i enlighet med förordningen 1334/2000 Artikel 4, möjlighet att lägga icke listade produkter med dubbel användning under kontroll till en definierad mottagare om man kan misstänka att produkten kan komma att användas i ett massförstörelseprogram eller för ett missilprogram.

Dagsläget

ISP har under de senaste åren utvecklat formerna för globala tillstånd. Globala tillstånd är breda tillstånd, som ges till företag som har ett väl utvecklat internt kontrollprogram. Tack vare nyttjandet av globala tillstånd frigörs resurser på ISP för de mer komplexa tillståndsfrågorna samtidigt som det är resurseffektivt för de exporterande företagen. Genom tillsyn av företagens interna kontrollprogram garanteras en fortsatt hög kvalitet i exportkontrollen.

Under 2006 har samarbetet med Tullverket, SÄPO, MUST, FRA och FOI vidareutvecklats och fördjupats. Fokus har legat på såväl produkter som slutanvändning. Detta samarbete är en central förutsättning för ett effektivt och ansvarsfullt nyttjande av "catch-all"-instrumentet enl. Art. 4 i EU-förordningen 1334/2000. ISP har tagit fram en process och en utvärderingsmodell för "catch-all" ärenden i syfte att ytterligare kvalitetsäkra hanteringen av denna ärendetyp.

Antalet förfrågningar och "catch-all" har visat en tydlig ökning under 2006. Detta är en konsekvens av den ökade medvetenhet som är resultatet av de FN resolutioner som antogs under 2005 och 2006: resolution 1540, som ålägger samtliga medlemsländer att ha kontroll på produkter med koppling till massförstörelsevapen och missiler, samt 1696 och 1737 resp. 1695 och 1718 som riktar sig mot Irans resp. Nordkoreas nukleära- och missilprogram. Dessa resolutioner tar delvis sin utgångspunkt i produktlistor, men det som är av större intresse för den framtida utvecklingen, är den betoning av slutanvändningskontroll som görs.

Med utgångspunkt i FN-resolutionen 1540 pågår inom EU ett arbete för uppdatering av förordningen 1334/2000. Här ställs krav på införande av kontroll av transitering, omlastning och förmedling. Oavsett EUs fortsatta hantering av FN-resolutionen bör den svenska lagstiftningen ses över så att centrala element av denna kan inkorporeras i det svenska regelverket.

De närmaste fem åren

Produktkontroll kommer även fortsättningsvis att utgöra basen i den svenska exportkontrollen med fokus på en ökande andel globala tillstånd för företag med väl utvecklade interna exportkontrollprogram och individuella tillstånd för övriga. Samtidigt finns en trend, som sätter ökande fokus på slutanvändningskontroll av icke listade produkter. Följande

komponenter förtjänar särskilt att framhållas vad avser exportkontrollen i ett framtidsperspektiv: Skr. 2006/07:114

Produktkontroll

En ökande betoning av industrins kunskap om sina kunder och produkter med ett utökat ansvar inom ramen för företagens interna exportkontrollprogram. ISPs roll i denna situation blir att fatta vägledande beslut, att ge breda tillstånd med ramar för verksamheten samt att ge utbildning, information och stöd till företagens exportkontrollansvariga. Ett medel i detta arbete är att utnyttja och styra företagens kvalitetsprocesser - t.ex. ISO 9000 - och att följa upp deras kontrollprocesser vid tillsynsbesök. Detta medför att den redan växande tillsynsverksamheten kommer att bli än mer omfattande och än viktigare.

Slutanvändningskontroll

Förfrågningar om lämpligheten av viss export till viss slutanvändare och därmed potentiella "catch all"-tillämpningar kommer att öka. Ökningen har sin grund i ett större medvetande om spridningsproblematiken beroende på arbetet i FN och EU samt de informationssatsningar gentemot näringsliv och akademiska institutioner som genomförs av Tullverket, SÄPO och ISP. Tullverket har under det senaste året blivit mer aktivt på exportkontrollområdet. Det blir således allt vanligare att Tullverket stoppar en försändelse för att kontrollera om denna kan tillåtas gå till viss mottagare. Detta ställer nya krav på ISP i form av kortare respons tider och högre tillgänglighet. Det ställer också krav på förbättrad kommunikation mellan berörda myndigheter.

På liknande sätt som Tullverket stoppar och kontrollerar en försändelse kommer också exportkontrollörerna inom de exporterande företagen att tvingas arbeta. Upptäcker de en planerad leverans som på ett eller annat sätt bryter mot det normala mönstret ska de stoppa denna. Exportkontrollören kan då söka råd, stöd och ev. beslut från ISP. Ett led i företagets ökande egenkontroll är också att all personal ska vara medveten om spridningsrisker och exportkontroll. För att nå detta mål har t.ex. Saab och Ericsson utvecklat utbildningsprogram för sina anställda.

Sammanfattningsvis kan noteras att vi kan förvänta oss en stark ökning av slutanvändningskontroll när det gäller icke listade produkter. Detta ställer nya krav på ansvariga myndigheter vad gäller sättet att samarbeta och kommunicera. Vidare krävs en ökad medvetenhet och ett större ansvar hos de exporterande företagen. I vissa fall kanske inte ett slutanvändarintyg är tillfyllest utan företagen måste lämna garantier för att exporterade produkter verkligen nyttjas på avsett sätt i utpekade anläggningar. Denna utveckling är nödvändig p.g.a. ärendenas ökande komplexitet. Hur detta ska hanteras övervägs f.n. av ISP. Ökade krav på utbildning och stöd till företagen är också central. Uppföljning sker sedan tillsynsbesök.

Försvarsmateriel

Bakgrund

Krigsmateriel lagen (1992:1300) har nu varit i kraft i drygt 14 år. I förarbetena till lagen angavs att utrikespolitiska hinder inte ansågs föreligga vid export av försvarsmateriel till länderna inom den Europeiska Gemenskapen, de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. I dag består EU av 27 nationer jämfört med 12 då nuvarande

lagstiftning trädde i kraft. Länder som Tjeckien, Ungern och Slovakien å ena sidan samt Estland, Lettland och Litauen å den andra har därmed blivit helt normala destinationer för svensk försvarsmaterielexport.

I regeringens proposition 2004/05:5, "Vårt framtida försvar med en försvarspolitisk inriktning för perioden 2005 – 2007", konstaterades att Sveriges internationella materielsamarbete ytterligare borde fokuseras på de länder som bäst kunde tillgodose vårt nationella behov av internationell kompetens för materielförsörjningen. De länder som här angavs var länderna inom Nol-samarbetet (Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Spanien, Italien och Sverige), de nordiska länderna samt Förenta Staterna.

Försvarsmaterieexporten under 2006

Den svenska exporten av försvarsmateriel uppgick 2006 till cirka 10,3 miljarder kr, vilket är en ökning med knappt 20 procent (1,7 miljarder) jämfört med 2005. Försvarsmaterieexporten till EU - inklusive Schweiz och Norge - svarade under året för ca 46 procent av den totala exporten. **Förenta Staterna** är en annan viktig exportdestination och svarar i dag för ca 9 procent av totalexporten. Exporten utgörs främst av pansarskottet AT 4, marina luftvärnssystem, giraffradar, artillerilokaliseringsradar samt ammunition till tidigare levererade vapensystem. Även **Canada** och **Australien** hör till kretsen av väl etablerade mottagarländer för den svenska exporten.

Kretsen "största mottagarländer" varierar från ett år till ett annat. Detta kan förklaras av att enskilda stora order under ett år ger ett kraftigt utslag i statistiken. Hägglunds framgångar med export av stridsfordon 90 till **Norge**, **Schweiz** och **Finland** i början av 2000-talet fick således ordentligt genomslag under de år leveranser pågick.

2006 är det i stället **Sydafrika**, som med en export på 1,8 mdr kr blivit största mottagarland p.g.a. beställningen av JAS 39 Gripen. Exporten avser i detta läge främst komponenter och utrustning för de flygplan som senare kommer att levereras.

Ett annat stort mottagarland 2006 är **Pakistan**. Detta beror på att leveranser nu inletts av det flygburna övervakningssystem Erieye, som SAAB tecknade kontrakt för våren 2006. Det samlade exportvärdet 2006 uppgick till ca 1,2 mdr kr. Pakistan var under 1970- och 1980-tal en betydande exportmarknad för svensk försvarsindustri. Pakistan nyttjar således luftvärnssystemet RBS70, marina ledningssystem, torpeder och svenska Giraffradarer. Detta föranleder idag reservdelsleveranser.

Även grannlandet **Indien** har traditionellt varit en mottagare av svensk försvarsmateriel. Stora materielsystem som exporterats till Indien är fältartilleri, fälthaubitsar och granatgeväret Carl Gustaf. Under 2006 har reservdelar till tidigare levererad materiel exporterats till ett värde av ca 370 miljoner kr. Några nya kontrakt har inte tecknats under året.

Även i övrigt kan ett ökat exportintresse mot länder i Asien noteras; förutom mot Indien och Pakistan riktar den svenska försvarsindustrin sina ansträngningar mot **Japan**, **Singapore**, **Malaysia**, **Thailand** och **Republiken Korea**. Den försvarsmaterielexport som här är aktuell är i första hand övervakningssystem samt marina system såsom radarer, ledningssystem och luftvärnspjäser.

Totalt exporterades 2006 ammunition och pansarskott för drygt en miljard kr. Beträffande pansarskottet AT 4 var **Frankrike** och Förenta Staterna de

största mottagarländerna. När det gäller ammunition och reservdelar till granatgevärssystemet Carl Gustaf var de största mottagarna Förenta Staterna och **Australien**.

I förarbetena till nuvarande krigsmateriel lagstiftning (prop.1991/92:174) konstaterade föredragande statsråd att det är angeläget att köparna har goda garantier för att kunna erhålla reservdelar och ammunition till inköpt materiel. Av propositionen framgår att

”...Föjdleveranser av reservdelar m.m. till tidigare inköpt materiel bör därför få ske oavsett förhållanden som jag tidigare har angivit som hinder för export, med undantag för de hinder som kan föräntas av internationella avtal, beslut av FN:s säkerhetsråd eller de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig, dvs de ovillkorliga hindren.” (sid. 57)

Inom ramen för förbudslagstiftningen har även viss export till andra destinationer kunnat godkännas – i huvudsak av övrig krigsmateriel. Exportdestinationer med ett exportvärde överstigande SEK 5 mn var **Brasilien, Chile, Oman, Egypten, Tunisien och Nya Zeeland**. Exporten till dessa länder har främst avsett övrig krigsmateriel. Export av jakt- och sportskytteammunition har därtill skett till ett 20-tal länder – såväl etablerade som icke etablerade exportdestinationer.

Internationella samarbeten

En viktig utgångspunkt för svensk och internationell exportkontroll är den ökande multilateraliseringen av försvarsindustrin. I dag är att den svenska försvarsindustrin i dag till stora delar utlandsägd. Kockums AB ägs i dag av tyska Thyssen Krupp Marine System. Hägglunds och Bofors Defence är i dag systerbolag under svenska BAE Systems AB; ett helägt dotterbolag till det amerikanska BAE Systems North America Inc. Saab ägs till 20 % av BAE Systems UK.

Inom ammunitionsindustrin har en omstrukturering ägt rum i Norden, varvid Nammo bildats med ägarintressen i Norge och Sverige. Inom sprängämnesindustrin har Frankrike, Finland och Sverige gemensamt bildat bolaget Eurenco, där svenska och finska ägarintressen uppgår till 40 % medan de franska ägarintressena uppgår till 60 %. Parallellt med detta har svenska försvarsindustrier förvärvat bolag i utlandet, bl.a. i Australien, Sydafrika, Förenta Staterna och Danmark.

Till följd av den sydafrikanska anskaffningen av JAS 39 Gripen och det ökande industrisamarbetet mellan Sverige och Sydafrika har ISP med bemyndigande av regeringen ingått ett samarbetsavtal med Sydafrika på exportkontrollområdet. Under 2006 genomfördes konsultationer mellan den sydafrikanska och den svenska exportkontrollmyndigheten i Stockholm och i Pretoria. Tack vare dessa överläggningar ges möjlighet att skapa smidiga processer för det växande försvarsindustriella samarbetet och att samtidigt kunna beakta tänkbar tredjelandsexport för att undvika att sådan kommer i konflikt med respektive lands exportlagstiftning.

Vid sidan av de nya ägarstrukturerna sker också en nyutveckling av försvarsmateriel i samarbete mellan länder och företag. Följande fyra exempel förtjänar särskilt att framhållas:

1. Mellan svenska och brittiska myndigheter samt Saab Bofors Dynamics AB och det brittiska företaget Thales pågår ett samarbete för utveckling av NLAW, ett pansarvärnsvapen. ISP medverkar i en

gemensam arbetsgrupp med uppgift att fastställa acceptabla exportdestinationer.

2. SAAB ingår i det franska teknikdemonstrationsprojektet NEURON (obemannat beväpnat flygplan). Den teknikutveckling som SAAB bedriver här har betydelse för vidareutvecklingen av JAS systemet.
3. Utveckling av intelligent ammunition pågår i samarbete mellan Sverige och Förenta Staterna i ett projekt som drivs av BAE Systems Bofors och Raytheon Missile Systems. Bofors är den största underleverantören med ansvar för utveckling och konstruktion av delsystem, ballistik samt test och integration.
4. Diskussioner pågår med Storbritannien för eventuell gemensam utveckling av den nya generationen pansarfordon (SEP/FRES) Svensk partner är FMV och BAE Systems Hägglunds.
5. I samarbete med försvarsmyndigheter och försvarsindustrier i LOI-kretsen pågår utveckling av två framtida robotsystem, som den svenska försvarsmakten har för avsikt att utnyttja i Gripen-systemet. Dessa är radarjaktroboten Meteor och IR-roboten IRIS—T.

Av hänsyn till det ökande antalet internationella materielsamarbetsprojekt, kan det här vara motiverat att citera riktlinjerna:

”...avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel skall tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförelse får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.”

Även med **Förenta Staterna** sker ett samarbete på olika plan. Förutom ovan nämnda utveckling av ny intelligent ammunition sker i Förenta Staterna även licenstillverkning av marina luftvärnspjäser och signaturanpassad teknologi. För Sverige är importen från Förenta Staterna central. T.ex. JAS 39 Gripen är helt beroende av amerikanska komponenter för att systemet skall fungera operativt.

Inom ramen för samarbetet med USA undertecknades år 2003 en ”Declaration of Principles” och i början av 2000-talet fick Sverige också tillgång till det s.k. Defense Trade and Security Initiative, DTSI. En särskild Export Control Working Group har också etablerats som ett forum för att förbättra samarbetet inom exportkontrollen.

Diskussioner om slutanvändarintyg förs med Förenta Staterna i syfte att skapa en grund vad avser eventuella amerikanska önskemål att vidareexportera svensk försvarsmateriel.

Praxisutveckling krigsmateriel

När ISP bildade 1 februari 1996 kom myndigheten att hantera alla de ärenden som tidigare handlagts av Utrikesdepartementet. Chefen för myndigheten bemyndigades fatta de beslut som tidigare åvilade ansvarig minister. I syfte att säkerställa den politiska insynen ersattes dåvarande Rådgivande Nämnden av Exportkontrollrådet, EKR, med representation från samtliga i Riksdagen representerade politiska partier.

Under myndighetens första år överlämnades cirka 15 ärenden till regeringen för beslut. Dessa ärenden handlade om utländska företagsförvärv samt några ärenden avseende exportdestination; såväl ärenden som avsåg försvarsmateriel som produkter med dubbel användning. Regeringsbeslut i dessa ärenden bidrog till att befästa praxis. Under de senaste fem åren har inga ärenden överlämnats till regeringen. Tillämpningsutvecklingen har i stället hanterats av EKR.

EKR får insikt i alla löpande ärenden vad avser export till etablerade mottagarländer. Samtidigt ges i rådet möjlighet att diskutera mindre frekventa mottagarländer eller länder där den politiska situationen över åren fluktuerat på ett sådant sätt att det finns särskilda skäl att pröva förutsättningarna för export av ett visst materielsystem. Härvid kan såväl materielspecifika aspekter komma att diskuteras som de risker som eventuellt föreligger för att den aktuella materielen kan komma till användning för icke avsedda ändamål. Normalt behandlas 15 – 20 ärenden i Exportkontrollrådet per år. Utgångspunkten vid beredning av ärenden är de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, men hänsyn tas även till den 1998 politiskt antagna europeiska uppförandekoden, EU Code of Conduct on Arms Exports.

Rådets rekommendationer är vägledande för generaldirektörens beslut. Med ett positivt förhandsbesked kan företaget påräkna godkännande av en framtida leverans givet att inga drastiska försämringar inträffar i det aktuella mottagarlandet eller andra omständigheter tillkommit. Såväl företagets avsikt att lämna anbud som att föra ut materielen kräver dock ISPs godkännande.

I anslutning till det andra Irakkriget år 2003 diskuterades huruvida exporten skulle avbrytas till de länder som deltog i angreppet, då detta saknade FN-mandat. Vid beredningen konstaterades från rådets sida att en fortsatt case-by-case hantering av aktuella exportärenden skulle tillämpas, allt i enlighet med gällande förbudslagstiftning på området.

Den 21 mars 2003 redovisade även den svenska regeringens sin uppfattning i ärendet. Av denna redovisning framgår att

Ett väpnat angrepp som sådant, med eller utan FN-mandat, reser alltid frågan om krigsmaterielexporten från Sverige bör stoppas. Bland de prövningar som görs ingår folkrättsliga överväganden vilka också måste balanseras mot den stora vikt regeringen fäster vid ett långtgående internationellt försvarsindustriellt samarbete för att trygga Sveriges egen framtida materielförsörjning. I balansen mellan olika riktlinjer för krigsmaterielexporten har nationens eget intresse förtur. Ytterst måste det handla om att slå vakt om Sveriges långsiktiga säkerhet. En leveranssäkerhet byggd på långsiktighet är av vitalt säkerhetspolitiskt intresse för Sverige.

Den praxis som utvecklats inom exportkontrollen är att bejaka den växande exporten och försvarsmaterielsamarbetet med övriga EU, Nordamerika samt med länder som Norge, Schweiz, Sydafrika, Japan och Australien. Till dessa länder går normalt också huvuddelen av den svenska exporten. Handel med andra länder förekommer, men hanteras på ett ansvarsfullt sätt i en "case-by-case" prövning. Det handlar då främst om s.k. övrig krigsmateriel, d.v.s. produkter som inte kan nyttjas i aggressiva syften såsom flygburen spaningsradar och vissa marina system. Det kan också handla om följdleveranser till vapensystem som tidigare levererats (ibland så långt tillbaka som 1960- eller 1970-tal) och där det finns krav på leveranssäkerhet.

Tillämpningen har gått i riktning mot ett mer materielspecifikt synsätt. Således kan till vissa länder godkännas export av marina eller flygburna

övervakningssystem, fartyg för kustbevakning eller marina uppgifter som därmed kan utrustas med självskyddsutrustning, radarer och sensorer. Sådana kan bidra till att öka mottagarlandets kunskaper om vad som händer till sjöss och i luften. Detta underlättar i sin tur bevakning av viktiga handelsleder, oljeplattformar eller förbättrar gränsövervakning i kampen mot organiserad brottslighet och internationell terrorism. Export av marina och flygburna system till ett visst land skulle sålunda kunna godkännas samtidigt som export av armémateriel till samma land stoppas

Sverige har en försvarsindustri vars exportandel utvecklas i takt med att världen förändras och att den svenska försvarsmaktens beställningar minskar. Även om i den svenska exportportföljen ingår artilleripjäser, stridsfordon och missiler, sker samtidigt en utveckling där krigsmaterielklassade produkter i allt större utsträckning kommer till nytta i nationella säkerhetssystem till gagn för polis, räddningstjänst, tull och kustbevakning. Medan exporten år 2000 bestod till ungefär lika delar krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK), faller den idag till ca 72 procent inom kategorin ÖK.

Slutanvändarintyg

Svenska försvarsindustriföretag som utnyttjar amerikanska komponenter i sin produktion ställs ofta inför komplicerade tillståndskrav vid export av den färdiga produkten till tredje land. Under det gångna året har motsvarande krav rests även av Frankrike och Storbritannien. I vissa fall krävs slutanvändarintyg för komponenter eller delsystem som i Sverige ska integreras i ett komplett system inte bara av det aktuella företaget utan även av köparländerna.

Den här utvecklingen medför att inte bara Sverige kräver slutanvändarintyg för ett system som svensk industri exporterar till ett visst land utan att även enskilda komponent- eller delsystemleverantörer ställer motsvarande krav på köparlandet. Resultatet kan bli att köparlandet tvingas utfärda ett stort antal slutanvändarintyg. Den här utvecklingen riskerar medföra onödig byråkrati utan att exportkontrollen nödvändigtvis blir mer effektiv.

Utveckling står också i skarp kontrast till det arbete som bedrivs inom EU samt inom LOI samarbetet där förenklade förfaranden för exportlicenser diskuteras. En orsak till denna skilda utveckling kan sökas i att ansvaret för exportkontrollen i många EU länder är uppdelat på olika ministerier, som inte nödvändigtvis är väl koordinerade.

Med utgångspunkt i Wassenaar arrangemangets (WA) "Elements for Export Controls" av bärbara luftvärnssystem (MANPADS) 2003 sker en ökad kontroll av dessa system genom krav på striktare nationella regler. Sverige som producent av RBS 70 har ett ansvar för en sådan utökad slutanvändarkontroll, vilket kan komma att ske såväl genom "pre-shipment" som genom "post-shipment verification". Det utvidgade kontrollarbetet är ISPs ansvar, men det måste samordnas med FMVs arbete med säkerhetskyddsavtal. WAs arbete med MANPADS är ett intressant nytt angreppssätt för att i den internationella exportkontrollsamarbetet hantera särskilt farliga vapensystem.

Slutord

Den samlade svenska exporten av försvarsmateriel utgör mindre än en procent av den totala varuexporten. För den svenska försvarsmakten är

emellertid exporten av stor betydelse. Tack vare sitt höga teknikinnehåll bidrar den också till utveckling av svenskt högteknologiskt kunnande. Sverige är ett av få länder med högteknologisk bredd i sin försvarsindustri. Sverige har förmåga att utveckla inte bara delsystem utan även kompletta försvarssystem. Det är tack vare denna kompetens Sverige har möjlighet att genom export byta egen spetsteknologi mot sådan teknologi vi själva inte kan utveckla. Detta leder till ett ömsesidiga beroenden - ett perspektiv som blir väsentligt också i exportkontrollen.

Givetvis är det av central betydelse att dessa beroenden utvecklas gentemot länder med vilka vi söker ett långsiktigt samarbete. Dessa länder har identifierats av regeringen. I övrigt är det angeläget att pröva varje exportärende "case-by-case". Vi ser hur leveranser av vapensystem för 20-30 år sedan alltfört binder Sverige vid följdleveranser av reservdelar och ammunition – också till destinationer som kanske inte hade godkänts med nuvarande lagstiftning. Ett led i en ansvarsfull exportkontroll är därför att noga pröva varje nytt mottagarland och varje ny leverans av ett materielsystem. Den relation som inleds vid en leverans kan bestå många decennier framåt, vilket kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser.

För såväl PDA- som för försvarsmaterieföretagen gäller ett ökande inslag av självkontroll som en konsekvens av ett ökat nyttjande av generella licenser (KM), globala tillstånd (PDA) och medgivna undantag från anbudsunderrättelse (KM). Detta ställer krav på att företagen utvecklar väl fungerande interna kontrollrutiner och att ISP utvecklar såväl företagsdialogen som tillsynsverksamheten. För företagen innebär utvecklingen en förenkling och en minskad byråkrati. För ISP innebär den att mer resurser kan ägnas de "svåra" ärendena.

25 Bilaga 3: Vapenförmedling

Svenska vapenförmedlare

Den gemensamma ståndpunkten 2003/468/GUSP om kontroll av vapenförmedling antogs av rådet den 23 juni 2003 för att angripa problemet med okontrollerad vapenförmedling. Enligt den gemensamma ståndpunkten åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom deras territorium. Enligt artikel 5 i den gemensamma ståndpunkten föreskrivs ett system för utbyte av information mellan medlemsstaterna avseende nationell lagstiftning på området, registrerade förmedlare, förteckningar över förmedlare och avslag på ansökningar.

Tillståndsgivning av förmedlingsverksamhet sker i enlighet med lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Under 2006 fanns 35 företag registrerade som tillhandahållare (förmedlare) av krigsmateriel.

25.1.1 Registrerade tillhandahållare under 2006

AB Arnheim, ACAL AB, BAE Systems SWS Defence AB, Baltic Alloys AB, BNB Trading AB, CA Monitor AB, Chematur Engineering AB, Compomill Nordic Components AB, Dalasteel, Ericsson Saab Surveillance Systems AB, Fastighetsaktiebolaget Stefan Persson, FFV Ordnance AB, Gripen International KB, Henry Wallenberg & Co AB, Interplan AB, LISCO Sweden AB, Millesvik Maskin & Trading AB, Milmac Sweden AB, MP-SEC International, Norabel Ignition Systems AB, Patria Helicopters AB, Renajs Scandinavia AB, Rybro International Limited (Storbritannien), Scandinavian Aerospace & Industry AB, Skyddsvakt Hubert Ankarcrona AB, SOURIAU Sweden AB, SwETech AB, SYSS, Trilog, UTAH Consulting AB och Åkers Krutbruk Protection AB.

26 Bilaga 4: Produkter med dubbla användningsområden

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2006

Det är inte möjligt att lämna en fullständig redovisning av exporten av produkter med dubbla användningsområden liknande den som kan lämnas för krigsmateriel, eftersom kontrollen av produkter med dubbla användningsområden bygger på friast möjliga handel och kontroll när det är befogat. På det nukleära området är en stor del av handeln till EU-länder och all export utanför EU tillståndspliktig. Dessa regler tillämpas även för andra särskilt känsliga produkter och teknologier. För övriga produkter med dubbla användningsområden och teknologier (den helt övervägande delen av området) krävs inga tillstånd för handel med EU-länderna. Export av övriga produkter med dubbla användningsområden till vissa länder, bl.a. USA, omfattas i allmänhet av generella tillstånd.

26.1 Verksamhet vid Inspektionen för strategiska produkter

Tillstånd inom EU

Handeln med produkter med dubbla användningsområden inom EU är normalt inte tillståndspliktig. För utförsel till annat EU-land av produkter och teknologier enligt bilaga IV till förordning (EG) nr 1334/2000 krävs dock tillstånd.

Generella tillstånd

Det finns två typer av generella tillstånd. Dels generella tillstånd som gäller enligt EU:s regelverk (som återfinns i bilaga II till EG-förordning (EG) nr 1334/2000) och dels ett nationellt svenskt generellt tillstånd (som återfinns i Tullverkets författningssamling TFS 2000:24 med tillhörande ändring TFS 2004:35).

EU:s generella tillstånd (EU 001) omfattar produkterna i bilaga I i EG-förordning (EG) nr 1334/2000. Detta tillstånd gäller för export till Australien, USA, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge och Schweiz.

Det nationella svenska generella tillståndet omfattar, som ISP har föreskrivit, ett stort antal produkter som är kontrollerade enligt Wassenaar-arrangemangets lista och det gäller till 44 länder. Tillståndet kan utnyttjas för temporär export för reparation eller utbyte, temporär export för demonstration och export efter reparation eller demonstration

som har ägt rum i Sverige. Tillstånd av temporär export för demonstration gäller endast för produkter med civil användning.

De generella tillstånden gäller utan att man behöver söka dem. Den exportör som avser att exportera en produkt som omfattas av tillstånden till ett godkänt land, har bara att åberopa detta i sin exportdeklaration. Denna policy ses över våren 2007 eftersom alla andra EU-länder kräver att företag som använder generella licenser registrerar sig hos exportkontrollmyndigheten.

Catch-all reglerna gäller även i de fall där exportören vill använda generella tillstånd. Ett generellt tillstånd får inte användas om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkterna i fråga helt eller delvis kan vara avsedda för användning i samband med exempelvis utveckling eller spridning av massförstörelsevapen enligt artikel 4.1-3 i förordning (EG) nr 1334/2000, eller om exportören i fråga känner till att produkterna är avsedda för sådan användning. (Detta är den s.k. generalklausulen, ”catch-all”.) Enligt samma artikel i förordning (EG) nr 1334/2000 gäller också särskilda regler i de fall det finns ett vapenembargo gentemot mottagarlandet.

Globala tillstånd

Globala tillstånd är ett tillstånd knutet till ett visst företag och kan omfatta en obegränsad mängd av definierade produkter. De globala tillstånden ser olika ut beroende på exempelvis företagets behov och produkternas känslighet. Vissa gäller endast till en mottagare, andra gäller till flera länder och mottagare. Globalt tillstånd ges endast för civil slutanvändning. Tillstånden kan vara giltiga i flera år. De flesta globala tillstånd som utfärdas omfattar produkter som kontrolleras enligt Wassenaar-arrangemangets lista.

För att erhålla ett globalt tillstånd krävs att företaget har en dokumenterad och inspekterad exportkontrollorganisation. Vidare villkoras tillståndet t.ex. genom att exportören måste säkerställa åtaganden om slutanvändning så att produkterna inte riskerar att vidareexporteras till oönskade destinationer. Under 2006 har ett eller flera globala tillstånd utfärdats till Ericsson AB, Hewlett-Packard Sverige AB, Tranter International AB, Ericsson Enterprise AB, Saab Space AB, FLIR Systems AB, Clavister AB, Saab AB och Sony Ericsson Mobile Communications AB.

Individuella tillstånd

Individuella tillstånd omfattar i allmänhet endast ett kontrakt som exportören har med sin kund. En noggrann prövning görs och tillstånd ges endast i de fall där produkten inte bedömts riskera att missbrukas för framställning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Vid militär slutanvändning tillämpas samma bedömningsgrunder som för export av övrig krigsmateriel.

26.1.1 Antal inkomna utförelärenden rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2003-2006

Skr. 2006/07:114

Utförelärenden	2004	2005	2006
Totalt	366	371	305
Utförelse tillstånd, globala och individuella, varav:			
Wassenaararrangemanget	177	144	173
Missilteknologikontrollregimen	10	10	16
Nuclear Suppliers Group (Part 2)	5	9	13
Australiengruppen	174	208	103

26.1.2 Antal godkända individuella tillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2006

LAND	KONTROLLREGIM	ANTAL
Algeriet	WA	2
Angola	AG, WA	2
Arabrepubliken Syrien	AG	1
Argentina	AG	2
Barbados	AG	1
Brasilien	AG	3
Bulgarien	MTCR, WA	2
Canada	AG	1
Chile	AG	1
Filippinerna	WA, AG	5
Folkrepubliken Kina	WA, AG, NSG	36
Förenade Arabemiraten	WA, AG	2
Hongkong, Kina	WA	2
Indien	AG, WA, MTCR, NSG	28
Indonesien	MTCR, AG	4
Irak	WA	2
Iran	MTCR, NSG, WA	3
Island	WA, AG	6
Israel	AG	5
Jordanien	WA	4
Kazakstan	WA, AG	2
Kuba	AG	1
Libyen	NSG	1
Malaysia	MTCR, AG, WA	9
Mexico	AG	2
Namibia	AG	2
Nigeria	WA	3
Pakistan	WA	3
Republiken Korea	AG, WA	5
Ryska Federationen	AG, WA, MTCR	10
Saudiarabien	AG	2
Serbien	WA	1
Singapore	WA, AG	5
Sydafrika	WA, NSG	4
Taiwan	AG, MTCR	13
Thailand	WA, MTCR, AG	10
Trinidad och Tobago	AG	2
Ukraina	WA	2
Venezuela	WA	1

26.1.3 Antal utfärdade förhandsbesked och förfrågningar om okontrollerade produkter

Skr. 2006/07:114

År	2002	2003	2004	2005	2006
Antal utfärdade förhandsbesked	43	43	35	61	64
Antal förfrågningar om okontrollerade produkter					50

26.1.4 Antal ärenden som rör begäran av förhandsbesked – kontrollerade samt icke-kontrollerade produkter 2006

Icke-kontrollerade produkter	Kontrollerade produkter
------------------------------	-------------------------

Land	Utan åtgärd	Catch all avslag	Catch all licens	List-produkt positiv	List-produkt negativ	Summa
Iran	24	5	9			38
Indien	4	2		2	4	12
Kina	1			2		3
Syrien			1			1
Pakistan		1				1
Ukraina				1		1
Mexico				1		1
Hong Kong				1		1
Libyen	1					1
Saudiarabien				1		1
Japan	1					1
Ryssland				1		1
Israel			1			1
Oman				1		1
Summa	31	8	11	10	4	64

26.1.5 Antal avslag (kontrollerade produkter) och catch-all-avslag (okontrollerade produkter)

AVSLAG	CATCH-ALL AVSLAG
Indien	4 (MTCR, NSG)
Iran	5 (MTCR, NSG)
Pakistan	1 (NSG)

26.2 Verksamhet vid Statens kärnkraftsinspektion

På det nukleära området är en stor del av handeln till EU-länder och all export utanför EU tillståndspliktig. Berörda produkter och teknologier finns i bilaga IV till förordning (EG) nr 1334/2000. Generella tillstånd får inte användas.

26.2.1 Beviljade exportlicenser för produkter på NSG:s lista 1 från företag i Sverige till mottagarland³ (redovisat av Statens kärnkraftinspektion)

Mottagarland	År 2006 Exporterande företag – antal licenser	År 2005 Exporterande företag – antal licenser	År 2004 Exporterande företag – antal licenser
Tyskland	Uddcomb Engineering – 1 Westinghouse - 2	Uddcomb Engineering – 2 Westinghouse – 4	Westinghouse – 3
USA	Westinghouse – 18 AA International - 1	Westinghouse – 19	Westinghouse – 22 Studsvik Nuclear – 1
Norge	Westinghouse - 4	Studsvik Nuclear – 2 Westinghouse – 1	Westinghouse – 2 Studsvik Nuclear – 1
Finland	Westinghouse – 3	Westinghouse – 1	Westinghouse – 1
Japan	Westinghouse – 2	Sandvik Materials Technology – 1	Studsvik Nuclear – 1
Schweiz	Westinghouse - 2	Westinghouse – 1	Westinghouse – 3
Alla EU-stater, USA, Norge, Schweiz (globalt tillstånd)	Westinghouse – 1 (endast till EU och USA)		Westinghouse – 1
Spanien	Westinghouse - 3		Westinghouse – 3
Kina	Sandvik Materials Technology - 1		Sandvik Materials Technology – 1
Mexiko			Westinghouse – 1
Litauen			Svenska Tanso ⁴ – 2

³ Överföring av kärnbränsle mellan EU-länder är inte tillståndspliktigt och ingår därför inte i listan

⁴ Svenska Tanso AB i Jönköping fick 2004 två licenser för export av grafit till Litauen innan landet blev medlem i EU. Grafiten var avsedd för elektronik- och verkstadsindustrin och hade ingen kärnteknisk koppling.

27 Bilaga 5: Regelverk

27.1 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförsel av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Jämfört med denna innehåller den emellertid en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och för utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Krigsmateriellagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrättigheter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Enligt lagen om krigsmateriel indelas krigsmateriel i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i förordningen om krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

I EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden som trädde i kraft i september 2000 finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som inte ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel. För vidare information om regelverket i det aktuella hänseendet, se nedan.

Beslut om utförseltillstånd fattades t o m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförsel i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt utövades beslutsrätten av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om tillstånd för utförsel av krigsmateriel. Icke delegerade regeringsbeslut omfattade 98% av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Sedan den 1 februari 1996 fattas

beslut i utförelseärenden i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka ska överlämnas till regeringen för avgörande.

27.2 Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkänt (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). Se riktlinjerna i fulltext nedan.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket, lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter ska beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel.

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelseärende ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Ovillkorliga hinder för export

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner), samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförsel.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförseltillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. I detta avseende skiljer sig Sverige från vissa andra EU-länder.

För utförsel av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförseltillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförsel av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

Följdleveranser och ”svensk identitet”

När det gäller följdleveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförsel tillämpas för export därifrån.

27.2.1 De svenska riktlinjerna i fulltext

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på regeringen att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförelse av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen ska inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförelse bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med

annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförelse får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

27.3 EU:s uppförandekod för vapenexport

**EUROPEISKA UNIONEN
RÅDET**

**Bryssel den 5 juni 1998
(OR. en)**

EUROPEISKA UNIONENS UPPFÖRANDEKOD FÖR VAPENEXPORT

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM UTGÅR från de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992,

SOM ERKÄNNER att vapenexporterande stater har ett särskilt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att fastställa stränga gemensamma normer, som ska uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av konventionella vapen av alla medlemsstaterna samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.

SOM ÄR FAST BESLUTNA att hindra export av materiel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet,

SOM ÖNSKAR förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) när det gäller export av konventionella vapen,

SOM NOTERAR att kompletterande åtgärder mot olagliga överföringar har vidtagits med hjälp av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen,

SOM BEKRÄFTAR att medlemsstaterna önskar upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser, och

SOM ERKÄNNER att stater, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, har rätt att överföra medel för självförsvar,

HAR UPPRÄTTAT följande uppförandekod och tillämpningsbestämmelser:

KRITERIUM ETT

Respekt för medlemsstaternas internationella åtaganden, särskilt de sanktioner som påbjuds av FN:s säkerhetsråd och de som påbjuds av gemenskapen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser

En ansökan om exportlicens bör avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

- a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon,
- b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,
- c) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, Missilteknologiarrangemanget (Missile Technology Control Regime), gruppen av länder som levererar kärnmaterial (Nuclear Suppliers Group) och Wassenaararrangemanget,
- d) medlemsstaternas åtagande att inte exportera någon som helst typ av truppmina (antipersonell mina).

KRITERIUM TVÅ

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet

Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till de relevanta principer i internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna kommer medlemsstaterna

- a) inte att utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den tilltänkta exporten kan komma att användas för internt förtryck,
- b) från fall till fall och under beaktande av materielens art att iaktta särskild försiktighet vid utfärdande av licenser till för länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga FN-organ, Europarådet eller EU,

Materiel som kan användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. materiel, i fråga om vilket den tilltänkta slutanvändaren bevisligen har använt sådan eller liknande materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas till internt förtryck. I linje med punkt 1 i tillämpningsbestämmelserna för denna kod kommer materielens art att beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i relevanta internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna, inklusive Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

KRITERIUM TRE

Den interna situationen i det slutliga bestämmelselandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter

Medlemsstaterna kommer inte att tillåta export som skulle provocera eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar i det slutliga bestämmelselandet.

KRITERIUM FYRA

Medlemsstaterna kommer inte att utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den tilltänkta exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

När medlemsstaterna överväger dessa risker kommer de bl.a. att beakta

- a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,
- b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,
- c) om materielen sannolikt kommer att användas för annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,
- d) behovet av att inte negativt påverka den regionala stabiliteten på något märkbart sätt.

KRITERIUM FEM

Den nationella säkerheten för medlemsstaterna eller de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder

Medlemsstaterna kommer att beakta

- a) den tilltänkta exportens möjliga inverkan på egna, andra medlemsstaters eller vänners och allierades försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,
- b) risken för att de berörda varorna används mot deras egna styrkor eller mot styrkor från vänner eller allierade eller från andra medlemsstater,
- c) risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

KRITERIUM SEX

Köparlandets uppträdande i förhållande till det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt

Medlemsstaterna kommer bl.a. att beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

- a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,
- b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld, även enligt internationell humanitär rätt som är tillämplig på internationella och icke internationella konflikter,
- c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av

relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt punkt b i Skr. 2006/07:114 kriterium ett.

KRITERIUM SJU

Förekomsten av en risk för att materielen ska användas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor

Vid bedömning av den tilltänkta exportens inverkan på det importerande landet och risken för att de exporterade varorna kan avledas till en oönskad slutanvändare, kommer följande att beaktas:

- a) Mottagarlandets legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen, inbegripet eventuell medverkan i FN:s eller andra fredsbevarande insatser.
- b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda materielen.
- c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.
- d) Risken att vapnen kommer att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer (antiterroristutrustning bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

KRITERIUM ÅTTA

Vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

Medlemsstaterna kommer, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, att beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

TILLÄMPNINGSBESTÄMMELSER

1. Varje medlemsstat kommer från fall till fall att pröva de ansökningar om exportlicens för krigsmateriel som ställs till den, mot bakgrund av bestämmelserna i uppförandekoden.
2. Denna kod kommer inte att inkräkta på medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.
3. Genom diplomatiska kanaler kommer medlemsstaterna att översända utförlig information om de licensansökningar som har avslagits i enlighet med uppförandekoden i fråga om krigsmateriel, tillsammans med en förklaring av varför ansökan har avslagits. Den information som ska överlämnas anges i form av ett utkast till formulär som återfinns i bilagan. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren kommer den först att samråda med den eller de medlemsstater som avslog licensansökningarna. Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens kommer

den att underrätta den eller de medlemsstater som avlog ansökan (ansökningarna) och därvid utförligt förklara sina egna skäl. Skr. 2006/07:114

Beslutet att tillåta eller vägra överföring av någon krigsmateriel ska varje medlemsstat själv fatta. En ansökan om licens ska anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller den fysiska exporten av den berörda krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att tillåta det relevanta avtalets ingående. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

4. Medlemsstaterna kommer att behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och de kommer inte att använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.

5. Medlemsstaterna kommer att verka för ett skyndsamt antagande av en gemensam förteckning över krigsmateriel som omfattas av uppförandekoden, grundad på liknande nationella och internationella förteckningar. Innan detta är gjort kommer uppförandekoden att fungera på grundval av nationella kontrollförteckningar, vid behov tillsammans med beståndsdelar från relevanta internationella förteckningar.

6. Kriterierna i uppförandekoden samt det samrådsförfarande som föreskrivs i punkt 3 i tillämpningsbestämmelserna kommer också att gälla varor med dubbla användningsområden enligt specifikationen i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP⁵ när det finns anledning att anta att slutanvändaren av varorna kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet.

7. I syfte att göra uppförandekoden så effektiv som möjligt kommer medlemsstaterna att arbeta inom ramen för GUSP för att förstärka samarbetet och främja sin samsyn i fråga om export av konventionella vapen.

8. Varje medlemsstat kommer att sända de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av försvarsmateriel och sitt genomförande av uppförandekoden. Dessa rapporter kommer att diskuteras vid ett årligt möte som ska hållas inom ramen för GUSP. Vid mötet kommer en översyn också att ske av uppförandekodens verkan och vilka förbättringar som behöver göras, och en konsoliderad rapport grundad på bidrag från medlemsstaterna kommer att föreläggas rådet för godkännande.

9. När det är lämpligt kommer medlemsstaterna inom GUSP:s ram att gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av vapenexporten från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i uppförandekoden.

10. Det erkänns vidare att medlemsstaterna, om det är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på sina ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen, men att dessa faktorer inte kommer att påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.

⁵ (1) EGT L 367, 31.12.1994, s. 8. Beslutet senast ändrat genom beslut 98/232/GUSP (EGT L 92, 25.3.1998, s. 1).

11. Medlemsstaterna kommer att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer. Skr. 2006/07:114

12. Uppförandekoden och tillämpningsbestämmelserna ersätter alla tidigare gjorda bearbetningar av de gemensamma kriterierna från 1991 och 1992.

Information som ska överlämnas

.....medlemsstatens namn] har äran att informera sina partner om att den i enlighet med EU:s uppförandekod har avslagit följande ansökan om licens:

Mottagarland:

Kort beskrivning av materielen, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt, tekniska specifikationer:

Avsedd mottagare:

Avsedd slutanvändare (om annan än mottagaren):

Skäl till att ansökan avslogs:

Datum för avslag av ansökan:

27.3.1 Den svenska militära listan

Bilaga 1 till förordning (1992:1303) om krigsmateriel (punkt A och B, punkt C återges inte i denna skrivelse)

A. Förteckning över krigsmateriel för strid (KS) enligt lagen (1992: 1300) om krigsmateriel

KS1. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner, tillverkade efter år 1937, som utformats för strid genom att de är anordnade för utskjutning av granater, har fäste för bajonett eller på annat sätt är särskilt anpassade för militära stridshandlingar samt helautomatiska vapen såsom automatkarbiner, kulsprutepistoler, kulsprutegevär och kulsprutor,
- b. Slutstycken, eldrör (pipor) och lådor till ovanstående vapen.

KS2. Eldrörsvapen med kaliber \geq 20 mm m. m.

- a. Artilleripjäser, såsom kanoner och haubitsar, granatkastare samt pansarvärnsvapen såsom granatgevär och pansarskott,
- b. Eldsprutor,
- c. Eldrör, mekanismer, lavetter, markplattor och rekylhäminrättningar för ovanstående vapen.

KS3. Ammunition och stridsdelar för eldrörsvapen m. m.

- a. Ammunition för strid användbar för materiel under KS1 och KS2,
- b. Projektiler, granatkroppar, målsökare och stridsdelar för ovanstående ammunition.

KS4. Robotar, raketer, torpeder, bomber m. m.

- a. Robotar (missiler), raketer, torpeder, bomber, hand- och gevärsgranater, land- och sjöminor för strid,
- b. Apparater och anordningar utformade för armering, utläggning och utskjutning av ovanstående materiel,
- c. Målsökare, stridsdelar, tändrör, zonrör, motorer, styrsystem, eldrör och lavetter för ovanstående materiel.

KS5. Apparater och utrustningar för inriktning och styrning m.m. av krigsmateriel för strid m. m.

- a. Eldledningsutrustningar funktionellt ingående i vapensystem som är väsentliga för den slutliga inriktningen av vapen enligt KS1, KS2 eller KS4 såsom sikten, riktinstrument, apparater för skutelement- eller banberäkningar samt sensorer,
- b. Målföljnings- och målbelysningsystem samt lokaliseringsutrustningar som ger vapen och vapensystem en slutlig inriktningsinformation.

KS6. ABC-stridsmedel m. m.

- a. Kärnladdningar samt radiologiska, biologiska och kemiskastridsmedel,
- b. Apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel,
- c. Speciella delar och substanser till materiel enligt ovan.

KS7. Krut och sprängämnen m. m.

- a. Militära krut och drivmedel för ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder m. m.,
- b. Militära högexplosiva sprängämnen för kärnladdningar, ammunition, robotar, missiler, raketer, torpeder, bomber, granater, minor m. m.,
- c. Militära förstöringsladdningar och militär pyroteknik,
- d. Militära gelatineringsmedel, inklusive ämnen (t.ex. oktal) eller blandningar av sådana ämnen (t.ex. napalm) särskilt utformade för att, när de är blandade med petroleumprodukter, åstadkomma ett brandmedel av gelkonsistens för användning i bomber, granater eller eldsprutor eller för annan stridsinsats.

KS8. Krigsfartyg m. m.

Fartyg, båtar och andra över- och undervattensfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför, eller i övrigt är utrustade för att lägga ut eller skjuta ut krigsmateriel.

KS9. Stridsflygplan m. m.

Luft- och rymdfarkoster som utformats för strid genom att de är beväpnade eller förberedda härför eller utrustade eller utformade för insats av materiel under KS4 och KS6.

KS10. Stridsfordon m. m.

Stridsfordon samt andra beväpnade eller bepansrade fordon, liksom fordon som förberetts för beväpning eller utformats för utskjutning eller utläggning av stridsmedel.

KS11. Riktade energivapensystem.

Laser-, partikelstråle- eller mikrovågssystem särskilt utformade för att vid militär stridshandling skada eller förstöra ett mål.

B. Förteckning över övrig krigsmateriel (ÖK) enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel

I denna förteckning avses med "särskilt modifierade för militärt bruk" en strukturell, elektrisk eller mekanisk ändring som medför utbyte av en komponent med åtminstone en speciellt utformad militär komponent, eller tillägg av åtminstone en sådan komponent.

En produkt anses särskilt utformad för militärt bruk om den primärt utvecklats eller konstruerats utgående från en militär specifikation eller målsättning oavsett om den också har en civil användning.

Med "speciella delar och komponenter" avses delar och komponenter som utformats särskilt för militärt bruk eller modifierats härför enligt ovanstående definition samt är färdigbearbetade till sitt avsedda utförande eller att endast någon eller några oväsentliga arbetsoperationer återstår. Maskinelement och elektriska och elektroniska komponenter av standardtyp utgör dock ej krigsmateriel, om modifieringen är av mindre omfattning och inte väsentligen ändrar komponentens funktion.

ÖK21. Eldrörsvapen med kaliber < 20 mm m. m.

- a. Gevär och karbiner tillverkade före år 1938 eller utformade för jakt och sportskytte samt enhandsvapen som revolverar och pistoler; med undantag av antika eldhandvapen tillverkade före år 1890, reproduktioner av sådana vapen, slätborrade vapen för jakt och sportskytte samt luft- och fjädervapen eller kolsyrevapen vars anslagskraft 4 meter från pipans mynning är ≤ 10 joule,
- b. Sådana speciella delar till vapen enligt a. som är underkastade bestämmelserna i vapenlagen,
- c. Speciella delar till vapen enligt KS1.

ÖK22. Eldrörsvapen med en kaliber ≥ 20 mm m. m.

- a. Sådana eldrörsvapen enligt KS2 som enbart är utformade för utskjutning av icke förstörelsebringande ammunition,
- b. Speciella delar och utrustningar till eldrörsvapen med kaliber ≥ 20 mm enligt ovan och enligt KS2.

ÖK23. Ammunition m. m.

- a. Rök-, lys- och övningsammunition till vapen enligt KS1, KS2 och KS4,
- b. Ammunition med en expanderande kula av typ som används för jakt eller sportskytte,
- c. Säkrings- och armeringsinrättningar, tändrör och tändkedjeanslutningar,
- d. Speciella delar till ammunition enligt ovan och enligt KS3.

ÖK24. Bomber, torpeder, raketer, robotar och missiler m. m.

- a. Övnings-, rök-, lys- och remsversioner av materiel enligt KS4 a och b,
- b. Apparater och anordningar för lokalisering, upptäckt, svepning, röjning, desarmering eller sprängning av materiel enligt KS3 och KS4,
- c. Speciella delar och utrustning till materiel enligt ovan och enligt KS4.

ÖK25. Spanings- och mätutrustningar m. m. särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl. a.

- a. Avstånds-, positions- och höjdmätningutrustningar, upptäckts-, igenkännings- och identifieringsutrustningar samt utrustningar för integrering av sensorer,
- b. Elektroniska, elektro-optiska, gyrostabiliserade, akustiska och optiska observationsutrustningar,
- c. Utrustningar för att undertrycka akustiska, radar, infraröd och andra emissioner,
- d. Speciella delar för materiel enligt ovan och enligt KS5.

ÖK26. Skyddsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för skydd och försvar mot konventionella stridsmedel samt mot biologiska agens, kemiska stridsmedel eller radioaktiva material enligt KS6,
- b. För militärt bruk utformad utrustning för upptäckt och identifiering av biologiska och kemiska agens och radioaktivitet,
- c. Konstruktioner av kombinationer av material särskilt utformade för att åstadkomma skydd mot vapenverkan för militära system,
- d. Speciella delar till materiel enligt ovan.

ÖK27. Sprängämnen m. m.

- a. I militära sprängämnen, krut och drivmedel ingående speciella produkter såsom additiver och stabilisatorer samt andra substanser och blandningar som är speciella för tillverkning av produkter enligt KS7.

ÖK28. Fartyg för bevakning. Komponenter och utrustning som särskilt utformats eller modifierats för krigsfartyg samt särskild marin utrustning m. m.

- a. Fartyg för bevakningsändamål som inte är utformade för militära stridshandlingar,
- b. Motorer särskilt utformade eller modifierade för fast installation i krigsfartyg samt ubåtsbatterier,
- c. Apparater för upptäckt av föremål under vattnet särskilt utformade för militära ändamål och kontrollutrustning härför,
- d. Ubåts- och torpednät,
- e. Kompasser, kursindikatorer och tröghetsnavigeringsutrustningar särskilt utformade för ubåtar,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS8.

ÖK29. Flygplan och helikoptrar särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m.m.

- a. Flygplan, helikoptrar och andra luftfarkoster inklusive sådana för militär spaning, militär utbildning och militärt underhåll,
- b. Flygmotorer särskilt utformade för användning i militära flygplan och helikoptrar enligt a,
- c. Obemannade luftfarkoster och självstyrande, programmerbara farkoster och deras startlavetter, markutrustning och utrustning för kommunikation och styrning,
- d. Utrustningar för övertrycksandning och tryckdräkter för användning i flygplan och helikoptrar, G-dräkter, militära flyghjälmor och skyddsmasker, syrgasutrustningar för flygplan, helikoptrar och missiler samt katapulter och andra utskjutningsutrustningar för räddning av personal,
- e. Fallskärmar för stridande personal, lastfällning och fartreduktion,
- f. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS9.

ÖK30. Fordon, särskilt utformade eller modifierade för militärt bruk m. m., bl.a.

- a. Bärgningsfordon,
- b. Pjäsfordon och dragfordon särskilt utformade för att dra artilleripjäser och stridsfordon,
- c. Amfibiefordon, fordon för djupvadning samt markeffektfordon,
- d. Mobila verkstäder särskilt utformade för att betjäna militär utrustning,
- e. Speciella delar till materiel enligt ovan och enligt KS10.

ÖK31. Riktade energivapensystem m. m.

- a. Speciella delar till riktade energivapensystem.

ÖK32. Fortifikatoriska anläggningar m. m.

- a. Fortifikatoriska anläggningar som primärt är konstruerade för vapeninsats eller för direkt ledning av sådan insats,
- b. Produktionsunderlag för anläggningar enligt ovan.

ÖK33. Elektronisk utrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Störutrustning och motmedelsutrustning mot störning inklusive elektronisk störutrustning (ECM) och motmedelsutrustning (ECCM),
- b. Motmedelsutrustningar för undervattensbruk, inklusive akustiska och magnetiska störutrustningar och skenmål, utformade för att introducera främmande eller falska signaler i sonarmottagare,
- c. Säkerhetsutrustningar för datorer och för transmissionsutrustningar och signalförbindelser i vilka krypto utnyttjas,
- d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK34. Fotografisk och elektrooptisk bildutrustning särskilt utformad för militärt bruk m. m.

- a. Flygspaningskameror och tillhörande utrustning,
- b. Filmframkallnings- och kopieringsapparater,
- c. Infraröd-, värmebilds- och ljusförstärkarutrustningar samt motmedel mot sådana,
- d. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK35. Övningsmateriel m. m.

- a. För militärt bruk utformad utrustning för utbildning i handhavande av materiel upptagen i denna förteckning,
- b. Speciella delar och komponenter för materiel enligt ovan.

ÖK36. Utrustning för tillverkning av krigsmateriel, m. m.

- a. Särskilt utformad eller modifierad tillverkningsutrustning och speciella delar och komponenter härför,
- b. Särskilt utformade miljöbetingade testanordningar för certifiering, kvalificering eller provning,
- c. Produktionsunderlag för tillverkning av krigsmateriel.

ÖK37. Programvara.

- a. Programvara särskilt utformad eller modifierad för utveckling och produktion av eller användning i utrustning eller materiel enligt denna förteckning,
- b. Särskild programvara enligt följande
 1. Programvara särskilt utformad för militära lednings-, kommunikations-, styrnings- eller underrättelsetillämpningar,
 2. Programvara särskilt utformad för simulering av händelseförloppet hos militära vapensystem,
 3. Programvara för bestämmande av effekten av konventionella nukleära, kemiska och biologiska vapen.

27.4 Förordningen (EG) nr 1334/2000 om kontroll av produkter med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Rådet antog år 2000 rådets förordning (EG) nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (EGT nr L 159, 30.6.2000 s. 1). Förordningen trädde i kraft den 28 september 2000 och ersatte

därmed en rådsförordning från 1995, (EG) nr 3381/94. Till skillnad från de multilaterala exportkontrollregimerna, är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för andra EU-stater inklusive de tio nya medlemmarna. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredje land stärks och harmoniseras.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de multilaterala exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna (AG, MTCR, NSG och WA) beaktas genom återkommande ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Den nya förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Bilagorna ska enligt förordningen uppdateras varje år.

Förordningen från år 2000 introducerade en rad nyheter, bl.a. ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa produkter till vissa tredje länder. Den nya tillståndstypen har förenklat arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan åberopas oavsett var utförseln från EU äger rum. Detta har även lett till en ökad samsyn inom EU på denna typ av export. Dels har bedömningen i tillståndsärenden underlättats genom att den nya förordningen även inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning.

Svensk lagstiftning

I Sverige kompletteras EG-förordningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001 och ersatte lagen (1998:397) om strategiska produkter och förordningen (1998:400) om strategiska produkter.

Till skillnad från vad som gäller under krigsmateriellagstiftningen – där utförseltillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud – är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten den att utförseltillstånd ska ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EG-förordningen.

Export och överföring av produkter med dubbla användningsområden är föremål för tillståndsgivning och tillståndsgivande myndighet är Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Beträffande kärnämnen och material m.m. som återfinns i bilaga I till rådets förordning är det emellertid Statens kärnkraftinspektion (SKI) som meddelar tillstånd.

Lagen om produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att få förhandsbesked om huruvida ett utförseltillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla

användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats med innebörden att ISP ger företag förhandsbesked. Skr. 2006/07:114

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (*catch-all*)

Enligt förordning (EG) nr 1334/2000 artikel 4 och den svenska lagstiftningen kan tillstånd även krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med tillverkning av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande i ljuset av den snabba teknologiska utvecklingen.

Beträffande de första tre paragraferna under artikel 4 i rådsförordningen krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid enligt artikel 4.4 även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i artikel 4.1-3. Svenska myndigheter ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats. Det är denna uppsamlingsbestämmelse som har legat till grund för EU:s gemensamma strävande att införa generalklausulen i de olika exportkontrollregimerna.

27.4.1 Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer 2005

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	x	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Estland	-	x	x	-	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	-	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Kroatien	x	x	-	-	x
Lettland	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxemburg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	-	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	x	-	x
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	x
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	-	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	36	45	39	34	40

Europeiska kommissionen deltar i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers Group och Zanggerkommittén.

28 Bilaga 6: Internationella vapenembargon

Internationella vapenembargon i kraft under 2006

Tabellen nedan redovisar de internationella vapenembargon som varit i kraft under hela eller delar av år 2006, deras löptid under året samt de beslut som upprättat och i vissa fall ändrat eller hävt embargot. Tabellen innehåller även hänvisningar till rättsakter som innehåller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd som rör militär verksamhet respektive utrustning som kan användas för internt förtryck. I tabellen redovisas även om det finns undantag till något embargo. Sådana undantag är oftast kopplade till humanitära insatser och fredsbevarande operationer. För detaljer kring olika undantag hänvisas till <www.un.org>, <www.europa.eu.int> eller <www.osce.org> beroende på vilken typ av embargo det rör sig om.

28.1.1 Internationella vapenembargon under år 2006

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2006	REFERENS
Armenien	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
	OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach	Hela året	CSOOSCE (1992)
Azerbajdzjan	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
	OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach	Hela året	CSOOSCE (1992)
Bosnien-Hercegovina	EU-embargo undantag finns	Upphävt den 23 januari 2006	Rådets gemensamma ståndpunkt 96/184/GUSP <i>upphävd genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2006/29/GUSP

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2006	REFERENS
Burma/Myanmar	EU-embargo undantag finns	Hela året	Allmänna rådets deklARATION 29 juli 1991 Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/423/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2004/730/GUSP - gemensam ståndpunkt 2005/149/GUSP - gemensam ståndpunkt 2005/340/GUSP Rådets förordning (EG) nr 798/2004
Elfenbenskusten	FN-embargo undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1572 (2004) UNSCR 1643 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/852/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2006/30/GUSP Rådets förordning (EG) nr 174/2005
Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea)	FN-embargo EU-embargo	Giltigt fr.o.m. den 14 oktober 2006 Giltigt fr.o.m. den 22 november 2006	UNSCR 1718 (2006) Rådets gemensamma ståndpunkt 2006/795/GUSP

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2006	REFERENS
Demokratiska Republiken Kongo (f d Zaire)	FN-embargo EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1493 (2003) UNSCR 1596 (2005) Deklaration 33/93, 7 april, 1993 Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/440/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2005/846/GUSP Rådets förordning (EG) nr 889/2005
Irak	FN-embargo undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året Hela året	UNSCR 661 (1990) UNSCR 1483 (2003) UNSCR 1546 (2004) Deklaration 56/90 4 augusti, 1990 Rådets gemensamma ståndpunkt 2003/495/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2003/735/GUSP - gemensam ståndpunkt 2004/553/GUSP
Kina (exklusive Hongkong och Macao)	EU-embargo	Hela året	Europeiska rådets deklARATION 27 juni, 1989
Libanon	FN-embargo EU-embargo	Giltigt fr. o. m. den 11 augusti 2006 Giltigt fr.o.m. den 16 september 2006	UNSCR 1701 (2006) Rådets gemensamma ståndpunkt 2006/625/GUSP
Liberia	FN-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1343 (2001) UNSCR 1478 (2003)

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2006	REFERENS
	EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1497 (2003) UNSCR 1509 (2003) UNSCR 1521 (2003) UNSCR 1579 (2004) UNSCR 1647 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/137/GUSP <i>ändrad genom:</i> -gemensam ståndpunkt 2006/31/GUSP Rådets förordning (EG) nr 234/2004
Rwanda	FN-embargo undantag finns Restriktioner om försäljning av vapen till personer i grannstater om vapnen ska användas i Rwanda	Hela året Hela året Hela året	UNSCR 918 (1994) UNSCR 997 (1995) UNSCR 1011 (1995)
Sierra Leone	FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året Hela året Hela året	UNSCR 1171 (1998) UNSCR 1299 (2000) Rådets gemensamma ståndpunkt 98/409/GUSP
Somalia	FN-embargo undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året Hela året Hela året	UNSCR 733 (1992) UNSCR 1356 (2001) UNSCR 1425 (2002) Rådets gemensamma ståndpunkt

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2006	REFERENS
			2002/960/GUSP Rådets förordning (EG) nr 147/2003
Sudan	FN-embargo undantag finns EU-embargo undantag finns	Hela året	UNSCR 1556 (2004) UNSCR 1591 (2005) Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/411/GUSP Rådets förordning (EG) nr 131/2004 <i>ändrad genom:</i> - rådets förordning (EG) nr 1353/2004 - rådets förordning (EG) nr 838/2005
Usama bin Laden, al-Qaida och Talibanerna	FN-embargo EU-embargo	Hela året Hela året	UNSCR 1390 (2002) UNSCR 1333 (2000) UNSCR 1452 (2002) Rådets gemensamma ståndpunkt 2002/402/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2003/140/GUSP
Uzbekistan	EU-embargo undantag finns	Hela året	Rådets gemensamma ståndpunkt 2005/792/GUSP Rådets förordning (EG) nr 1859/2005
Zimbabwe	EU-embargo undantag finns	Hela året	Rådets gemensamma ståndpunkt 2004/161/GUSP <i>ändrad genom:</i> - gemensam ståndpunkt 2006/51/GUSP Rådets förordning (EG) nr 314/2004

29 Bilaga 7: Förklaringar

A

Avslag (*denial*). Ett negativt myndighetsbeslut när ett företag ställer en förfrågan om export av militär utrustning till ett visst land. Beslutet kan bl.a. baseras på hot mot de mänskliga rättigheterna i mottagarlandet, riskerna för den regionala freden, stabiliteten och säkerheten. En medlem inom ett multilateralt samarbete förväntas informera de övriga medlemmarna om det negativa beslutet.

E

Exportkontrollregimer. För närvarande fem till antalet – Zanggerkommittéen (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Wassenaararrangemanget (WA) samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR). Syftet med regimerna är att dessa ska identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

G

Generalklausulen (eng. *catch-all*). Begreppet avser möjligheten till exportkontroll av även sådana produkter med dubbel användning som inte finns upptagna på kontrollistorna. En exportör måste ansöka om utförseltillstånd om exportkontrollmyndigheterna informerat denne om att den produkt som man vill utföra kan vara avsedd för produktion av massförstörelsevapen. Detsamma gäller om exportören är medveten om att produkten är avsedd för produktion av sådana vapen.

I

Icke-spridning. Åtgärder som på olika områden av det internationella (multilaterala) planet vidtas för att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Framst har detta tagit sig uttryck i internationella avtal samt även genom samverkan i flera exportkontrollregimer.

Immateriella överföringar. Överföring av programvara eller teknik, med hjälp av elektroniska medier, telefax eller telefon samt från person till person från ett land till ett annat.

K

Kemvapenkonventionen. FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC) trädde i kraft den 29 april 1997. I CWC stadgas om förbud av användningen av och innehav av kemiska vapen; regler avseende förstöring av kemiska vapen och anläggningar där sådana produkter framställts samt kontroll av kemisk industri i syfte att förhindra ytterligare produktion av kemiska vapen.

För konventionens genomförande svarar OPCW (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons*) – placerade i Haag och som idag består av 167 medlemsstater.

Skr. 2006/07:114

M

Massförstörelsevapen. Kärnvapen samt biologiska och kemiska vapen. Även vissa vapenbärare som exempelvis ballistiska missiler med lång räckvidd samt kryssningsmissiler inkluderas i icke-spridningsarbetet rörande massförstörelsevapen.

N

No-undercut. Då ett avslag utfärdats förväntas de övriga medlemmarna inom det multilaterala samarbetet konsultera den stat som har utfärdat detta avslag om de avser att besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Syftet med detta är att motverka att den förvägrade köparen vänder sig till ett annat land samt att undvika konkurrenssnedvidande effekter av olika länders exportkontroll.

O

Outreach. Ett utökande eller utsträckande av informationsverksamhet till andra områden eller till att omfatta nya aktörer.

P

Peer review. Inbördes eller ömsesidig översyn av en specifik verksamhet.

U

Utförseltillstånd. Ett företag ansöker om utförseltillstånd för det belopp som med ett kontrakt slutits med ett visst land. Leveransen pågår sedan oftast under flera år och inleds sällan det år som kontraktet har slutits. Utförseltillstånd är därför inte detsamma som en faktisk leverans utan visar endast hur stora order svenska företag fått på den internationella marknaden ett visst år.

30 Bilaga 8: Förkortningslista

AG	Australiengruppen
ATT	Arms Trade Treaty
BAFA	Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle
BTWC	Biological and Toxin Weapons Convention
COARM	Council Working Party on Conventional Arms Exports
COCOM	Coordinating Committee on Multilateral Export Controls
CONOP	Council Working Party on Non-proliferation
CWC	Chemical Weapons Convention
EDA	European Defence Agency
EKR	Exportkontrollrådet
EU	Europeiska unionen
EUT	Europeiska unionens officiella tidning
EURENCO	European Energetics corporation
FN	Förenta nationerna
GNSS	Global Navigation Satellite Systems
GPS	Global Positioning System
IAEA	International Atomic Energy Agency
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
KS	krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defence Systems
MTCR	Missilteknologikontrollregimen
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
SALW	Small Arms and Light Weapons
SCB	Statistiska centralbyrån
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
SKI	Statens kärnkraftsinspektion
SME	Small and Medium-Sized Entreprises
SÖ	Sveriges internationella överenskommelser
TI	Transparency International
WEAG	Western European Armaments Group
WEAO	Western European Armaments Organization
WA	Wassenaararrangemanget
WP	Warszawapakten
ZC	Zangger Committee
WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
ÖK	övrig krigsmateriel

31 Bilaga 9: Vägledning till andra källor

Ytterligare information rörande de ämnesområden som omfattas av denna skrivelse kan hittas på bl.a. nedanstående webbplatser. De flesta webbplatserna tillhör organisationer utanför Regeringskansliet. Därför kan Regeringskansliet inte ansvara för dessa webbplatserns innehåll eller riktighet. Nedanstående hänvisningar utgör således endast en frivillig guide för intresserade läsare.

Australiengruppen (AG)	www.australiagroup.net
Exportkontrollrådet (EKR)	www.isp.se/km/kmekr.htm
Europeiska Unionen (EU)	europa.eu
Förenta Nationerna (FN)	www.un.org
Inspektionen för strategiska produkter (ISP)	www.isp.se
Lagrummet - gemensam rättsplats för svenskt lagrum	www.lagrummet.se
Missilteknologikontrollregimen (MTCR)	www.mtcr.info
Nuclear Suppliers Group (NSG)	www.nuclearsuppliersgroup.org
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	www.oecd.org
Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)	www.sipri.se
Sveriges regering	www.regeringen.se
Sveriges riksdag	www.riksdagen.se
Utrikesdepartementet (UD)	www.ud.se
Världsbanken	www.worldbank.org
Wassenaararrangemanget (WA)	www.wassenaar.org
Zanggerkommittén	www.zanggercommittee.org

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2007

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, statsråden Olofsson, Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Littorin, Borg, Malmström, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors

Föredragande: Sten Tolgfors

Regeringen beslutar skrivelse 2006/07:114 Strategisk exportkontroll
2006 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden